

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

1535

क्रम सख्या

काल न०

खण्ड

॥ ॐ ॥

श्रीजैनसिद्धान्तप्रवेशिका.

आद्यलब्ध

जगन्निवासी ग्यादराष्ट्रवारिषि विद्वच्छिरोमणि
स्व० पंडित श्रीगोपालदासजी भगैया.

गुजराती अनुवादपद्धती नेवार इन्द्रा
भायाणी हरिलास उपराजभाई
कापडिया-भावनगर

प्रकाशक

अवेरी नानालाल कालिदास.

राजकोटसदर-कामियावा.

१२ स १९१५

पि स १९१५

मूल्य-नित्य स्वाध्याय.

શ્રી અનંત પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ

સોનામઠ-કાઠિયાવાડ

સુવર્ણવચન.

સંવિશુદ્ધપરમાત્મભાવના

સંવિશુદ્ધપદકારણં ભવેત્ ।

મેતરેતરકૃતે સુવર્ણતો

લોહનશ્ચ વિકૃતી તદાશ્રિતે ॥

અર્થ — જે પ્રકારે સુવર્ણથી સુવર્ણ પાવડી ઉતરતો થાય છે અને લોખંડથી લોખંડ પાવડી ઉતરતો થાય છે તેવી રીતે શુદ્ધ પરમાત્માની ભાવના કરવાથી શુદ્ધ પદ-ભાગ મળી પ્રાપ્તિ થાય છે તથા અશુદ્ધ ભાવનાથી અશુદ્ધ પદ-અવગતરૂઢિ પડતી પ્રાપ્તિ થાય.

પદ્મનરિપ ચપિ શતિકા-સહસ્રોધચન્દ્રોદયાશિકાર

મુદ્રક

વોરા અમૃતલાલ દેવદરમુ

બે શબ્દ.

આ 'શ્રીજૈનસિદ્ધાન્તપ્રવેશિકા' પુસ્તિકા પ્રવેશિકા પાંચ પુસ્તક છે જે સમગ્ર આ પુસ્તકનો ધ્યાનપૂર્વક સ્વાધ્યાય કરે છે તેને જૈન સિદ્ધાન્ત ઓળખના સ્વાધ્યાયમાં તે સહાયક થાય છે આ પુસ્તક બહુ ઉપયોગી હોઈને જૈન દિગ્વિજય પાદરાજ ગોમા ભાગુવવામાં આવે છે, અને પરીભક્ષણમાં પણ તેને ધ્યાન આપેલ છે સ્વયં વિદ્વન્નિષ્ઠો-મણિ શ્રીગાપાલદાસજીએ આ ગ્રંથ મળી પિન્દીમાં રૂપી જૈન સમાજ પર મહાન ઉપકાર કર્યો છે તેના અનુવાદ પણ ગુજરાતી મંદીર આદિ ભાષાઓમાં કર્મ ગયા છે અને તેની કટલીપ આગ્રહિએ પણ નીકળી ચૂકી છે એટલું જ નહિ પણ આ પુસ્તક દરેક સ્વાધ્યાય પ્રેમીને કેટલો સમાન બહુ સહાય આપે છે

આ ગ્રંથને ગુજરાતી સંસ્કૃતિ યોગે પણ પાંચેના શ્રીયુત મૂળચંદ્રભાઈ કીશનદાસ હાપડિયાદારા પ્રગટ થયો હતો તે અનુવાદ આપે મળે તે નથી

તેથી શ્રીયુત મગચાભાઈ પાન આ ઉપયોગી પુસ્તકની ગુજરાતી દ્વિતીયાવૃત્તિ દાઢવાની રજા માગતા તેમણે તે સ્મરણ આપી છે તેથી તેમનો આભાન માનુ છું તે પુસ્તકમાં જે અપલનાઓ લાગી તે યથાશક્તિ દૂર કરી છે અને તેના માટે આ પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૧૮૧ પર 'શુદ્ધિ આપેલ છે તે પ્રમાણે આ પુસ્તક મુદ્રારી લેવા વિનંતિ' છ તેમ જના મનિદોષના કારણે કોઈ અસર કરી હોય તે ક્ષમા માગી તે દશાવવા પ્રાર્થના કરું છું આ પુસ્તકની વિષયાનુક્રમણિકા પુસ્તકને અત આપેલ છે

આ પુસ્તકમાં જે ધર્મશાસ્ત્રીઓ સમગ્રજાન આપા છે તેમના તથા આ પુસ્તકના પ્રકાશક ઉદ્યોગચિત્ત રાતા શ્રીમાન નાનાલાલભાઈ કાલિદાસ ઝવેરીનો પાણુ હૃદયપૂર્વકે ઉપકાર માની વિનમ્ર ધુ

કાલિદાસ	}	અતસેવક
આ દાહનિકા		ભાયાણી હરિલાલ અવશજભાઈ.
૧૬૬૫ સોનગઢ		

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

श्री जैन सिद्धान्त प्रवेशिका.

नत्वा जिनेन्द्रं गतसर्वदोषं
सर्वज्ञदेवं हितदर्शकं च ।
श्रीजैनसिद्धान्तप्रवेशिकेयं
विरच्यते स्वल्पंधियां हिताय ॥

અર્થ:—જેના સર્વ દોષો નાશ થયા છે, અને
જેઓ હિતને માટે ઉપદેશ આપનાર છે, એવા સર્વજ્ઞ-
દેવ શ્રીજિનેન્દ્ર ભગવાનને નમસ્કાર કરીને આ
“ શ્રીજૈનસિદ્ધાન્તપ્રવેશિકા ” ગ્રંથ અલ્પ બુદ્ધિવાળાના
હિતને માટે રચવામા આવે છે

પ્રથમોઽધ્યાય: ।

૧ પ્ર. પદાર્થોને જાણવાના કેટલા ઉપાય છે ?

ઉ. ચાર ઉપાય છે. ૧ લક્ષણ, ૨ પ્રમાણ, ૩ નય,
અને ૪ નિષ્કેપ.

૨ પ્ર. લક્ષણ કેને કહે છે ?

ઉ. ધણાએક મળેલા પદાર્થોમાંથી કોઈ એક પદાર્થને જુદો કરનાર હેતુને લક્ષણ કહે છે. જેમકે.— જીવનું લક્ષણ ચેતના

૩ પ્ર. લક્ષણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે—એક આત્મભૂત બીજો અનાત્મભૂત.

૪ પ્ર. આત્મભૂતલક્ષણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે લક્ષણ વસ્તુના સ્વરૂપમા મળેલુ હોય. જેમકે અગ્નિનુ લક્ષણ ઉષ્ણપણુ.

૫ પ્ર. અનાત્મભૂતલક્ષણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે લક્ષણ વસ્તુના સ્વરૂપમા મળેલુ ન હોય. જેમકે—દડી પુરુષનુ લક્ષણ દડ

૬ પ્ર. લક્ષણાભાસ કોને કહે છે ?

ઉ. જે લક્ષણ સદોષ હોય

૭ પ્ર. લક્ષણના દોષ કેટલા છે ?

ઉ. ત્રણ છે અવ્યાપ્તિ, અતિવ્યાપ્તિ અને અસંભવ.

૮ પ્ર. લક્ષ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. જેનું લક્ષણ કરવામાં આવે તેને લક્ષ્ય કહે છે.

૯ પ્ર. અવ્યાપ્તિદોષ કોને કહે છે ?

ઉ. લક્ષ્યના એક દેશમાં (એક ભાગમાં) લક્ષણનું રહેવું તેને અવ્યાપ્તિ દોષ કહે છે, જેમકે પશુનું લક્ષણ શી ગડું

૧૦ પ્ર. અતિવ્યાપ્તિદોષ કોને કહે છે ?

ઉ. લક્ષ્ય તેમજ અલક્ષ્યમાં લક્ષણનું રહેવું, તેને અતિવ્યાપ્તિ દોષ કહે છે જેમકે ગાયનું લક્ષણ શીંગડા.

૧૧ પ્ર. અલક્ષ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. લક્ષ્ય સિવાયના બીજા પદાર્થોને અલક્ષ્ય કહે છે.

૧૨ પ્ર. અસંભવદોષ કોને કહે છે ?

ઉ. લક્ષ્યમાં લક્ષણની અસંભવતાને અસંભવ-દોષ કહે છે.

૧૩ પ્ર. પ્રમાણ કોને કહે છે ?

ઉ. સાચા જ્ઞાનને પ્રમાણ કહે છે

૧૪ પ્ર. પ્રમાણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે એક પ્રત્યક્ષ અને બીજો પરાક્ષ

૧૫ પ્ર. પ્રત્યક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જે પદાર્થને સ્પષ્ટ જાણે

૧૬ પ્ર. પ્રત્યક્ષના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે એક સામ્યવહારિકપ્રત્યક્ષ, અને બીજો પારમાર્થિકપ્રત્યક્ષ

૧૭ પ્ર. સામ્યવહારિકપ્રત્યક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જે ધન્દ્રિય અને મનની સહાયતાથી પદાર્થને એક દેશ [ભાગ] સ્પષ્ટ જાણે

૧૮ પ્ર. પારમાર્થિકપ્રત્યક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કોઈની પણ સહાયતા વગર પદાર્થને સ્પષ્ટ જાણે.

૧૯ પ્ર. પારમાર્થિકપ્રત્યક્ષના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે — વિકલપારમાર્થિક અને સકલ-પારમાર્થિક.

૨૦ પ્ર. વિકલપારમાર્થિકપ્રત્યક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જે રૂપી પદાર્થોને કોઈની સહાયતા વિના સ્પષ્ટ જાણે

૨૧ પ્ર. વિકલપારમાર્થિકપ્રત્યક્ષના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે —એક અવધિજ્ઞાન અને બીજું મન પર્યાયજ્ઞાન.

૨૨ પ્ર. અવધિજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવની મર્યાદાથી જે રૂપી પદાર્થને સ્પષ્ટ જાણે

૨૩ પ્ર. મન:પર્યાયજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવની મર્યાદાથી જે બીજાના મનમા રહેલા રૂપી પદાર્થને સ્પષ્ટ જાણે

૨૪ પ્ર. સકલપારમાર્થિકપ્રત્યક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. કેવલજ્ઞાનને

૨૫ પ્ર. કેવલજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. જે ત્રિકાળવર્તી (ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળના) સમસ્ત પદાર્થોને યુગપત્ (એક સાથે) સ્પષ્ટ જાણે.

૨૬ પ્ર. પરોક્ષપ્રમાણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે ખીમ્મની (હૃદય અને મનની) સહાય-
તાથી પદાર્થને સ્પષ્ટ જણે

૨૭ પ્ર. પરોક્ષપ્રમાણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાંચ છે—સ્મૃતિ, પ્રત્યભિજ્ઞાન, તર્ક, અનુમાન
અને આગમ

૨૮ પ્ર. સ્મૃતિ કોને કહે છે ?

ઉ. પહેલા અનુભવ કરેલ પદાર્થને યાદ કરવો
તેને સ્મૃતિ કહે છે.

૨૯ પ્ર. પ્રત્યભિજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. સ્મૃતિ અને પ્રત્યક્ષના વિષયમૂલ પદાર્થોમા
જોડરૂપ જ્ઞાનને પ્રત્યભિજ્ઞાન કહે છે. જેમકે આ તે
જ મનુષ્ય છે કે, જેને કાલે જોયો હતો

૩૦ પ્ર. પ્રત્યભિજ્ઞાનના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. એકત્વપ્રત્યભિજ્ઞાન, સાદૃશ્યપ્રત્યભિજ્ઞાન આદિ
અનેક ભેદ છે

૩૧ પ્ર. એકત્વપ્રત્યભિજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. સ્મૃતિ અને પ્રત્યક્ષના વિષયમૂલ પદાર્થમા
એકતા બતાવતા જોડરૂપ જ્ઞાનને એકત્વપ્રત્યભિજ્ઞાન

કહે છે. જેમકે—આ તે જ મનુષ્ય છે કે જેને કાલે જોયો હતો.

૩૨ પ્ર. સાદૃશ્યપ્રત્યભિજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. સ્મૃતિ અને પત્યક્ષના વિષયભૂત પદાર્થોમાં સાદૃશ્ય [સમાન] દેખાડતા જોડરૂપ જ્ઞાનને સાદૃશ્યપત્ય-ભિજ્ઞાન કહે છે જેમકે આ ગાય રોઝના જેવી છે.

૩૩ પ્ર. તર્ક કોને કહે છે ?

ઉ. વ્યાપ્તિના જ્ઞાનને તર્ક કહે છે

૩૪ પ્ર. વ્યાપ્તિ કોને કહે છે ?

ઉ. અવિનાભાવસંબંધને વ્યાપ્તિ કહે છે,

૩૫ પ્ર. અવિનાભાવસંબંધ કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યાં જ્યાં સાધન (હેતુ) હોય, ત્યાં ત્યાં સાધ્યનું હોવું અને જ્યાં જ્યાં સાધ્ય ન હોય ત્યાં ત્યાં સાધનના પણ ન હોવાને અવિનાભાવસંબંધ કહે છે જેમકે—જ્યાં જ્યાં ધૂમાડો છે, ત્યાં ત્યાં અગ્નિ છે અને જ્યાં જ્યાં અગ્નિ નથી, ત્યાં ત્યાં ધૂમાડો પણ નથી

૩૬ પ્ર. સાધન કોને કહે છે ?

ઉ. જે સાધ્ય વિના ન હોય. જેમકે-અમિતો
હેતુ (સાધન) ધૂમાડો

૩૭ પ્ર. સાધ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. ઇષ્ટ અબાધિત અસિદ્ધને સાધ્ય કહે છે

૩૮ પ્ર. ઇષ્ટ કોને કહે છે ?

ઉ. વાદી અને પ્રતિવાદી જેને સિદ્ધ કરવાને
ચાહે, તેને ઇષ્ટ કહે છે

૩૯ પ્ર. અબાધિત કોને કહે છે ?

ઉ. જે બીજા પ્રમાણથી બાધિત ન હોય.
જેમકે-અમિમા ઠડાપણુ પ્રત્યક્ષપ્રમાણથી બાધિત
છે, એ કાગળથી આ ઠડાપણુ સાધ્ય (સિદ્ધ) થઈ
શકતું નથી

૪૦ પ્ર. અસિદ્ધ કોને કહે છે ?

ઉ. જે બીજા પ્રમાણથી સિદ્ધ ન થાય અથવા
જેનો નિયય ન હોય તેને અસિદ્ધ કહે છે.

૪૧ પ્ર. અનુમાન કોને કહે છે ?

ઉ. સાધનથી સાધ્યના જ્ઞાનને અનુમાન કહે છે.

૪૨ પ્ર. હેત્વાભાસ(સાધનાભાસ) કોને કહે છે ?

ઉ. સદોષ હેતુને અથવા દોષ સહિત હેતુને
૪૩ પ્ર. હેત્વાભાસના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે — અસિદ્ધ, વિરુદ્ધ, અનૈકાન્તિક
(વ્યભિચારી) અને અર્કિચિત્કર

૪૪ પ્ર. અસિદ્ધહેત્વાભાસ કેને કહે છે ?

ઉ. જે હેતુના અભાવનો (ગેરહાજરીનો) નિશ્ચય
હોય અથવા તેના સદ્ભાવમા (હાજરીમા) સદેહ (શક)
હોય, તેને અસિદ્ધહેત્વાભાસ કહે છે જેમકે—“શબ્દ
નિત્ય છે કેમકે નેત્રનો વિષય છે,” પરન્તુ શબ્દ કર્ણ
(કાન) નો વિષય છે, નેત્રનો થઈ શકતો નથી, તેથી
“નેત્રનો વિષય” એ હેતુ અસિદ્ધહેત્વાભાસ છે

૪૫ પ્ર. વિરુદ્ધહેત્વાભાસ કેને કહે છે ?

ઉ. સાધ્યથી વિરુદ્ધ પદાર્થની સાથે જેની વ્યાપ્તિ
હોય, તેને વિરુદ્ધહેત્વાભાસ કહે છે જેમકે—“શબ્દ
નિત્ય છે કેમકે પરિણામી છે ” આ અનુમાનમાં પરિ-
ણામીની વ્યાપ્તિ અનિત્યની સાથે છે, નિત્યની સાથે
નથી, તે માટે નિત્યત્વનો “ પરિણામી હેતુ ” વિરુદ્ધ-
હેત્વાભાસ છે.

૪૬ પ્ર. અનૈકાન્તિક (વ્યભિચારી) હેત્વાભાસ કોને કહે છે ?

ઉ. જે હેતુ પક્ષ, સપક્ષ, વિપક્ષ એ ત્રણેમા વ્યાપે, તેને અનૈકાન્તિક (વ્યભિચારી) હેત્વાભાસ કહે છે જેમકે—“આ ઓરડામા ધૂમાડો છે કેમકે તેમા અગ્નિ છે” અહીયા અગ્નિ હેતુ પક્ષ, સપક્ષ, વિપક્ષ એ ત્રણેમા વ્યાપક હોવાથી અનૈકાન્તિકહેત્વાભાસ છે

૪૭ પ્ર. પક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યા સાધ્યને રહેવાનો શક હોય જેમકે ઉપરના દષ્ટાન્તમા ઓરડો

૪૮ પ્ર. સપક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યા સાધ્યના સદ્ભાવ (હાજરી) નો નિશ્ચય હોય જેમકે—ધૂમાડાનો સપક્ષ લીલા ધ્વનિ (અળતાણુ) થી મળેલી અગ્નિવાળુ રસોઈધર છે

૪૯ પ્ર. વિપક્ષ કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યા સાધ્યના અભાવ (ગૈરમૌજૂદગી) નો નિશ્ચય હોય જેમકે અગ્નિથી તપસો લોદાનો ગોળો

૫૦ પ્ર. અકિન્ચિત્કરહેત્વાભાસ કોને કહે છે ?

ઉ. જે હેતુ કોઈપણ કાર્ય (સાધ્યની સિદ્ધિ) કરવામા સમર્થ ન હોય

૫૧ પ્ર. અકિન્ચિત્કરહેવાભાસના કેટલા ભેદ છે?

ઉ. બે છે - એક સિદ્ધસાધન, બીજો બાધિતવિષય.

૫૨ પ્ર. સિદ્ધસાધન કોને કહે છે ?

ઉ. જે હેતુનુ સાધ્ય સિધ્ધ હોય. જેમકે - અગ્નિ ગરમ છે કેમકે સ્પર્શ ઇન્દ્રિયથી એવુ જ પ્રતીત થાય છે

૫૩ પ્ર. બાધિતવિષયહેવાભાસ કોને કહે છે ?

ઉ. જે હેતુના સાધ્યમા બીજા પ્રમાણથી બાધા (હરકત) આવે

૫૪ પ્ર. બાધિતવિષયહેવાભાસના કેટલા ભેદ છે?

ઉ. પ્રત્યક્ષબાધિત, અનુમાનબાધિત, આગમ-બાધિત, સ્વવચનબાધિત, આદિ અનેક ભેદ છે

૫૫ પ્ર. પ્રત્યક્ષબાધિત કોને કહે છે ?

ઉ. જેના સાધ્યમા પ્રત્યક્ષથી બાધા આવે જેમકે “ અગ્નિ ઠંડી છે, કેમકે એ દ્રવ્ય છે ”, આ હેતુ-પ્રત્યક્ષબાધિત છે

૫૬ પ્ર. અનુમાનઆધિત કેને કહે છે ?

ઉ. જેના સાધ્યમા અનુમાનથી બાધા આવે, જેમકે 'ધાસ આદિ કર્તાનુ બનાવેલુ છે, કેમકે-એ કાર્ય છે,' પરન્તુ આમા આ અનુમાનથી બાધા આવે છે કે ધાસ આદિ કોઈનુ બનાવેલુ નથી, કેમકે તેના બનાવવાવાળો શરીરધારી નથી જે જે શરીરધારીનુ બનાવેલુ નથી, તે તે વસ્તુઓ કર્તાની બનાવેલી નથી જેમકે-આકાશ

૫૭ પ્ર. આગમઆધિત કેને કહે છે ?

ઉ. શાસ્ત્રથી જેનુ સાધ્ય બાધિત હોય તેને આગમઆધિત કહે છે જેમકે-પાપ સુખને આપવા-વાલુ છે, કેમકે તે કર્મ છે જે જે કર્મ હોય છે, તે તે સુખના આપવાવાલા હોય છે, જેમકે-પુણ્યકર્મ આમા શાસ્ત્રથી બાધા આવે છે, કેમકે શાસ્ત્રમા પાપને દુખ દેવાવાળુ લખ્યુ છે

૫૮ પ્ર. સ્વવચનઆધિત કેને કહે છે ?

ઉ. જેના સાધ્યમા પોતાના વચનથી જ બાધા આવે જેમકે-મારી માતા વધ્યા છે, કેમકે પુરુષને

સયોગ થવા છતાં પણ તેને ગર્ભ રહેતો નથી

૫૯ પ્ર. અનુમાનના ફેટલા અંગ છે ?

ઉ. પાંચ છે—પ્રતિજ્ઞા, હેતુ, ઉદાહરણ, ઉપનય અને નિગમન

૬૦ પ્ર. પ્રતિજ્ઞા કેને કહે છે ?

ઉ. પક્ષ અને સાધ્યના કહેવાને પ્રતિજ્ઞા કહે છે જેમકે—“આ પર્વતમા અગ્નિ છે.”

૬૧ પ્ર. હેતુ કેને કહે છે ?

ઉ. સાધનના વચનને (કહેવાને) હેતુ કહે છે, જેમકે—“કેમકે આ ધૂમવાન છે”

૬૨ પ્ર. ઉદાહરણ કેને કહે છે ?

ઉ. વ્યાપ્તિપૂર્વક દષ્ટાન્તને કહેવું તેને ઉદાહરણ કહે છે જેમકે—“જ્યા જ્યા ધૂમાડો છે, ત્યા ત્યા અગ્નિ છે જેમકે રસોડું અને જ્યા જ્યા અગ્નિ નથી, ત્યા ત્યા ધૂમાડો પણ નથી જેમકે—“તળાવ”

૬૩ પ્ર. દષ્ટાન્ત કેને કહે છે ?

ઉ. જ્યા સાધ્ય અને સાધનની મૌજૂદગી (હાજરી) અથવા ગૈરમૌજૂદગી દેખાઈ જાય જેમકે—

રસોઈનું ઘર અથવા તળાવ

૬૪ પ્ર. દૃષ્ટાન્તના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે. અન્વયદૃષ્ટાન્ત અને વ્યતિરેક દૃષ્ટાન્ત

૬૫ પ્ર. અન્વયદૃષ્ટાન્ત કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યાં સાધનની હૈયાતિમા સાધ્યની હૈયાતિ બતાવાય તેને જેમકે—રમોડામા ધૂમાડાનો સદ્ભાવ (હાજરી હોવાથી અગ્નિનો સદ્ભાવ બતાવ્યો)

૬૬ પ્ર. વ્યતિરેકદૃષ્ટાન્ત કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યાં સાધ્યની ગેરહાજરીમા સાધનની ગેર-હાજરી દેખાડાય તેને જેમકે—તળાવ

૬૭ પ્ર. ઉપનય કોને કહે છે ?

ઉ. પક્ષ અને સાધનમા દૃષ્ટાન્તની સદૃશતા દેખાડવાને ઉપનય કહે છે જેમકે—આ પર્વત પણ એવા જ ધૂમાડાવાળો છે

૬૮ પ્ર. નિગમન કોને કહે છે ?

ઉ. પરિણામ દેખાડીને પ્રતિજ્ઞાને સિધ્ધ કરવાને ફરીથી કહેવું તેને નિગમન કહે છે જેમકે—તેથી કરીને આ પર્વત પણ અગ્નિવાન છે.

૬૯ પ્ર. હેતુના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. તણુ ભેદ છે કેવલાન્વયી, કેવલવ્યતિરેકી અને અન્વયવ્યતિરેકી

૭૦ પ્ર. કેવલાન્વયી હેતુ કોને કહે છે ?

ઉ. જે હેતુમા માત્ર અન્વય દષ્ટાન્ત હોય જેમકે-જીવ અનેકાન્તસ્વરૂપ છે કેમકે સત્સ્વરૂપ છે જે જે સત્સ્વરૂપ હોય છે, તે તે અનેકાન્તસ્વરૂપ હોય છે, જેમકે-પુદ્ગલાદિક

૭૧ પ્ર. કેવલવ્યતિરેકી હેતુ કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા માત્ર વ્યતિરેકી દષ્ટાન્ત હોય તેને જેમકે-સજીવ શરીરમાં આત્મા છે, કેમકે તેમા શ્વાસો-ચ્છ્વાસ છે જ્યાં જ્યાં આત્મા હોતો નથી, ત્યાં ત્યાં શ્વાસોચ્છ્વાસ પણ હોતો નથી, જેમકે-મેજ વગેરે

૭૨ પ્ર. અન્વયવ્યતિરેકી હેતુ કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા અન્વયી દષ્ટાન્ત અને વ્યતિરેકી દષ્ટાન્ત બન્ને હોય તેને. જેમકે-પર્વતમા અગ્નિ છે, કેમકે તેમા ધૂમાડો છે જ્યાં જ્યાં ધૂમાડો છે, ત્યાં ત્યાં અગ્નિ હોય છે. જેમકે રસોડુ, જ્યાં જ્યાં અગ્નિ નથી,

ત્યા ત્યા ધૂમાડો પળુ નથી જોમકે-તળાવ.

૭૩ પ્ર. આગમપ્રમાણ કોને કહે છે ?

ઉ. આત્મના વચન આદિથી ઉત્પન્ન થયેલા
પદાર્થના જ્ઞાનને

૭૪ પ્ર. આત્મ કોને કહે છે ?

ઉ. પરમહિતોપદેશક સર્વગ્રહેવને આત્મ કહે છે

૭૫ પ્ર. પ્રમાણનો વિષય શું છે ?

ઉ. સામાન્ય અથવા ધર્મી, તથા વિશેષ અથવા
ધર્મ, એ બન્ને અશોના સમૂહરૂપ વસ્તુ તે પ્રમાણનો
વિષય છે

૭૬ પ્ર. વિશેષ કોને કહે છે ?

ઉ. વસ્તુના કોઈ ખાસ અશ અથવા ભાગને
વિશેષ કહે છે

૭૭ પ્ર. વિશેષના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે-સહભાવી વિશેષ અને ક્રમભાવી વિશેષ

૭૮ પ્ર. સહભાવી વિશેષ કોને કહે છે ?

ઉ. વસ્તુના પૂરા ભાગમાં તથા તેની સર્વ અવ-

સ્થાઓમાં રહેવાવાળા વિશેષને સહભાવી વિશેષ અથવા
ગુણ કહે છે.

૭૯ પ્ર. ક્રમભાવી વિશેષ કોને કહે છે ?

ઉ. ક્રમથી થનાર વસ્તુના વિશેષને ક્રમભાવી
વિશેષ અથવા પર્યાય કહે છે

૮૦ પ્ર. પ્રમાણભાસ કોને કહે છે ?

ઉ. મિથ્યાજ્ઞાનને પ્રમાણભાસ કહે છે.

૮૧ પ્ર. પ્રમાણભાસ કેટલા છે ?

ઉ. ત્રણ છે. સંશય, વિપર્યાય અને અનધ્યવસાય.

૮૨ પ્ર. સંશય કોને કહે છે ?

ઉ. વિરુદ્ધ અનેક કોટી સ્પર્શ કરવાવાલા જ્ઞાનને
સંશય કહે છે, જેમકે—સીપ છે કે ચાદી ?

૮૩ પ્ર. વિપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. વિપરીત એક કોટી (પ્રકાર)નો નિશ્ચય કર-
વાવાળા જ્ઞાનને વિપર્યાય કહે છે, જેમકે સીપને ચાદી
જાણવી.

૮૪ પ્ર. અનધ્યવસાય કોને કહે છે ?

ઉ. “આ શું છે” એવા પ્રતિભાસને અનધ્યવસાય કહે છે જેમકે રસ્તામાં ચાલતા થકા તૂણ વગેરેનું જ્ઞાન

૮૫ પ્ર. નય કોને કહે છે ?

ઉ. વસ્તુના એક દેશ (ભાગ) ને જાણવાવાલા જ્ઞાનને નય કહે છે

૮૬ પ્ર. નયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે એક નિશ્ચયનય બીજો વ્યવહારનય અથવા ઉપનય

૮૭ પ્ર. નિશ્ચયનય કોને કહે છે ?

ઉ. વસ્તુના કોઈ અસહી (મૂળ) અશને ગ્રહણ કરવાવાળા જ્ઞાનને નિશ્ચયનય કહે છે જેમકે—માટીના ધડાને માટીનો ધડો કહેવો.

૮૮ પ્ર. વ્યવહારનય કોને કહે છે ?

ઉ. કોઈ નિમિત્તના કારણથી એક પદાર્થને બીજા પદાર્થરૂપે જાણવાવાળા જ્ઞાનને વ્યવહારનય કહે છે જેમકે—માટીના ધડાને ઘીના રહેવાના નિમિત્તથી ઘીનો ધડો કહેવો.

૮૯ પ્ર. નિશ્ચયનયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે દ્રવ્યાર્થિક નય અને પર્યાયાર્થિક નય.

૯૦ પ્ર. દ્રવ્યાર્થિકનય કોને કહે છે ?

ઉ. જે દ્રવ્ય અર્થાત્ સામાન્યને ગ્રહણ કરે.

૯૧ પ્ર. પર્યાયાર્થિકનય કોને કહે છે ?

ઉ. જે વિશેષને (ગુણ અથવા પર્યાયને) વિષય કરે

૯૨ પ્ર. દ્રવ્યાર્થિકનયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ છે નૈગમ, સગ્રહ અને વ્યવહાર

૯૩ પ્ર. નૈગમનય કોને કહે છે ?

ઉ. બે પદાર્થોમાથી એકને ગૌણ અને બીજાને પ્રધાન કરી ભેદ અથવા અભેદને વિષય કરવાવાળું (જાણવાવાળું) જ્ઞાન નૈગમનય છે તથા પદાર્થના સકલ્પને ગ્રહણ કરવાવાળું જ્ઞાન નૈગમનય છે. જેમકે - કાઈ પુરુષ રસોષ્ઠમા ચોખ્ખા લાઇને વીણતો હતો, તે વખતે કાઈએ તેને પૂછ્યું કે, તમે શું કરી રહ્યા છો ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે હું ભાત બનાવી રહ્યો છું અહીંયા ચોખ્ખા અને ભાતમાં અભેદવિવક્ષા છે, અથવા ચોખ્ખામા ભાતનો સકલ્પ છે.

૯૪ પ્ર. સંગ્રહનય કોને કહે છે ?

ઉ. પોતાની જાતિનો વિરોધ નહિ કરીને અનેક વિષયોને એકપણાથી જો ગ્રહણ કરે, તેને સંગ્રહનય કહે છે જેમકે—જીવ કહેવાથી ચારે ગતિના સર્વ જીવોનું ગ્રહણ હોય છે

૯૫ પ્ર. વ્યવહારનય કોને કહે છે ?

ઉ. જે સંગ્રહનયથી ગ્રહણ કરેલા પદાર્થોનો વિવિધપૂર્વક ભેદ કરે, તે વ્યવહારનય છે જેમકે—જીવના ભેદ ત્રસ અને સ્થાવર વગેરે કરવા.

૯૬ પ્ર. પર્યાયાર્થિકનયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર ભેદ છે. ઋણુસૂત્ર, શબ્દ, સમભિરૂઢ અને એવજ્યુત

૯૭ પ્ર. ઋણુસૂત્રનય કોને કહે છે ?

ઉ. જૂત ભવિષ્યતની અપેક્ષા ન કરીને વર્તમાનપર્યાય માત્રને જો ગ્રહણ કરે, તે ઋણુસૂત્રનય છે.

૯૮ પ્ર. શબ્દનય કોને કહે છે ?

ઉ. લિંગ, કારક, વચન, કાળ, ઉપસર્ગાદિકના

ભેદથી જે પદાર્થને ભેદરૂપ ગ્રહણ કરે, તે શબ્દનય છે. જેમકે-દાર, ભાર્યા, કલત્ર એ ત્રણે જુદા જુદા લિંગના શબ્દ એક જ સ્ત્રી પદાર્થના વાચક છે, તેથી આ નય સ્ત્રી પદાર્થને ત્રણ ભેદરૂપે ગ્રહણ કરે છે એવી રીતે કારકાદિનું પણ દષ્ટાન્ત ગણવું.

૯૯ પ્ર. સમ્બલિરૂઢનય કોને કહે છે ?

ઉ. લિંગાદિકના ભેદ ન હોવા છતાં પણ પર્યાય-શબ્દના ભેદથી જે પદાર્થને ભેદરૂપ ગ્રહણ કરે જેમકે-શક, પુરન્દર, ઇન્દ્ર, એ ત્રણે એક જ લિંગના પર્યાયશબ્દ દેવરાજના વાચક છે, તેથી આ નય દેવગણને ત્રણ ભેદરૂપે ગ્રહણ કરે છે.

૧૦૦ પ્ર. એવંભૂતનય કોને કહે છે ?

ઉ. જે શબ્દનો જે ક્રિયારૂપ અર્થ હોય, તે ક્રિયારૂપ પરિણમેલ પદાર્થને જે ગ્રહણ કરે, તે એવંભૂતનય છે જેમકે-પૂજારીને પૂજા કરતી વખતે જ પૂજારી કહેવો.

૧૦૧ પ્ર. વ્યવહારનય અથવા ઉપનયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ છે. સદ્ભૂતવ્યવહારનય, અસદ્ભૂતવ્ય-
વહારનય, અને ઉપચરિતવ્યવહારનય અથવા ઉપચરિ-
તાસદ્ભૂતવ્યવહારનય

૧૦૨ પ્ર. સદ્ભૂતવ્યવહારનય કોને કહે છે ?

ઉ. એક અખડ દ્રવ્યને ભેદરૂપ વિષય કરવાવાળા
જ્ઞાનને સદ્ભૂતવ્યવહારનય કહે છે જેમકે જીવના કેવ-
ળજ્ઞાનાદિક વા મતિજ્ઞાનાદિક ગુણ છે

૧૦૩ પ્ર. અસદ્ભૂતવ્યવહારનય કોને કહે છે ?

ઉ. જે મળેલા ભિન્ન પદાર્થોને અભેદરૂપે ગ્રહણ
કરે જેમકે —આ શરીર મારું છે અથવા માટીના ઘડાને
ધીનો ઘડો કહેવો

૧૦૪ પ્ર. ઉપચરિતવ્યવહાર અથવા ઉપચરિત
અસદ્ભૂતવ્યવહારનય કોને કહે છે ?

ઉ. અત્યન્ત ભિન્ન પદાર્થોને જે અભેદરૂપે ગ્રહણ
કરે જેમકે હાથી, ઘોડા, મહેલ, મકાન મારાં છે છત્યાદિ

૧૦૫ પ્ર. નિર્દોષ કોને કહે છે ?

ઉ. સુક્તિદ્વારા સુયુક્ત માર્ગ પ્રાપ્ત થતા કાર્યના

વશથી નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય અને બાવમા પદાર્થના સ્થાપનને નિક્ષેપ કહે છે

૧૦૬ પ્ર. નિક્ષેપના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે—નામનિક્ષેપ, સ્થાપનાનિક્ષેપ, દ્રવ્ય-નિક્ષેપ અને બાવનિક્ષેપ

૧૦૭ પ્ર. નામનિક્ષેપ કેને કહે છે ?

ઉ. જે પદાર્થમાં જે ગુણ નથી, તેને તે નામથી કહેવું (અથવા ગુણ, જાતિ, દ્રવ્ય, અને ક્રિયાની અપેક્ષા રહિત કેવળ લોક વ્યવહારને માટે નામ સ્થાપન કરવું, તેને નામનિક્ષેપ કહે છે, જેમકે કોઈએ પોતાના છોકરાનું નામ હાથીસિંહ રાખ્યું છે, પણ તેનામાં હાથી અને સિંહ બંનેના ગુણો નથી.

૧૦૮ પ્ર. સ્થાપનાનિક્ષેપ કેને કહે છે ?

ઉ. સાકાર અથવા નિરાકાર પદાર્થમાં તે આ છે, એવી રીતે અવધાન કરીને નિવેશ (સ્થાપન) કરવાને સ્થાપનાનિક્ષેપ કહે છે. જેમકે—પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાને પાર્શ્વનાથ કહેવા અથવા સેતરજની સોકટીને હાથી ઘોડા કહેવા

૧૦૯ પ્ર. નામનિક્ષેપ અને સ્થાપનાનિક્ષેપમાં શા ભેદ છે ?

ઉ. નામનિક્ષેપમાં મૂળ પદાર્થની માફક સત્કાર આદિકની પ્રવૃત્તિ હોતી નથી, પરન્તુ સ્થાપનાનિક્ષેપમાં હોય છે જેમકે—કોઈએ પોતાના છોકરાનું નામ પાર્શ્વનાથ ગણ્યું છે, તો તે છોકરાનો સત્કાર પાર્શ્વનાથની માફક થતો નથી, પરન્તુ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાનો સત્કાર થાય છે

૧૧૦ પ્ર. દ્રવ્યનિક્ષેપ કોને કહે છે ?

ઉ. જે પદાર્થ ભવિષ્યના પરિણામની યોગ્યતા રાખવાવાળો હોય તેને દ્રવ્યનિક્ષેપ કહે છે—જેમકે ગળના પુત્રને રાજા કહેવો

૧૧૧ પ્ર. ભાવનિક્ષેપ કોને કહે છે ?

ઉ વર્તમાનપર્યાયસયુક્ત વસ્તુને ભાવનિક્ષેપ કહે છે. જેમકે રાજ્ય કરતા પુરુષને રાજા કહેવો.

ઇતિ પ્રથમોઽધ્યાય સમાપ્ત ॥ ૧ ॥

દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ।

—૦—

૧૧૨ પ્ર. દ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. ગુણોના સમૂહને દ્રવ્ય કહે છે.

૧૧૩ પ્ર. ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્યના પૂરા ભાગમા અને તેની સર્વ હાલતોમા (અવસ્થામા) જે રહે, તેને ગુણ કહે છે.

૧૧૪ પ્ર. ગુણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે એક સામાન્ય, બીજો વિશેષ

૧૧૫ પ્ર. સામાન્યગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે સર્વ દ્રવ્યોમા વ્યાપે, તેને સામાન્યગુણ કહે છે

૧૧૬ પ્ર. વિશેષગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે સર્વ દ્રવ્યોમા ન વ્યાપે, તેને વિશેષગુણ કહે છે.

૧૧૭ પ્ર. સામાન્યગુણ કેટલા છે ?

ઉ. અનેક છે, પણ તેમા છ ગુણ મુખ્ય છે જેમકે —અમિતત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ, અગુરુલઘુત્વ અને પ્રદેશત્વ.

૧૧૮ પ્ર. અસ્તિત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી દ્રવ્યનો કદી નાશ ન થાય, તેને અસ્તિત્વ ગુણ કહે છે

૧૧૯ પ્ર. વસ્તુત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી દ્રવ્યમાં અર્થાક્રિયા હોય, તેને વસ્તુત્વગુણ કહે છે જેમકે-ધડાની અર્થાક્રિયા જલધારણ છે

૧૨૦ પ્ર. દ્રવ્યત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી દ્રવ્ય સર્વદા એક સરખા ન રહે અને જેની પર્યાયો (હાલતો) હમેશા બદલતી રહે

૧૨૧ પ્ર. પ્રમેયત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી દ્રવ્ય કોઈને કોઈ જ્ઞાનનો વિષય હોય, તેને પ્રમેયત્વગુણ કહે છે

૧૨૨ પ્ર. અગુરુસદ્ધુત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી દ્રવ્યની દ્રવ્યતા કાયમ રહે, અર્થાત્ એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યરૂપ ન પ-

રિણુમે અથવા એક ગુણ બીજા ગુણરૂપ ન પરિણુમે
તથા એક દ્રવ્યના અનેક અથવા અનન્તગુણ વિખરાધને
જુદા જુદા ન થઈ જાય, તેને અગુરુલઘુત્વગુણ કહે છે
૧૨૩ પ્ર. પ્રદેશત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી દ્રવ્યનો કાઈપણ
આકાર અવશ્ય હોય

૧૨૪ પ્ર. દ્રવ્યના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. છ ભેદ છે - જીવ, પુદ્ગલ, ધર્મ, અધર્મ,
આકાશ અને કાળ

૧૨૫ પ્ર. જીવદ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા ચેતના ગુણ પ્રાપ્ત હોય, તેને જીવ-
દ્રવ્ય કહે છે

૧૨૬ પ્ર. પુદ્ગલ દ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા સ્પર્શ, રસ, ગન્ધ, અને વર્ણ હોય

૧૨૭ પ્ર. પુદ્ગલ દ્રવ્યના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે એક પરમાણુ, બીજો સ્કન્ધ

૧૨૮ પ્ર. પરમાણુ કોને કહે છે ?

ઉ. સર્વથી નાના પુદ્ગલને પરમાણુ કહે છે

૧૨૯ પ્ર. સ્કન્ધ કેને કહે છે ?

ઉ. અનેક પરમાણુઓના બન્ધને સ્કન્ધ કહે છે

૧૩૦ પ્ર. બન્ધ કેને કહે છે ?

ઉ. અનેક ચીજોમા એકપણાનુ ગ્રાન કરાવવા-
વાળા સમ્બન્ધવિશેષને બધ કહે છે

૧૩૧ પ્ર. સ્કન્ધના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. આહારવર્ગણા, તૈજસવર્ગણા, ભાષાવર્ગણા,
મનોવર્ગણા, કર્માણુવર્ગણા વગેરે બાવીશ ભેદ છે

૧૩૨ પ્ર. આહારવર્ગણા કેને કહે છે ?

ઉ. ઔદારિક, વૈક્રિયિક અને આહારક, એ ત્રણ
શરીરરૂપ જે પરિણમે, તેને આહારવર્ગણા કહે છે.

૧૩૩ પ્ર. ઔદારિક શરીર કેને કહે છે ?

ઉ. મનુષ્ય, તિર્યચના મ્યૂલ શરીરને ઔદા-
રિક શરીર કહે છે

૧૩૪ પ્ર. વૈક્રિયિક શરીર કેને કહે છે ?

ઉ. જે નાના, મોટા, એક, અનેક વગેરે જુદા
જુદા પ્રકારની ક્રિયાઓને કરે એવા દેવ અને નાર-
કીઓના શરીરને વૈક્રિયિક શરીર કહે છે

૧૩૫ પ્ર. આહારક શરીર કેને કહે છે ?

ઉ. છટ્ટા ગુણુસ્થાનવર્તી મુનિને તત્ત્વોમાં કોઈ શકા ઉત્પન્ન થયેથી કેવળી અથવા શ્રુત કેવળીની સમીપ જવાને માટે મસ્તેકમાથી જે એક હાથનું પૂતળું નીકળે છે, તેને આહારક શરીર કહે છે

૧૩૬ પ્ર. તૈજસ વર્ગીણા કેને કહે છે ?

ઉ. ઔદારિક અને વૈક્રિયિક શરીરને કાન્તિ આપવાવાળું તૈજસ શરીર જે વર્ગીણાથી બને, તેને તૈજસ વર્ગીણા કહે છે

૧૩૭ પ્ર. ભાષા વર્ગીણા કેને કહે છે ?

ઉ. જે શબ્દરૂપ પરિણમે, તેને ભાષા વર્ગીણા કહે છે

૧૩૮ પ્ર. કાર્માણુવર્ગીણા કેને કહે છે ?

ઉ. જે કાર્માણુ શરીરરૂપ પરિણમે, તેને કાર્માણુવર્ગીણા કહે છે

૧૩૯ પ્ર. કાર્માણુ શરીર કેને કહે છે ?

ઉ. જ્ઞાનાવગળુ આદિ આઠ કર્મોના સમૂહને કાર્માણુ શરીર કહે છે

૧૪૦ પ્ર. તૈજસ અને કાર્માણુ શરીર કોને હોય છે ?

ઉ. સર્વ સસારી જીવોને તૈજસ અને કાર્માણુ શરીર હોય છે

૧૪૧ પ્ર. ધર્મ દ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. ગતિરૂપ પરિણત જીવ અને પુદ્ગલોને જે ગમન કરવામા સહાયકારી હોય, તેને ધર્મ દ્રવ્ય કહે છે જેમકે-માછલીને માટે પાણી

૧૪૨ પ્ર. અધર્મ દ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. ગતિપૂર્વક સ્થિતિરૂપ પરિણામને પ્રાપ્ત થયેલા જીવ અને પુદ્ગલને સ્થિતિમા જે સહાયકારી હોય, તેને અધર્મદ્રવ્ય કહે છે

૧૪૩ પ્ર. આકાશદ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. જે, જીવાદિક પાચે દ્રવ્યોને રહેવાને માટે જગ્યા આપે

૧૪૪ પ્ર. કાળ દ્રવ્ય કોને કહે છે ?

ઉ. જે, જીવાદિક દ્રવ્યોને પરિણામનમાં સહકારી (સહાયક) હોય, તેને કાળદ્રવ્ય કહે છે જેમકે-કુલારના ચાકને ફગવાને માટે લોઢાનો ખીલો.

૧૪૫ પ્ર. કાળદ્રવ્યના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે એક નિશ્ચયકાળ, બીજો વ્યવહારકાળ

૧૪૬ પ્ર. નિશ્ચયકાળ કોને કહે છે ?

ઉ. કાળદ્રવ્યને નિશ્ચયકાલ કહે છે

૧૪૭ પ્ર. વ્યવહારકાળ કોને કહે છે ?

ઉ. કાળદ્રવ્યની ધડી, દિવસ, માસ આદિ પર્યાયોને વ્યવહારકાળ કહે છે

૧૪૮ પ્ર. પર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. ગુણના વિકારને પર્યાય કહે છે

૧૪૯ પ્ર. પર્યાયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે વ્યંજનપર્યાય અને અર્થપર્યાય

૧૫૦ પ્ર. વ્યંજનપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. પ્રદેશત્વ ગુણના વિકારને વ્યંજનપર્યાય કહે છે

૧૫૧ પ્ર. વ્યંજન પર્યાયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—સ્વભાવવ્યંજનપર્યાય અને વિભાવ-વ્યંજનપર્યાય

૧૫૨ પ્ર. સ્વભાવવ્યંજનપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. ખીઝના નિમિત્ત વિના જે વ્યજનપર્યાય હોય જેમકે-જીવનો સિદ્ધપર્યાય.

૧૫૩ પ્ર. વિભાવવ્યજનપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. ખીઝના નિમિત્તથી જે વ્યજનપર્યાય હોય જેમકે-જીવના મનુષ્ય નારકાદિ પર્યાય.

૧૫૪ પ્ર. અર્થપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. પ્રદેશવત્ત્વ ગુણના સિવાય અન્ય સમગ્ર ગુણોના વિકારને અર્થપર્યાય કહે છે

૧૫૫ પ્ર. અર્થપર્યાયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે સ્વભાવઅર્થપર્યાય અને વિભાવ-અર્થપર્યાય

૧૫૬ પ્ર. સ્વભાવઅર્થપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. ખીઝના નિમિત્ત વિના જે અર્થપર્યાય હોય, તેને સ્વભાવઅર્થપર્યાય કહે છે જેમકે-જીવનુ કેવળગાન.

૧૫૭ પ્ર. વિભાવઅર્થપર્યાય કોને કહે છે ?

ઉ. ખીઝના નિમિત્તથી જે અર્થપર્યાય હોય, તેને વિભાવઅર્થપર્યાય કહે છે જેમકે- જીવના રાગ, દ્વેષ આદિ

૧૫૮ પ્ર. ઉત્પાદ કેને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્યમાં નવીન પર્યાયની પ્રાપ્તિને ઉત્પાદ કહે છે.

૧૫૯ પ્ર. વ્યય કેને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્યના પૂર્વ પર્યાયના ત્યાગને વ્યય કહે છે.

૧૬૦ પ્ર. ધૌવ્ય કેને કહે છે ?

ઉ. પ્રત્યક્ષિજ્ઞાનના કારણમૂલ દ્રવ્યની કોઈ પણ અવસ્થાની નિત્યતાને ધૌવ્ય કહે છે

૧૬૧ પ્ર. દ્રવ્યોમાં વિશેષ ગુણ કયા કયા છે ?

ઉ. જીવ દ્રવ્યમાં ચેતના, સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર ઈ-
ત્યાદિ પુદ્ગલદ્રવ્યમા અપર્શ, રસ, ગન્ધ, વર્ણ; ધર્મ
દ્રવ્યમાં ગતિહેતુત્વ વગેરે, અધર્મ દ્રવ્યમાં સ્થિતિહેતુત્વ
વગેરે, આકાશ દ્રવ્યમા અવગાહનહેતુત્વ અને કાળ
દ્રવ્યમા પરિણમનહેતુત્વ વગેરે

૧૬૨ પ્ર. આકાશના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. આકાશ એક જ અખડ દ્રવ્ય છે.

૧૬૩ પ્ર. આકાશ કયાં છે ?

ઉ. આકાશ સર્વવ્યાપી છે

૧૬૪ પ્ર. લોકકાશ કેને કહે છે ?

ઉ. જ્યાં સુધી જીવ, પુદ્ગલ, ધર્મ, અધર્મ, કાળ-
એ પાત્ર દ્રવ્ય છે, ત્યાં સુધીના આકાશને લોકકાશ કહે છે

૧૬૫ પ્ર. અલોકકાશ કેને કહે છે ?

ઉ. લોકના બહારના આકાશને અલોકકાશ
કહે છે

૧૬૬ પ્ર. લોકની મોટાઈ, ઊંચાઈ અને પહો-
ળાઈ કેટલી છે ?

ઉ. લોકની મોટાઈ ઉત્તર અને દક્ષિણ દીશામાં
સર્વ જગ્યાએ સાત રાજૂ છે પહોળાઈ પૂર્વ અને
પશ્ચિમ દિશામાં મૂળમાં (નીચે જમીનમાં) સાત રાજૂ
છે અને ઉપર અનુક્રમે ઘટીને સાત રાજૂની ઊંચાઈ
ઉપર પહોળાઈ એક રાજૂ છે પછી અનુક્રમે વધીને
સાડા દશ રાજૂની ઊંચાઈ ઉપર પહોળાઈ પાંચ રાજૂ
છે પછી અનુક્રમે ઘટીને ચૌદ રાજૂની ઊંચાઈ ઉપર
એક રાજૂ પહોળાઈ છે અને ઊર્ધ્વ તથા અધો દિશામાં
ઊંચાઈ ચૌદ રાજૂની છે

૧૬૭ પ્ર. ધર્મ તથા અધર્મ દ્રવ્ય ખંડરૂપ છે કે અખંડરૂપ છે ? અને તેની સ્થિતિ ક્યાં છે ?

ઉ. ધર્મ અને અધર્મ બંને એક એક અખંડ દ્રવ્ય છે અને તે બન્નેય સમસ્ત લોકાકાશમાં વ્યાપ્ત છે.

૧૬૮ પ્ર. પ્રદેશ કેને કહે છે ?

ઉ. આકાશના જેટલા ભાગને એક પુદ્ગલ પરમાણુ રોકે, તેટલા ભાગને પ્રદેશ કહે છે

૧૬૯ પ્ર. કાળદ્રવ્ય કેટલા ભેદરૂપ છે અને તેની સ્થિતિ ક્યાં છે ?

ઉ. લોકાકાશના જેટલા પ્રદેશ છે, તેટલા જ કાળદ્રવ્ય છે અને લોકાકાશના એક એક પ્રદેશપર એક એક કાળદ્રવ્ય (કાલાણુ) સ્થિત (રહેલ) છે.

૧૭૦ પ્ર. પુદ્ગલદ્રવ્ય કેટલા અને તેની સ્થિતિ ક્યાં છે ?

ઉ. પુદ્ગલદ્રવ્ય અનંતાનંત છે અને તે સમસ્ત લોકાકાશમાં ભરેલા છે.

૧૭૧ પ્ર. જીવ દ્રવ્ય કેટલા અને ક્યાં છે ?

ઉ. જીવદ્રવ્ય અનન્યતા છે અને તે સમગ્ર લોકાકાશમા ભરેલા છે

૧૭૨ પ્ર. એક જીવ કેટલો મોટો છે ?

ઉ. એક જીવ પ્રદેશોની અપેક્ષાએ લોકાકાશની બરાબર છે, પરંતુ સકાય વિસ્તારના કારણથી પોતાના શરીરપ્રમાણ છે અને મુક્ત જીવ અન્તના શરીરપ્રમાણ છે

૧૭૩ પ્ર. લોકાકાશની બરાબર કયો જીવ છે ?

ઉ. મોક્ષ જતા પહેલાં સમુદ્ધવાત કરવાવાળો જીવ લોકાકાશની બરાબર થાય છે.

૧૭૪ પ્ર. સમુદ્ધવાત કેને કહે છે ?

ઉ. મૂળ શરીર છોડ્યા વગર જીવના પ્રદેશોને બહાર નીકળવું તેને સમુદ્ધવાત કહે છે

૧૭૫ પ્ર. અસ્તિકાય કેને કહે છે ?

ઉ. બહુ પ્રદેશી દ્રવ્યને અસ્તિકાય કહે છે

૧૭૬ પ્ર. અસ્તિકાય કેટલો છે ?

ઉ. પાય છે જીવ, પુદ્ગલ, ધર્મ, અધર્મ અને

આકાશ, એ પાંચ દ્રવ્યોને પંચાસ્તિકાય કહે છે કાળ-
દ્રવ્ય બહુપ્રદેશી નથી, તે કારણથી તે અસ્તિકાય પણ નથી.
૧૭૭ પ્ર. 'યદિ પુદ્ગલપરમાણુ એક પ્રદેશી છે, તો
તે અસ્તિકાય કેવી રીતે છે ?

ઉ. પુદ્ગલપરમાણુ શક્તિની અપેક્ષાથી અસ્તિ-
કાય છે અર્થાત્ સ્કંધ રૂપમા થર્મ (રૂપે પરિણમી)
બહુપ્રદેશી થર્મ જાય છે, તે માટે ઉપચારથી તે અ-
સ્તિકાય છે.

૧૭૮ પ્ર. અનુજીવી ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. ભાવસ્વરૂપ ગુણોને અનુજીવી ગુણ કહે છે
જેમકે—સમ્યક્ત્વ, આગ્નિ, સુખ, ચેતના, સ્પર્શ, રસ,
ગન્ધ, વર્ણાદિક.

૧૭૯ પ્ર. પ્રતિજીવી ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. વસ્તુના અભાવસ્વરૂપ ધર્મને પ્રતિજીવી
ગુણ કહે છે, જેમકે નાસ્તિત્વ, અમૂર્તત્વ, અચેતનત્વ
વગેરે

૧૮૦ પ્ર. અભાવ કોને કહે છે ?

ઉ. એક પદાર્થનું બીજા પદાર્થમાં નહિ હોવા-
પણાને અભાવ કહે છે

૧૮૧ પ્ર. અભાવના ફેરલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાલુ છે - પ્રાગભાવ, પ્રધ્વસાભાવ, અન્યો-
ન્યાભાવ અને અત્યન્તાભાવ

૧૮૨ પ્ર. પ્રાગભાવ કોને કહે છે ?

ઉ. વર્તમાન પર્યાયનો પૂર્વ પર્યાયમાં જે અભાવ,
તેને પ્રાગભાવ કહે છે

૧૮૩ પ્ર. પ્રધ્વસાભાવ કોને કહે છે ?

ઉ. આગામી પર્યાયમાં વર્તમાન પર્યાયના અભા-
વને પ્રધ્વસાભાવ કહે છે

૧૮૪ પ્ર. અન્યોન્યાભાવ કોને કહે છે ?

ઉ. પુદ્ગલદ્રવ્યના એક વર્તમાન પર્યાયમાં બીજા
પુદ્ગલના વર્તમાન પર્યાયના અભાવને અન્યોન્યાભાવ
કહે છે

૧૮૬ પ્ર. અત્યન્તાભાવ કોને કહે છે ?

ઉ. એક દ્રવ્યમાં બીજા દ્રવ્યના અભાવને અ-
ત્યન્તાભાવ કહે છે

અનુભવી ગુણ.

૧૮૬ પ્ર. જીવના અનુભવી ગુણ કયા કયા છે ?

ઉ. ચેતના, સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર, સુખ, વીર્ય,
ભવ્યત્વ, અભવ્યત્વ, જીવત્વ, વૈભાવિક, કર્તૃત્વ,
ભોક્તૃત્વ, વગેરે અનન્તગુણ છે

૧૮૭ પ્ર. જીવના પ્રતિભવી ગુણ કયા કયા છે ?

ઉ. અધ્યાપાધ, અવગાહ, અગુરુલધુ, સક્ષમત્વ,
નામિત્વ ઇત્યાદિ

૧૮૮ પ્ર. ચેતના કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા પદાર્થોનો પ્રતિભાસ (જાણ) હોય,
તેને ચેતના કહે છે

૧૮૯ પ્ર. ચેતનાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે દર્શનચેતના, અને જ્ઞાનચેતના

૧૯૦ પ્ર. દર્શનચેતના કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા મહાસત્તાનો (સામાન્યનો) પ્રતિભાસ
(નિરાકાર શબ્દ) હોય, તેને દર્શનચેતના કહે છે

૧૯૧ પ્ર. મહાસત્તા કેને કહે છે ?

ઉ. સમસ્ત પદાર્થોના અસ્તિત્વગુણને ગ્રહણ કરવાવાળી સત્તાને મહાસત્તા કહે છે.

૧૯૨ પ્ર. જ્ઞાનચેતના કેને કહે છે ?

ઉ. અવાન્તરસત્તાવિશિષ્ટ વિશેષપદાર્થને વિષય કરવાવાળી ચેતનાને જ્ઞાનચેતના કહે છે.

૧૯૩ પ્ર. અવાન્તરસત્તા કેને કહે છે ?

ઉ. કાર્મપણુ વિવક્ષિત પદાર્થનો સત્તાને અવાન્તર સત્તા કહે છે

૧૯૪ પ્ર. દર્શનચેતનાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે -ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન, અવધિ-દર્શન અને કેવળદર્શન

૧૯૫ પ્ર. જ્ઞાનચેતનાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાચ છે -મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન પર્યાયજ્ઞાન અને કેવળજ્ઞાન.

૧૯૬ પ્ર. મતિજ્ઞાન કેને કહે છે ?

ઉ. ધ્વનિય અને મનની સહાયતાથી જે જ્ઞાન આપ, તેને મતિજ્ઞાન કહે છે.

૧૯૭ પ્ર. મતિજ્ઞાનના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે. સાધ્યવહારિક પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ.

૧૯૮ પ્ર. પરોક્ષ મતિજ્ઞાનના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે સ્મૃતિ, પ્રત્યભિજ્ઞાન, તર્ક અને અનુમાન

૧૯૯ પ્ર. મતિજ્ઞાનના બીજી રીતે કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે —અવગ્રહ, ઇહા, અવાય અને ધારણા.

૨૦૦ પ્ર. અવગ્રહ કેને કહે છે ?

ઉ. ઇન્દ્રિય અને પદાર્થના યોગ્ય સ્થાનમાં (મૌજુદ સ્થાનમાં) રહેવાથી સામાન્યપ્રતિભાસરૂપ દર્શનની પછી અવાન્તરસત્તાસહિત વિશેષ વસ્તુના જ્ઞાનને અવગ્રહ કહે છે જેમકે આ મનુષ્ય છે

૨૦૧ પ્ર. ઇહાજ્ઞાન કેને કહે છે ?

ઉ. અવગ્રહ જ્ઞાનથી જાણેલા પદાર્થના વિશેષમાં ઉત્પન્ન થયેલા સંશયને દૂર કરતા એવા અભિલાષ સ્વરૂપ જ્ઞાનને ઇહા કહે છે. જેમકે—તે ઠાકુ-

રદાસજી છે આ જ્ઞાન એટલું કમજોર છે કે કોઈપણ પદાર્થની ઈલા ચક્રને છૂટી જાય, તો તેના વિષયમાં કાળાન્તરમાં સશય અને વિસ્મરણ થઈ જાય છે.

૨૦૨ પ્ર. અવાય કોને કહે છે ?

ઉ. ઈલાથી જાણેલા પદાર્થમાં આ તે જ છે, અન્ય નથી એવા મજબુત જ્ઞાનને અવાય કહે છે. જેમકે તે કાકોરદાસજી જ છે, ખીજો કોઈ નથી અવાયથી જાણેલા પદાર્થમાં સશય તો થતો નથી, પરંતુ વિસ્મરણ થઈ જાય છે

૨૦૩ પ્ર. ધારણા કોને કહે છે ?

ઉ. જે જ્ઞાનથી જાણેલા પદાર્થમાં કાળાન્તરમાં સશય તથા વિસ્મરણ ન હોય તેને ધારણા કહે છે

૨૦૪ પ્ર. મતિજ્ઞાનના વિષયભૂત પદાર્થોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે, વ્યક્ત અને અવ્યક્ત

૨૦૫ પ્ર. અવગ્રહાદિક જ્ઞાન અજ્ઞેય પ્રકારના પ-

દાર્થમાં થઈ શકે છે અથવા કેવીરીતે ?

ઉ. વ્યક્ત (પ્રગટરૂપ) પદાર્થમાં અવગ્રહાદિક ચારે જ્ઞાન હોય છે પરન્તુ અવ્યક્ત (અપ્રગટરૂપ) પદાર્થનું માત્ર અવગ્રહ જ્ઞાન જ હોય છે

૨૦૬ પ્ર. અર્થાવગ્રહ કોને કહે છે ?

ઉ. વ્યક્ત (પ્રગટ) પદાર્થના અવગ્રહજ્ઞાનને અર્થાવગ્રહ કહે છે

૨૦૭ પ્ર. વ્યંજનાવગ્રહ કોને કહે છે ?

ઉ. અવ્યક્ત (અપ્રગટરૂપ) પદાર્થના અવગ્રહને વ્યંજનાવગ્રહ કહે છે.

૨૦૮ પ્ર. વ્યંજનાવગ્રહ અર્થાવગ્રહની માફક સર્વ ઇન્દ્રિયો અને મનદ્વારા થાય છે ? કે કેવી રીતે ?

ઉ. વ્યંજનાવગ્રહ ચક્ષુ અને મનના સિવાય બાકીની સર્વે ઇન્દ્રિયોથી થાય છે.

૨૦૯ પ્ર. વ્યક્ત અને અવ્યક્ત પદાર્થોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. દરેકના બાર બાર ભેદ છે. બહુ, એક, બહુવિધ, એકવિધ, ક્ષિપ્ર, અક્ષિપ્ર, નિઃસૃત, અનિઃસૃત, ઉક્ત, અનુક્ત, ધ્રુવ, અધ્રુવ

૨૧૦ પ્ર. શ્રુતજ્ઞાન કોને કહે છે ?

ઉ. મતિજ્ઞાનથી જાણેલા પદાર્થથી સબન્ધને લઈને થયેલ કોઈ બીજા પદાર્થના જ્ઞાનને શ્રુતજ્ઞાન કહે છે. જેમકે-‘ધડો’ શબ્દ સાબળવા પછી ઉત્પન્ન થયેલા કબુત્રીવાદિરૂપ ધડાનું જ્ઞાન

૨૧૧ પ્ર. દર્શન કયારે થાય છે ?

ઉ. જ્ઞાનના પહેલા દર્શન હોય છે દર્શન વિના અલ્પજ્ઞ જનોને જ્ઞાન હોતું નથી, પરંતુ સર્વજ્ઞ દેવને જ્ઞાન અને દર્શન એક સાથે થાય છે.

૨૧૨ પ્ર. ચક્ષુર્દર્શન કોને કહે છે ?

ઉ. નેત્રજન્ય મતિજ્ઞાનના પહેલા સામાન્ય પ્રતિભાસ અથવા અવલોકનને ચક્ષુર્દર્શન કહે છે.

૨૧૩ પ્ર. અચક્ષુર્દર્શન કોને કહે છે ?

ઉ. ચક્ષુ (આંખ)ના સિવાય બાકીની ઇન્દ્રિયો અને મનસ બન્ધી મતિજ્ઞાનના પહેલાં થવાવાળા સામાન્ય અવલોકન (દર્શન) ને અચક્ષુર્દર્શન કહે છે.

૨૧૪ પ્ર. અવધિદર્શન કોને કહે છે ?

ઉ. અવધિજ્ઞાનની પહેલાં થનાર સામાન્ય અવલોકનને અવધિદર્શન કહે છે

૨૧૫ પ્ર. કેવળદર્શન કોને કહે છે ?

ઉ. કેવળજ્ઞાનની સાથે થનાર સામાન્ય અવલોકનને કેવલદર્શન કહે છે.

૨૧૬ પ્ર. સમ્યક્ત્વગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે ગુણના પ્રગટ થવાથી પોતાના શુદ્ધ આત્માનો પ્રતિભાસ થાય, તેને સમ્યક્ત્વગુણ કહે છે

૨૧૭ પ્ર. ચારિત્ર કોને કહે છે ?

ઉ. બાહ્ય અને આબ્યન્તર ક્રિયાના નિરોધ થી પ્રાદુર્ભૂત આત્માની શુદ્ધિવિશેષને ચારિત્ર કહે છે.

૨૧૮ પ્ર. બાહ્યક્રિયા કોને કહે છે ?

ઉ. હિંસા કરવી, જૂઠું બોલવું, ચોરી કરવી,
મૈથુન સેવવું, પરિગ્રહસચ્ચ કર્યા કરવો.

૨૧૯ પ્ર. આબ્યન્તરક્રિયા કેને કહે છે ?

ઉ. યોગ અને કષાયને આબ્યન્તર ક્રિયા કહે છે

૨૨૦ પ્ર. યોગ કેને કહે છે ?

ઉ. મન, વચન, કાયના નિમિત્તથી આત્માના
પ્રદેશો ચચળ થવાપણાને યોગ કહે છે

૨૨૧ પ્ર. કષાય કેને કહે છે ?

ઉ. ક્રોધ, માન, માયા, લોભરૂપ આત્માના
વિભાવ પગિણામોને કષાય કહે છે

૨૨૨ પ્ર. ચારિત્રના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે સ્વરૂપાયરણ્યચારિત્ર, દેશચારિત્ર,
સકલચારિત્ર, અને યથાખ્યાતચારિત્ર

૨૨૩ પ્ર. સ્વરૂપાયરણ્યચારિત્ર કેને કહે છે ?

ઉ. શુદ્ધાત્માનુભવથી અવિનાભાવી ચારિત્રવિ-
શેષને સ્વરૂપાયરણ્યચારિત્ર કહે છે

૨૨૪ પ્ર. દેશચારિત્ર કેને કહે છે ?

ઉ. શ્રાવકોના પ્રતોને દેશચારિત્ર કહે છે.

૨૨૫ પ્ર. સકલચારિત્ર કોને કહે છે ?

ઉ. મુનિઓના પ્રતોને સકલચારિત્ર કહે છે.

૨૨૬ પ્ર. યથાખ્યાતચારિત્ર કોને કહે છે ?

ઉ. કષાયોના સર્વથા અભાવથી પ્રાકૃર્ભૂત આત્માની શુદ્ધિવિશેષને યથાખ્યાતચારિત્ર કહે છે

૨૨૭ પ્ર. સુખ કોને કહે છે ?

ઉ. આદ્લાદ્સ્વરૂપ આત્માના પરિણામ વિશેષને સુખ કહે છે

૨૨૮ પ્ર. વીર્ય કોને કહે છે ?

ઉ. આત્માની શક્તિને (અળને) વીર્ય કહે છે

૨૨૯ પ્ર. ભવ્યત્વ ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી આત્મામાં સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્ર પ્રગટ થવાની યોગ્યતા હોય, તેને ભવ્યત્વ ગુણ કહે છે

૨૩૦ પ્ર. અભવ્યત્વ ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી આત્મામાં સમ્ય-

ઋશ્મિન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્ર પ્રગટ થયાની યોગ્યતા ન હોય તેને અભવ્યત્વ ગુણ કહે છે

૨૩૧ પ્ર. જીવત્વ ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી આત્મા પ્રાણ ધારણ કરે તેને જીવત્વ ગુણ કહે છે

૨૩૨ પ્ર. પ્રાણ કોને કહે છે ?

ઉ. જેના સયોગથી આ જીવ, જીવન અવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય અને વિયોગથી મરણ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય, તેને પ્રાણ કહે છે

૨૩૩ પ્ર. પ્રાણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે દ્રવ્યપ્રાણ અને ભાવપ્રાણ

૨૩૪ પ્ર. દ્રવ્યપ્રાણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. દશ છે મન, વચન, કાય, સ્પર્શનેન્દ્રિય, રસનેન્દ્રિય, ઘ્રાણેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, શ્રોત્રેન્દ્રિય, શ્વાસોર્ધ્વાસ અને આયુ

૨૩૫ પ્ર. ભાવપ્રાણ કોને કહે છે ?

ઉ. આત્માની જે શક્તિના નિમિત્તથી ઇન્દ્રિયાદિક પોતાના કાર્યમાં પ્રવર્તે તેને ભાવપ્રાણ કહે છે.

૨૩૬ પ્ર. કયા જીવને કેટલા પ્રાણ હોય છે ?

ઉ. એકેન્દ્રિય જીવને ચાર પ્રાણ હોય છે
સ્પર્શનેન્દ્રિય, કાયબળ, શ્વાસોચ્છ્વાસ અને આયુ ક્ષી-
ન્દ્રિય જીવને છ પ્રાણ-સ્પર્શનેન્દ્રિય, કાયબળ, શ્વાસો-
ચ્છ્વાસ, આયુ, રસનેન્દ્રિય, અને વચન ત્રીન્દ્રિય જીવને
સાત પ્રાણ-સ્પર્શનેન્દ્રિય, કાયબળ, શ્વાસોચ્છ્વાસ, આયુ,
રસનેન્દ્રિય, વચન, ઘ્રાણેન્દ્રિય ચતુરિન્દ્રિય જીવોને
આઠ પ્રાણ-સ્પર્શનેન્દ્રિય, કાયબળ, શ્વાસોચ્છ્વાસ, આયુ,
રસનેન્દ્રિય, વચન, ઘ્રાણેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય પચેન્દ્રિય
અસૈની જીવોને નવ પ્રાણ-સ્પર્શનેન્દ્રિય, કાયબળ,
શ્વાસોચ્છ્વાસ, આયુ, રસનેન્દ્રિય, વચન, ઘ્રાણેન્દ્રિય,
ચક્ષુરિન્દ્રિય, શ્રોત્રેન્દ્રિય અને સૈની પચેન્દ્રિય જીવોને
દશ પ્રાણ-સ્પર્શનેન્દ્રિય, કાયબળ, શ્વાસોચ્છ્વાસ, આયુ,
રસનેન્દ્રિય, વચન, ઘ્રાણેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, શ્રોત્રેન્દ્રિય,
અને મનબલ

૨૩૭ (ક) પ્ર. ભાવપ્રાણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે-ભાવેન્દ્રિય અને બલપ્રાણ

૨૩૭ (ખ) પ્ર. ભાવેન્દ્રિયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાચ છે સ્પર્શન (શરીર), રસના (જીભ),
ધ્રાણુ (નાક), ચક્ષુ (આંખ) અને શ્રોત્ર (કાન)

૨૩૮ પ્ર. બલપ્રાણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ છે. મનોબલ, વચનબલ, અને કાયબલ
૨૩૯ પ્ર. વૈભાવિક ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે શક્તિના નિમિત્તથી ખીજા દ્રવ્યનો
સબંધ થતા આત્મામાં વિભાવ પામી શકે, તે
શક્તિને વૈભાવિક ગુણ કહે છે

પ્રતિજીવી ગુણ.

૨૪૦ પ્ર. અવ્યાખ્યાન પ્રતિજીવી ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. માતા અને અસાતારૂપ આકૃષ્ટતાના અ-
ભાવને અવ્યાખ્યાન પ્રતિજીવી ગુણ કહે છે

૨૪૧ પ્ર. અવગાહ પ્રતિજીવી ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. પરત-ત્રતાના અભાવને અવગાહ પ્રતિજીવી-
ગુણ કહે છે

૨૪૨ પ્ર. અગુરુલઘુત્વ પ્રતિજીવી ગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. ઉચ્ચતા અને નીચતાના અભાવને અગુરુ-

લઘુત્વ પ્રતિજ્ઞીગુણ કહે છે

૨૪૩ પ્ર. સૂક્ષ્મત્વ પ્રતિજ્ઞવીગુણ કોને કહે છે ?

ઉ. ઇન્દ્રિયોના વિષયરૂપ ગ્ર્યુલતાના અભાવને
સૂક્ષ્મત્વ પ્રતિજ્ઞવીગુણ કહે છે

ઇતિ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ સમાપ્તઃ ॥ ૨ ॥

તૃતીયોઽધ્યાયઃ ।

૨૪૪ પ્ર. જીવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—સંસારી અને મુક્ત

૨૪૫ પ્ર. સંસારી જીવ કોને કહે છે ?

ઉ. કર્મસંહિત જીવને સંસારી જીવ કહે છે

૨૪૬ પ્ર. મુક્ત જીવ કોને કહે છે ?

ઉ. કર્મરહિત જીવને મુક્ત જીવ કહે છે

૨૪૭ પ્ર. કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જીવના રાગદ્વેષાદિક પરિણામોના નિમિત્તથી
કાર્માણ્યવર્ગાણામ્ ને પુદ્ગલસ્કંધ જીવની સાથે બંધને
પ્રાપ્ત થાય છે, તેને કર્મ કહે છે

૨૪૮ પ્ર. બંધના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે - પ્રકૃતિબંધ, પ્રદેશબંધ, સ્થિતિબંધ, અને અનુભાગબંધ

૨૪૯ પ્ર. એ ચારે પ્રકારના બંધોનું કારણ શું છે ?

ઉ. પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધ યોગ (મન, વચન, કાય)થી થાય છે, સ્થિતિબંધ અને અનુભાગબંધ કષાય (ક્રોધ, માન, માયા, લોભ)થી થાય છે

૨૫૦ પ્ર. પ્રકૃતિબંધ કેને કહે છે ?

ઉ. મોહાદિ જનક તથા જ્ઞાનાદિ ધાતક તત્ત્વ તરફ સ્વભાવવાળા કાર્માણુ પુદ્ગલ મુકધોનો આત્મા સાથે સબંધ થવો તેને પ્રકૃતિબંધ કહે છે

૨૫૧ પ્ર. પ્રકૃતિબંધના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. આઠ છે જ્ઞાનાવગ્ણ, દર્શનાવગ્ણ, વેદનીય, મોહનીય, આયુ, નામ, જોત્ર અને અન્તગમ્ય

૨૫૨ પ્ર. જ્ઞાનાવગ્ણ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ આત્માના જ્ઞાનગુણને ત્રાટે (ધાત કરે) તેને જ્ઞાનાવગ્ણકર્મ કહે છે

૨૫૩ પ્ર. જ્ઞાનાવગ્ણ કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાચ છે મતિજ્ઞાનાવરણ, શ્રુતજ્ઞાનાવરણ, અવધિજ્ઞાનાવરણ, મન પર્યાયજ્ઞાનાવરણ, અને કેવલજ્ઞાનાવરણ

૨૫૪ પ્ર. દર્શનાવરણ કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના દર્શન ગુણનો ધાત કરે તેને દર્શનાવરણ કર્મ કહે છે

૨૫૫ પ્ર. દર્શનાવરણ કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. નવ છે ચક્ષુર્દર્શનાવરણ, અચક્ષુર્દર્શનાવરણ, અવધિર્દર્શનાવરણ, કેવલદર્શનાવરણ, નિદ્રા, નિદ્રાનિદ્રા, પ્રચક્ષા, પ્રચક્ષાપ્રચક્ષા, અને સ્ત્યાનગૃહિ

૨૫૬ પ્ર. વેદનીય કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ફળથી જીવને આકુલતા થાય અર્થાત્ જે અગ્નિયાધિ ગુણનો ધાત કરે તેને વેદનીય કર્મ કહે છે

૨૫૭ પ્ર. વેદનીય કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—સાતાવેદનીય અને અસાતાવેદનીય

૨૫૮ પ્ર. મોહુનીય કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના સમ્યક્ત્વ અને ચારિત્ર ગુણોનો ધાન કરે તેને મોહનીય કર્મ કહે છે

૨૫૯ પ્ર. મોહનીય કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. એ છે -દર્શનમોહનીય અને ચારિત્રમોહનીય

૨૬૦ પ્ર. દર્શનમોહનીય કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. આત્માના સમ્યક્ત્વ ગુણને જે ધાને, તેને દર્શનમોહનીય કર્મ કહે છે

૨૬૧ પ્ર. દર્શનમોહનીય કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ છે -મિથ્યાત્વ, સમ્યક્મિથ્યાત્વ અને સમ્યક્પ્રકૃતિ

૨૬૨ પ્ર. મિથ્યાત્વ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્દેશથી જીવને અતત્ત્વશ્રદ્ધાન થાય, તેને મિથ્યાત્વ કહે છે.

૨૬૩ પ્ર. સમ્યક્મિથ્યાત્વ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્દેશથી એવા પરિણામ મળ્યા હોય કે જેને ન તો સમ્યક્ત્વરૂપ કહી શકાય અને ન તો મિથ્યાત્વરૂપ, તેને સમ્યક્મિથ્યાત્વ કહે છે

૨૬૪ પ્ર. સમ્યક્પ્રકૃતિ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી સમ્યક્ત્વ ગુણના મૂળનો
ધાત તો ન થાય, પરંતુ ચલ, મલાદિક દોષ ઉપજે,
તેને સમ્યક્પ્રકૃતિ કહે છે

૨૬૫ પ્ર. ચારિત્રમોહનીય કોને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના ચારિત્રગુણનો ધાત કરે, તેને
ચારિત્રમોહનીય કર્મ કહે છે

૨૬૬ પ્ર. ચારિત્રમોહનીય કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—કષાય અને નોકષાય (દ્વિચિત્કષાય).

૨૬૭ પ્ર. કષાયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. સાળ છે—અનન્તાનુયધી ક્રોધ, અનન્તા-
નુયધી માન, અનન્તાનુયધી માયા, અનન્તાનુય-
ધી લોભ, અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, અપ્રત્યાખ્યાના-
વરણ માન, અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ માયા, અપ્રત્યાખ્યા-
નાવરણ લોભ, પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, પ્રત્યાખ્યાના-
વરણ માન, પ્રત્યાખ્યાનાવરણ માયા, પ્રત્યાખ્યાનાવ-
રણ લોભ, સંજવલન ક્રોધ, સંજવલન માન, સંજવલન
માયા, સંજવલન લોભ

૨૬૮ પ્ર. નોકષાયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. નવ છે હાસ્ય, રતિ, અગતિ, શોક, ભય,
 બ્રુગુપ્ત્તા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, અને નપુસકવેદ
 ૨૬૯ પ્ર. અનંતાનુબધી ક્રોધ, માન, માયા,
 લોભ કેને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના સ્વરૂપાયરણુચાગ્રિતો વાત
 કરે, તેને અનંતાનુબધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ
 કહે છે
 ૨૭૦ પ્ર. અપ્રત્યાખ્યાનાવરણુ ક્રોધ, માન, માયા,
 લોભ કેને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના દેશચાગ્રિતો વાતે તેને
 અપ્રત્યાખ્યાનાવરણુ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ કહે છે
 ૨૭૧ પ્ર. પ્રત્યાખ્યાનાવરણુ ક્રોધ, માન, માયા,
 લોભ કેને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના સકલચારિત્રને વાતે, (દેશ
 ચારિત્ર તો થવા દે) તેને પ્રત્યાખ્યાનાવરણુ ક્રોધ,
 માન, માયા, લોભ કહે છે
 ૨૭૨ પ્ર. સંબલન ક્રોધ, માન, માયા, લોભ
 અને નોકપાય કેને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના યથાખ્યાતચારિત્રનો ઘાત કરે, તેને સન્નિવલન અને નોકપાય કહે છે.

૨૭૩ પ્ર. આયુકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ આત્માને નારક, તિર્યચ, મનુષ્ય અને દેવના શરીરમાં ગેડી ગળે તેને આયુકર્મ કહે છે અર્થાત્ આયુકર્મ આત્માના અવગાહગુણને ઘાતે છે

૨૭૪ પ્ર. આયુકર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર ભેદ છે નરકાયુ, તિર્યચાયુ, મનુષ્યાયુ અને દેવાયુ

૨૭૫ પ્ર. નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ જીવને ગતિ વગેરે જુદા જુદા રૂપે પરિણમાવે અથવા શરીરાર્થિક બનાવે, ભાવાર્થ-નામકર્મ આત્માના સૂક્ષ્મત્વગુણને ઘાતે છે.

૨૭૬ પ્ર. નામકર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ (૯૩)-ચારગતિ (નરક, તિર્યચ, મનુષ્ય અને દેવ), પાચગતિ-(એકેન્દ્રિય, દ્વીન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુર્ગિન્દ્રિય, પચેન્દ્રિય), પાચ શરીર (ઔદારિક, વૈક્રિયિક, આહારક, તૈજસ અને કાર્માણુ), ત્રણ આગોપાંગ

(ઔદારિક, વૈક્રિયિક, આહારક), એક નિર્માણ કર્મ, પાચ ય ધન કર્મ (ઔદારિકય ધન, વૈક્રિયિકય ધન, આહારકય ધન, તૈજસ્ય ધન અને કાર્માણ્ય ધન), પાંચ સઘાત (ઔદારિક, વૈક્રિયિક, આહારક, તૈજસ કાર્માણ્ય), ૭ સસ્થાન (સમયતુરસ્ત સસ્થાન, ન્યમોષપરિમડલ સસ્થાન, સ્વાતિ સસ્થાન, કુળ્લક સસ્થાન, વામન સસ્થાન, હુડક સસ્થાન), ૭ સહનન (વજ્ર્ષભનારાય સહનન, વજ્રનારાય સહનન, નારાય સહનન, અર્ધનારાય સહનન, કીલક સહનન અને અસપ્રા-માસૃપાટિકા સહનન), પાચ વર્ણુ કર્મ (કાળો, લીલો, રાતો, પીળો, ઘોળો, શ્વેત), બે ગંધ કર્મ (સુગન્ધ દુ-ર્ગન્ધ), પાચ રસ કર્મ (ખાદો, મીઠો, કડવો, તૂરો, તીખો), આક સ્પર્શ (કઠોર, કોમલ, હલકો, ભારે, ઠડો, ગરમ, ચિકણો, ઘૂખો) ચાર આનુપૂર્વ્ય—(નરક, તિર્યચ, મનુષ્ય દેવગત્યાનુપૂર્વ્ય) અગુરુલઘુત્વ કર્મ એક, ઉપવાત કર્મ એક, પરધાત કર્મ એક, આ-તાપકર્મ એક, ઉદ્ધોતકર્મ એક, બે વિહાયોગતિ (એક મનોગતિ, બીજી અમનોગતિ), ઉચ્છ્વાસ

એક, ત્રસ એક, ગ્ધાવર એક, બાદર એક, સૂક્ષ્મ
 એક, પર્યાપ્ત એક, અપર્યાપ્ત એક, પ્રત્યેક નામ
 કર્મ એક, એક સાધારણ નામ કર્મ, સ્થિર નામ
 કર્મ એક, અસ્થિર નામ કર્મ એક, શુભ નામ કર્મ
 એક, અશુભ નામ કર્મ એક, સુભગ નામ કર્મ એક,
 દુર્ભગ નામ કર્મ એક, સુસ્વર નામ કર્મ એક,
 દુસ્વર નામ કર્મ એક, આદેય નામ કર્મ એક, અ-
 નાદેય નામ કર્મ એક, યશ કિર્તિ નામ કર્મ એક,
 અયશ કિર્તિનામકર્મ એક, તીર્થ કર નામ કર્મ એક
 ૨૭૭ પ્ર. ગતિ નામકર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ જીવનો આકાર નારકી, તિર્યચ,
 મનુષ્ય અને દેવના સમાન બનાવે
 ૨૭૮ પ્ર. જાતિ કેને કહે છે ?

ઉ. અવ્યભિચારી સદશતાથી એકરૂપ કરવા-
 વાળા વિશેષને જાતિ કહે છે અર્થાત્ તે સદશધર્મ-
 વાળા પદાર્થોને જ ગ્રહણ કરે છે
 ૨૭૯ પ્ર. જાતિ નામકર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી એકેન્દ્રિય, દ્વીન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય, પચેન્દ્રિય કહેવાય.

૨૮૦ પ્ર. શરીર નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી આત્માના ઔદાગ્રિકાદિ શરીર બને

૨૮૧ પ્ર. નિર્માણ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી અગોપાગની હીક હીક રચના થાય, તેને નિર્માણકર્મ કહે છે

૨૮૨ પ્ર. બંધન નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી ઔદાગ્રિકાદિ શરીરોના પરમાણુ પરસ્પર સબધને પ્રાપ્ત થાય, તેને બંધન નામ કર્મ કહે છે

૨૮૩ પ્ર. સંઘાત નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી ઔદાગ્રિકાદિ શરીરોના પરમાણુ છિદ્રગ્રહિત એકતાને પ્રાપ્ત થાય

૨૮૪ પ્ર. સંસ્થાન નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરની આકૃતિ

(સિકલ) બને, તેને સંસ્થાન નામકર્મ કહે છે.

૨૮૫ પ્ર. સમયતુરસ્ત્ર સંસ્થાન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરની આકૃતિ, ઉપર નીચે તથા મધ્યમા સરખે ભાગે બને

૨૮૬ પ્ર. ન્યગ્રોધપરિમંડલ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી જીવના શરીર વડના વૃક્ષની માફક હોય, અર્થાત્ જેના નાભિથી નીચેના અગ નાના અને ઉપરના અગ મોટા હોય

૨૮૭ પ્ર. સ્વાતિ સંસ્થાન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી નીચેનો ભાગ સ્થૂલ અથવા મોટો હોય અને ઉપરનો ભાગ પાતલો (નાનો) હોય.

૨૮૮ પ્ર. કુખજક સંસ્થાન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી કૂખકુ શરીર હોય

૨૮૯ પ્ર. વામન સંસ્થાન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીર ઘણું જ ઠીંગણું હોય

૨૯૦ પ્ર. હુંડક સંસ્થાન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી શરીરના અગ, ઉપાગ કાર્મ ખામ એડોળ આકારના ન હોય.

૨૯૧ પ્ર. સંહનન નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી હાડના બધનમા વિશેષતા થાય, તેને સહનન નામ કર્મ કહે છે

૨૯૨ પ્ર. વજ્જનારાય સંહનન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી વજ્જના હાડ, વજ્જના વેજન અને વજ્જની જ ખીલીઓ હોય.

૨૯૩ પ્ર. વજ્જનારાયસંહનન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી વજ્જના હાડ અને વજ્જની ખીલીઓ હોય, પરન્તુ નાગય (એકન) વજ્જનુ ન હોય

૨૯૪ પ્ર. નારાય સંહનન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી વેજન અને ખીલીઓ સહિત હાડ હોય

૨૯૫ પ્ર. અર્ધનારાય સંહનન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી હાડોની સધિ અર્ધ-કાલિત હોય

૨૯૬ પ્ર. કીલક સંહનન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી હાડની સધિ પરસ્પર કીલિત હોય.

૨૯૭ પ્ર. અસંપ્રાપ્તાસૃપાટિક સંહનન કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી જુદા જુદા હાડ નસોથી બધાયેલા હોય, પણ પરસ્પર કીલિત ન હોય

૨૯૮ પ્ર. વર્ણ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરમાં રંગ હોય

૨૯૯ પ્ર. ગંધ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરમાં ગંધ હોય.

૩૦૦ પ્ર. રસ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરમાં રસ હોય

૩૦૧ પ્ર. સ્પર્શનામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરમાં સ્પર્શ હોય

૩૦૨ પ્ર. આનુપૂર્વીનામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી આત્માના પ્રદેશ મર-

ણના પછી અને જન્મની પહેલાં રસ્તામાં અર્થાત્ વિગ્રહગતિમાં મરણના પડેલાના શરીરના આકારે મહે

૩૦૩ પ્ર. અગુરુસ્રુ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીર, લોઢાના ગોળાની માફક લાગે અને આકાંડાના ફૂલની માફક હલકું ન હોય.

૩૦૪ પ્ર. ઉપધાત નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી પોતાનો ધાત જ કમનાં અગ હોય તેને ઉપધાત નામ કર્મ કહે છે

૩૦૫ પ્ર. પરધાત નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી ખીમ્મનો ધાત કમ્વા-વાળા અગ ઉપાગ હોય જેમકે—તીલુ શીંગડા વીગેરે

૩૦૬ પ્ર. આતાપ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી આતાપરૂપ શરીર હોય જેમકે—સૂર્યનું પ્રતિબિમ્બ

૩૦૭ પ્ર. ઉદ્યોત નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી ઉદ્યોતરૂપ શરીર થાય

૩૦૮ પ્ર. વિહાયોગતિ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી આકાશમા ગમન થાય,
તેના શુભ અને અશુભ એમ બે ભેદ છે.

૩૦૯ પ્ર. ઉચ્ચૈશ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શ્વાસોચ્ચૈશ લેવાય.

૩૧૦ પ્ર. ત્રસ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી દ્વીન્દ્રિયાદિ જીવોમાં
જન્મ થાય.

૩૧૧ પ્ર. સ્થાવર નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી પૃથિવીકાય, અપ્કાય,
તેજસકાય, વાયુકાય અને વનસ્પતિકાયમા જન્મ થાય.

૩૧૨ પ્ર. પર્યાપ્તિકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી પોત પોતાના યોગ્ય
પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થાય

૩૧૩ પ્ર. પર્યાપ્તિ કોને કહે છે ?

ઉ. આહારવર્ગણા, ભાષાવર્ગણા અને મનો-

વર્ગણાના પરમાણુઓને, શરીર ઇન્દ્રિયાદિરૂપ પરિણુ-
ભાવવાની શક્તિની પૂર્ણતાને પર્યાપ્તિ કહે છે

૩૧૪ પ્ર. પર્યાપ્તિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. છ—આહારપર્યાપ્તિ, શરીરપર્યાપ્તિ, ઇન્દ્રિ-
યપર્યાપ્તિ, શ્રાસોચ્છ્વાસપર્યાપ્તિ, ભાષાપર્યાપ્તિ અને
મન પર્યાપ્તિ

આહારપર્યાપ્તિ—આહારવર્ગણાના પરમાણુઓને ખદ
અને રસભાગરૂપ પરિણુભાવવાના કારણબૃત જીવની
શક્તિની પૂર્ણતાને આહારપર્યાપ્તિ કહે છે

શરીરપર્યાપ્તિ—જે પરમાણુઓને ખદ રૂપ પરિણુ-
માબ્યા હતા, તેમના હાડ વગેરે કંકિન અવયવ રૂપ,
અને જેને રમ રૂપ પરિણુમાબ્યા હતા, તેમના રધિ-
રાદિક દ્રવરૂપ પરિણુભાવવાના કારણબૃત જીવની
શક્તિની પૂર્ણતાને શરીરપર્યાપ્તિ કહે છે.

ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ—આહારવર્ગણાના પરમાણુઓને ઇ-
ન્દ્રિયના આકાર પરિણુભાવવાને તથા ઇન્દ્રિય દ્વારા

વિષય ગ્રહણ કરવાના કારણભૂત જીવની શક્તિની પૂર્ણતાને ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ કહે છે

શ્વાસોચ્છ્વાસપર્યાપ્તિ—આહારવર્ગણના પરમાણુઓને શ્વાસોચ્છ્વાસરૂપ પરિણુમાવવાના કારણભૂત જીવની શક્તિની પૂર્ણતાને શ્વાસોચ્છ્વાસપર્યાપ્તિ કહે છે

ભાષાપર્યાપ્તિ—ભાષાવર્ગણના પરમાણુઓને વચનરૂપ પરિણુમાવવાના કારણભૂત જીવની શક્તિની પૂર્ણતાને ભાષા પર્યાપ્તિ કહે છે

મન.પર્યાપ્તિ—મનોવર્ગણના પરમાણુઓને હ્રદય સ્થાનમા આઠ પાખડીના કમલાકાર મનરૂપ પરિણુમાવવાને તથા તેમની ઠારા યથાવત્ (જોઈએ તેવી રીતે) વિચાર કરવાના કારણભૂત જીવની શક્તિની પૂર્ણતાને મન પર્યાપ્તિ કહે છે

એકેન્દ્રિય જીવોને ભાષાપર્યાપ્તિ અને મન પર્યાપ્તિ સિવાય બાકીની ચાર પર્યાપ્તિ હોય છે

દ્વીન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય, અને અસૈની પચેન્દ્રિય જીવોને મન પર્યાપ્તિ સિવાય બાકીની પાચ પર્યાપ્તિ હોય છે.

અને સૈની પંચેન્દ્રિય જીવોને જીએ પર્યાપ્તિ હોય છે એ સર્વ પર્યાપ્તિયોને પૂર્ણ થવાનો કાળ અન્તર્મુહર્ત છે તથા એક એક પર્યાપ્તિનો કાળ પણ અન્તર્મુહર્ત છે અને સર્વ પર્યાપ્તિનો કાળ મળીને પણ અન્તર્મુહર્ત છે અને પહેલીથી ખીજી સુધીનો તથા ખીજીથી ત્રીજી સુધીનો એવી રીતે જટી પર્યાપ્તિ સુધીનો કાળ ક્રમથી મોટા મોટા અન્તર્મુહર્ત છે

પોતપોતાને યોગ્ય પર્યાપ્તિયોનો પ્રારંભ તો એકદમ થાય છે, પરંતુ પૂર્ણતા ક્રમથી થાય છે જ્યાં સુધી કોઈ પણ જીવની શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ તો ન હોય, પણ નિયમથી પૂર્ણ હોવાવાળી હોય, ત્યાં સુધી તે જીવને નિર્વૃત્ત્યપર્યાપ્તિ કહે છે

અને જેની શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ થઈ ગઈ હોય તેને પર્યાપ્તિ કહે છે અને જેની એક પણ પર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન હોય તથા શ્વાસના અઢારમા ભાગમા જ મરણ થવાવાળું હોય, તેને લગ્ન્યપર્યાપ્તિ કહે છે.

૩૧૫ પ્ર. અપર્યાપ્તિ નામકર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી લબ્ધ પર્યાપ્તિક અવસ્થા થાય, તેને અપર્યાપ્તિ નામકર્મ કહે છે.

૩૧૬ પ્ર. પ્રત્યેક નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી એક શરીરના એક સ્વામી હોય, તેને પ્રત્યેક નામકર્મ કહે છે

૩૧૭ પ્ર. સાધારણ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી એક શરીરના અનેક જીવ માલિક (સ્વામી) હોય તેને સાધારણ નામ કર્મ કહે છે.

૩૧૮ પ્ર. સ્થિર નામકર્મ અને અસ્થિર નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી શરીરની ધાતુ અને ઉપધાતુ પોતપોતાને ઠેકાણે રહે, તેને સ્થિર નામકર્મ કહે છે. અને જે કર્મના ઉદયથી શરીરની ધાતુ અને ઉપધાતુ પોત પોતાને ઠેકાણે ન રહે, તેને અસ્થિર નામકર્મ કહે છે.

૩૧૯ પ્ર. શુભ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી શરીરના અવયવ સુ-
દર થાય, તેને શુભ નામકર્મ કહે છે

૩૨૦ પ્ર. અશુભ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી શરીરના અવયવ સુ-
દર ન થાય, તેને અશુભ નામકર્મ કહે છે.

૩૨૧ પ્ર. સુભગ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી ખીજા જીવો પોતાના
ઉપર પ્રીતિ કરે, તેને સુભગ નામકર્મ કહે છે

૩૨૨ પ્ર. દુર્ભગ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી ખીજા જીવો પોતાની
સાથે દુશ્મનાઈ (વૈર) કરે, તેને દુર્ભગ નામકર્મ કહે છે.

૩૨૩ પ્ર. સુસ્વર નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી સુદર મધુર સ્વર હોય
તેને સુસ્વર નામકર્મ કહે છે

૩૨૪ પ્ર. દુઃસ્વર નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યથી મધુર સ્વર ન હોય
તેને દુઃસ્વર નામ કર્મ કહે છે.

૩૨૫ પ્ર. આદ્ય નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યયથી કાન્તિસહિત શરીર ઉ-
પજે, તેને આદ્ય નામકર્મ કહે છે

૩૨૬ પ્ર. અનાદ્ય નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યયથી કાન્તિસહિત શરીર ન હોય.

૩૨૭ પ્ર. યશઃકીર્તિ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યયથી સસારમાં જીવની પ્ર-
શસા થાય તેને યશઃકીર્તિ નામકર્મ કહે છે

૩૨૮ પ્ર. અયશઃકીર્તિ નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યયથી સસારમાં જીવની પ્ર-
શસા ન થાય તેને અયશઃકીર્તિ નામકર્મ કહે છે

૩૨૯ પ્ર. તીર્થંકર નામકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. અર્હન્ત પદના કારણમૂલક કર્મને તીર્થંકર
નામકર્મ કહે છે

૩૩૦ પ્ર. ગોત્રકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદ્યયથી સત્તાનના ક્રમથી-પોતાનો
પેઢીના ઉત્તરોત્તર ક્રમથી-ચાલતા આવેલા જીવના

આચરણરૂપ ઉચ્ચ નીચ ગોત્રમા જન્મ થાય, તેને ગોત્રકર્મ કહે છે

૩૩૧ પ્ર. ગોત્ર કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે - ઉચ્ચગોત્ર અને નીચગોત્ર

૩૩૨ પ્ર. ઉચ્ચ ગોત્રકર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ઉદયથી ઉચ્ચ કુળમા જન્મ થાય,

૩૩૩ પ્ર. નીચ ગોત્ર કર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મનાં ઉદયથી નીચ કુળમા જન્મ થાય.

૩૩૪ પ્ર. અન્તરાય કર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ દાનાદિક કરવામા વિધ્ન નાખે

૩૩૫ પ્ર અન્તરાય કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાત્ર દાનાન્તરાય, લાભાન્તરાય, ભોગાન્તરાય, ઉપભોગાન્તરાય અને વીર્યાન્તરાય; દરેકનો અર્થ એ કે દરેકમા વિધ્ન નાખે

૩૩૬ પ્ર. પુણ્ય કર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે જીવને ઇષ્ટ વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરાવે

૩૩૭ પ્ર. પાપ કર્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે જીવને અનિષ્ટ વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરાવે.

૩૩૮ પ્ર. ધાતિયા કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે, જીવના યાનાદિક અનુજીવી ગુણોનો ધાત કરે, તેને ધાતિયા કર્મ કહે છે.

૩૩૯ પ્ર. અધાતિયા કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે, જીવના યાનાદિક અનુજીવી ગુણોનો ધાત ન કરે, તેને અધાતિયા કર્મ કહે છે.

૩૪૦ પ્ર. સર્વધાતિ કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે જીવના અનુજીવી ગુણોનો સર્વ પ્રકારે ધાત કરે, તેને સર્વધાતિ કર્મ કહે છે.

૩૪૧ પ્ર. દેશધાતિકર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે જીવના અનુજીવી ગુણોનો એકદેશ ધાત કરે, તેને દેશધાતિ કર્મ કહે છે

૩૪૨ પ્ર. જીવવિપાકી કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જેનું ફલ જીવમા હોય.

૩૪૩ પ્ર. પુદ્ગલવિપાકી કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મનું ફલ પુદ્ગલમાં (શરીરમાં) થાય

૩૪૪ પ્ર. ભવવિપાકી કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જેના ફળથી જીવ સંસારમા રોકાય

૩૪૫ પ્ર. ક્ષેત્રવિપાકી કર્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મના ફળથી વિગ્રહ ગતિમા જીવને
આકાર પહેલાના જેવો બનેલો રહે

૩૪૬ પ્ર. વિગ્રહ ગતિ કોને કહે છે ?

ઉ. એક શરીરને છોડીને બીજી શરીર ગ્રહણ
કરવાને માટે જીવનું જીવુ તેને વિગ્રહગતિ કહે છે

૩૪૭ પ્ર. ઘાતિયા કર્મ કેટલા અને કયા કયા છે ?

ઉ. સુડતાલીશ [૪૭] છે - જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શ-
નાવરણ ૬, મોહનીય ૨૮, અને અન્તરાય ૫-એ
પ્રમાણે ૪૭ છે

૩૪૮ પ્ર. અઘાતિયા કર્મ કેટલા અને કયા કયા છે?

ઉ. એકસો એક [૧૦૧] છે - વેદનીય ૨, આયુ
૪, નામકર્મ ૯૩ અને ગોત્ર ૨-એ પ્રમાણે ૧૦૧ છે

૩૪૯ પ્ર. સર્વઘાતિયા પ્રકૃતિ કેટલી અને કઈ
કઈ છે ?

ઉ. એકવીશ [૨૧] છે - જ્ઞાનાવરણની ૧ [કિવ-

લજ્ઞાનાવરણ], દર્શનાવરણની ૬ [કેવલ દર્શનાવરણ
૧ અને નિદ્રા ૫] -નિદ્રાનિદ્રા, પ્રયલા, પ્રયલાપ્રયલા, અને
મૃત્યાનગૃહ્ણિ], મોહનીયની ૧૪ [અનતાનુબધી ૪, અ-
પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ૪, પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ૪, મિથ્યાત્વ
૧ અને સમ્યગ્મિથ્યાત્વ ૧] એ પ્રમાણે ૨૧ પ્રકૃતિ છે.
૩૫૦ પ્ર. દેશઘાતિ પ્રકૃતિ કેટલી અને કંઈ કંઈ છે ?

ઉ. છત્વીશ [૨૬] છે.-જ્ઞાનાવરણની ૪ [મતિ-
જ્ઞાનાવરણ, શ્રુતજ્ઞાનાવરણ, અવધિજ્ઞાનાવરણ અને
મન પર્યાય જ્ઞાનાવરણ], દર્શનાવરણની ૩, [અક્ષુર્દર્શના-
વરણ, અઅક્ષુર્દર્શનાવરણ, અવધિદર્શનાવરણ], મોહ-
નીયની ૧૪ (સબ્બલન ૪, નોકષાય ૬ અને સમ્યક્ત્વ
૧), અન્તરાયની ૫-એ પ્રમાણે છત્વીશ છે

૩૫૧ પ્ર. ક્ષેત્રવિપાકી પ્રકૃતિ કેટલી અને કંઈ
કંઈ છે ?

ઉ. ચાર છે -નગ્ગત્યાનુપૂર્વી, તિર્યગ્ગત્યાનુપૂર્વી,
મનુષ્યગત્યાનુપૂર્વી અને દેવગત્યાનુપૂર્વી-એ ચાર છે.

૩૫૨ પ્ર. ભવવિપાકી પ્રકૃતિ કેટલી અને કંઈ કંઈ છે ?

ઉ. ચાર છે—નરકાયુ, તિર્યંચાયુ, મનુષ્યાયુ અને દેવાયુ

૩૫૩ પ્ર. જીવવિપાકી પ્રકૃતિ કેટલી અને કંઈ કંઈ છે ?

ઉ. ઇક્યોત્તે [૭૮] છે—ધાતિયાની ૪૭, ગોત્રની ૨, વેદનીયની ૨ અને નામકર્મની ૨૭ [તીર્થ કંઠ પ્રકૃતિ, ઉચ્છ્વાસ, બાદર, સૂક્ષ્મ, પર્યાસિ, અપર્યાસિ, સુસ્વર, દુસ્વર, આદેય, અનાદેય, યશ કીર્તિ, અયશ કીર્તિ, ત્રસ, સ્થાવર, પ્રશસ્તવિહાયોગતિ, અપ્રશસ્ત-વિહાયોગતિ, સુભગ, દુર્ભગ, ગતિ ૪, જાનિ ૫]—એ સર્વ મળીને ૭૮ પ્રકૃતિ છે

૩૫૪ પ્ર. પુદ્ગલવિપાકી પ્રકૃતિ કેટલી અને કંઈ કંઈ છે ?

ઉ. બાસઠ છે—સર્વપ્રકૃતિ ૧૪૮ માથી ક્ષેત્રવિપાકી ૪, ભવવિપાકી ૪, જીવવિપાકી ૭૮ એવી રીતે

સર્વ મળીને ૮૬ પ્રકૃતિ બાદ કરવાથી બાકી રહી
૬૨ પ્રકૃતિ તે પુદ્ગલ વિપાકી છે]

૩૫૫ પ્ર. પાપપ્રકૃતિ કેટલી અને કઈ કઈ છે ?

ઉ. સો [૧૦૦] છે—ધાતિયા પ્રકૃતિ ૪૭, અ-
સાતાવેદનીય ૧, નીચગોત્ર ૧, નરકાયુ ૧, અને નામ-
કર્મની ૫૦ [નરકગતિ ૧, નરકગત્યાનુપૂર્વી ૧, તિર્થ-
ગતિ ૧, તિર્થગત્યાનુપૂર્વી ૧, જાતિમાથી આદિની
ચાર, સસ્થાનના અન્તની ૫, સહનન અન્તની ૫,
સ્પર્શાદિક ૨૦, ઉપધાત ૧, અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ૧,
સ્થાવર ૧, સૂક્ષ્મ ૧, અપર્યાપ્તિ ૧, અનાદેય ૧, અયશ-
કીર્તિ ૧, અશુભ ૧, દુર્ભાગ ૧, દુઃસ્વર ૧, અસ્થિર ૧,
સાધારણ ૧]—એ સર્વ મળીને ૧૦૦ પાપ પ્રકૃતિ છે

૩૫૬ પ્ર. પુણ્યપ્રકૃતિ કેટલી અને કઈ કઈ છે ?

ઉ. અડસઠ [૬૮] છે—કર્મની સમસ્ત પ્રકૃતિ
૧૪૮ છે, જેમાથી ૧૦૦ પાપ પ્રકૃતિ બાદ કરવાથી
બાકી રહેલ ૪૮ પ્રકૃતિ અને નામકર્મની સ્પર્શાદિ
૨૦ પ્રકૃતિ પુણ્ય અને પાપ એ બન્નેમાં ગણાય છે,

ક્રમકે તે વીશે [૨૦] પ્રકૃતિ સ્પર્શાદિ ક્રોધને ઇષ્ટ અને ક્રોધને અનિષ્ટ હોય છે, તે માટે ૪૮ માં સ્પર્શાદિ ૨૦ પ્રકૃતિ મેળવવાથી ૬૮ પુણ્ય પ્રકૃતિ થાય છે.

૩૫૭ પ્ર. સ્થિતિઅથ કેને કહે છે ?

ઉ. કર્મોમા આત્માની સાથે રહેવાની મર્યાદાનુ પડવું તેને

૩૫૮ પ્ર. આઠે કર્મોની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કેટલી કેટલી છે ?

ઉ. જ્ઞાનાવગ્ણ, દર્શનાવગ્ણ, વેદનીય, અન્તરાય એ આઠે કર્મોની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીસ ત્રીસ ક્રોડા ક્રોડી સાગરની છે, મોહનીયકર્મની સિત્તેર ક્રોડાક્રોડી સાગરની છે નામકર્મ અને ગોત્રકર્મની વીસ વીસ [૨૦] ક્રોડાક્રોડી સાગરની છે અને આયુ કર્મની તેત્રીસ [૩૩] સાગરની છે

૩૫૯ પ્ર. આઠે કર્મોની જઘન્ય સ્થિતિ કેટલી કેટલી છે ?

ઉ. વેદનીય કર્મની આઠ [૧૨] મુહર્ત્ત, નામ

તથા ગોત્રકર્મની આઠ આઠ [૮] મુહૂર્તની અને બાકીના
સમસ્ત કર્મોની અન્તર્મુહૂર્તની જલ્પન્ય સ્થિતિ છે
૩૬૦ પ્ર. કોડાકોડી કોને કહે છે ?

ઉ. એક કરોડને એક કરોડે ગુણવાધી જે
સખ્યા થાય તેને એક કોડાકોડી કહે છે

૩૬૧ પ્ર. સાગર કોને કહે છે ?

ઉ. દશ કોડાકોડી અઢાપત્યોનો એક સાગર
થાય છે

૩૬૨ પ્ર. અઢાપત્ય કોને કહે છે ?

ઉ. બે હજાર કોશ ઊંડો અને બે હજાર કોશ
પહોળો એવા ગોળ ખાડામા, જેનો કાતરથી બીજો
ભાગ ન થઈ શકે એવા ઘેટાના વાળોને ભરવા પછી
જેટલા વાળ તેમા સમાય, તેમાંથી એક એક વાળને
સો, સો, વર્ષે બહાર કાઢવો, જેટલા વર્ષોમા તે સર્વ
વાળ નીકળી જાય, તેટલા વર્ષોના જેટલા સમય થાય,
તેને વ્યવહારપત્ય કહે છે વ્યવહારપત્યથી અસખ્યાત
ગુણો ઉદ્ધારપત્ય થાય છે અને ઉદ્ધારપત્યથી અસ-
ખ્યાત ગુણો અઢાપત્ય થાય છે

૩૬૩ પ્ર. મુહૂર્ત કોને કહે છે ?

ઉ. અડતાલીસ [૪૮] મિનિટનો એક મુહૂર્ત થાય છે

૩૬૪ પ્ર. અન્તર્મુહૂર્ત કોને કહે છે ?

ઉ. આવલીથી ઉપર અને મુહૂર્તથી નીચેના કાળને અન્તર્મુહૂર્ત કહે છે

૩૬૫ પ્ર. આવલી કોને કહે છે ?

ઉ. એક શ્વાસમા અસંખ્યાત આવલી થાય છે અસંખ્યાત સમયની^૧ એક આવલી થાય છે અને તેવી (૪૪૪૬૧) ચાર હજાર ચારસો સાડીછે-તાલીશથી પણ વધારે આવલી થાય, ત્યારે એક શ્વાસોન્વૈસ થાય છે.

૩૬૬ પ્ર. શ્વાસોન્વૈસ-કાળ કોને કહે છે ?

ઉ. નીરોગી પુરુષની નાડીના એકવાર ચાલવાને

^૧ બત્રીશ પાનનો થોકડો મૂકેલો હોય તેમા એક ઝીણી સોય બેરથી ઘેચીએ તો તે એક પાન વીધી બીજુ પાન વીધે તેટલામા અસંખ્યાત સમય ચર્ષ જાય છે.

શ્વાસોચ્છ્વાસ કાળ કહે છે.

૩૬૭ પ્ર. એક મુહૂર્તમાં કેટલા શ્વાસોચ્છ્વાસ થાય છે ?

ઉ. એક મુહૂર્તમાં ત્રણ હજાર સાતસો તો-
તેર (૩૭૭૩) શ્વાસોચ્છ્વાસ થાય છે.

૩૬૮ પ્ર. અનુભાગબંધ કેને કહે છે ?

ઉ. ફલ દેવાની શક્તિની હીનાધિકતાને અનુ-
ભાગબંધ કહે છે

૩૬૯ પ્ર. પ્રદેશબંધ કેને કહે છે ?

ઉ. બંધ થવાવાળા કર્મોની સખ્યાના નિર્ણયને
પ્રદેશબંધ કહે છે

૩૭૦ પ્ર. ઉદય કેને કહે છે ?

ઉ. સ્થિતિને પૂરી કરીને કર્મોના ફલ આપ-

૧ એક કરોડ સડસઠ લાખ સીતોતેર હજાર બસે ને
સોળ [૧૬૭૭૭૨૧૬] આવલી થાય ત્યારે એક મુહૂર્ત
થાય છે અને તેવા ત્રીસ મુહૂર્ત થાય, ત્યારે એક રાત
દિવસ થાય છે

વાને ઉદય કહે છે

૩૭૧ પ્ર. ઉદીરણા કોને કહે છે ?

ઉ. મિથિતિ પૂરી કર્યા વિના જ કર્મના ફલ આવવાને ઉદીરણા કહે છે

૩૭૨ પ્ર. ઉપશમ કોને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવના નિમિત્તથી કર્મની શક્તિની અનુદ્ભૂતિને ઉપશમ કહે છે

૩૭૩ પ્ર. ઉપશમના ફેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે -અન્ત કચ્છરૂપ ઉપશમ અને સદવસ્થારૂપ ઉપશમ

૩૭૪ પ્ર. અન્તઃકચ્છરૂપ ઉપશમ કોને કહે છે ?

ઉ. આગામીકાળમા ઉદય આવવા યોગ્ય કર્મના પરમાણુઓને આગળ પાછળ ઉદય આવવા યોગ્ય કચ્છા તેને અન્ત કચ્છરૂપ ઉપશમ કહે છે

૩૭૫ પ્ર. સદવસ્થારૂપ ઉપશમ કોને કહે છે ?

ઉ. વર્તમાન સમયને છોડીને આગામી કાળમા ઉદય આવવાવાલા કર્મોનું સત્તામા ગહેવું તેને સદવસ્થારૂપ ઉપશમ કહે છે

૩૭૬ પ્ર. ક્ષય કેને કહે છે ?

ઉ. કર્મની આત્યન્તિક નિવૃત્તિને ક્ષય કહે છે

૩૭૭ પ્ર. ક્ષયોપશમ કેને કહે છે ?

ઉ. વર્તમાન નિષેકમા સર્વધાતી સ્પર્ક્ષકાનો ઉદયભાવી ક્ષય તથા દેશવાતી સ્પર્ક્ષકાનો ઉદય અને આગામીકાળમા ઉદય આવવાવાળા નિષેકાનો સદ્વચ્ચા-
રૂપ ઉપશમ એવી કર્મની અવચ્ચાને ક્ષયોપશમ કહે છે

૩૭૮ પ્ર. નિષેક કેને કહે છે ?

ઉ. એક સમયમા કર્મના જોટલા પરમાણુઓ ઉદયમા આવે, તે સર્વના સમૂહને નિષેક કહે છે.

૩૭૯ પ્ર. સ્પર્ક્ષક કેને કહે છે ?

ઉ વર્ગણાઓના સમૂહને સ્પર્ક્ષક કહે છે.

૩૮૦ પ્ર. વર્ગણા કેને કહે છે ?

ઉ. વર્ગોના સમૂહને વર્ગણા કહે છે

૩૮૧ પ્ર. વર્ગ કેને કહે છે ?

ઉ. સમાન અવિભાગપ્રતિચ્છેદોના ધારક પ્રત્યેક કર્મ પરમાણુને વર્ગ કહે છે.

૩૮૨ પ્ર. અવિભાગપ્રતિચ્છેદ કોને કહે છે ?

ઉ. શક્તિના અવિભાગી અશને અવિભાગ-પ્રતિચ્છેદ કહે છે અથવા જોનો બીજો ભાગ થઈ શકે નહિ તેવા અશને અવિભાગપ્રતિચ્છેદ કહે છે

૩૮૩ પ્ર. આ પ્રકરણમાં “શક્તિ” શબ્દથી કઈ શક્તિ ઇષ્ટ છે ?

ઉ. અહિયા શક્તિ શબ્દથી કર્મોની અનુભાગરૂપ અર્થાત્ ફલ આપવાની શક્તિ ઇષ્ટ છે

૩૮૪ પ્ર. ઉદ્યાભાવી ક્ષય કોને કહે છે ?

ઉ. ફલ આપ્યા વિના આત્માથી કર્મના સબધ છૂટવાને ઉદ્યાભાવી ક્ષય કહે છે

૩૮૫ પ્ર. ઉત્કર્ષણ કોને કહે છે ?

ઉ. કર્મોની નિયતિના વધી જવાને ઉત્કર્ષણ કહે છે

૩૮૬ પ્ર. અપકર્ષણ કોને કહે છે ?

ઉ. કર્મોની નિયતિના ઘટી જવાને અપકર્ષણ કહે છે

૩૮૭ પ્ર. સંક્રમણ કોને કહે છે ?

ઉ કોઈ પણ કર્મના સન્નતીય એક ભેદને
બીજા ભેદરૂપ થઈ જવાને સક્રમણ કહે છે

૩૮૮ પ્ર. સમયપ્રગલ્ભ કેને કહે છે ?

ઉ. એક સમયમા જોટલા કર્મપગમાણુ અને
નોકર્મ પરમાણુ બધાય, તે સર્વને સમયપ્રગલ્ભ કહે છે

૩૮૯ પ્ર. ગુણહાનિ કેને કહે છે ?

ઉ. ગુણાકારરૂપ હીન હીન (ઓછુ ઓછુ)
દ્રવ્ય જેમા જણાય, તેને ગુણહાનિ કહે છે જેમકે-
કોઈ જીવ એક સમયમા ૬૩૦૦ પગમાણુઓના સ-
મુદ્ધરૂપ સમયપ્રગલ્ભનો બધ કર્યો અને તેમા ૪૮
સમયની સ્થિતિ પડી, તેમા ગુણહાનિયોના સમુદ્ધરૂપ
નાના ગુણહાનિ ૬, તેમાથી પ્રથમ ગુણહાનિના પર-
માણુ ૩૨૦૦, બીજી ગુણહાનિના પરમાણુ ૧૬૦૦,
ત્રીજી ગુણહાનિના પરમાણુ ૮૦૦, ચોથી ગુણહાનિના
પગમાણુ ૪૦૦, પાચમી ગુણહાનિના પરમાણુ ૨૦૦,
અને છઠ્ઠી ગુણહાનિના પગમાણુ ૧૦૦ છે અહિયા
ઉત્તરોત્તર ગુણહાનિયોમા ગુણાકારરૂપ હીન હીન પર-

માણુ (દ્રવ્ય) પ્રાપ્ત થાય છે તેથી તેને ગુણુહાનિ કહે છે

૩૬૦ પ્ર. ગુણુહાનિ આયામ કોને કહે છે ?

ઉ. એક ગુણુહાનિના સમયના સમૂહને ગુણુહાનિ આયામ કહે છે. જેમકે-ઉપરના દષ્ટાન્તમા ૪૮ સમયની મિથિતિમા ૬ ગુણુહાનિ હતી, તો ૪૮ ને ૬ એ ભાગવાથી પ્રત્યેક ગુણુહાનિનુ પરિમાણ ૮ આવ્યું, તે જ ગુણુહાનિ આયામ કહેવાય છે

૩૬૧ પ્ર. નાના ગુણુહાનિ કોને કહે છે ?

ઉ. ગુણુહાનિયોના સમૂહને નાના ગુણુહાનિ કહે છે જેમકે-ઉપરના દષ્ટાન્તમા આઠ આઠ સમયની છ ગુણુહાનિ છે, તે જ છ સખ્યા નાના ગુણુહાનિનુ પરિણામ જાણવું

૩૬૨ પ્ર. અન્યોન્યાભ્યસ્તરાશિ કોને કહે છે ?

ઉ. નાનાગુણુહાનિપ્રમાણુ બમણુ માડીને પરસ્પર ગુણુાકાર કરવાથી જે ગુણુનફલ [ગુણુાકાર] થાય તેને અન્યોન્યાભ્યસ્તરાશિ કહે છે જેમકે-ઉપરના દષ્ટાન્તમા બે છ વાર માડીને પરસ્પર ગુણુવાથી ૬૪ થાય

છે તે જ અન્યોન્યાભ્યન્તરાશિનુ પરિણામ જાણવું
૩૯૩ પ્ર. અન્તિમ ગુણહાનિનું પરિમાણ કેવી
રીતે કાઢવું ?

ઉ. એક ઓછા અન્યોન્યાભ્યન્તરાશિનો ભાગ
સમયપ્રબલ્લમા મૂકવાથી અતિમ ગુણહાનિના દ્રવ્યનુ
પરિમાણ નીકળે છે. જેમકે-૬૩૦૦મા એક ઓછા
૬૪ નો ભાગ દેવાથી જે ૧૦૦ પ્રાપ્ત થયા, તે જ
અન્તિમગુણહાનિનુ દ્રવ્ય છે

૩૯૪ પ્ર. અન્ય ગુણહાનિયોના દ્રવ્યનું પરિમાણ
કેવી રીતે કાઢવું જોઈએ ?

ઉ. અન્તિમ ગુણહાનિના દ્રવ્યને પ્રથમ ગુણહાનિ
પર્યન્ત બમણા બમણા કરવાથી અન્યગુણહાનિયોના
દ્રવ્યનુ પરિમાણ નીકળે છે જેમકે-૨૦૦-૪૦૦-
૮૦૦-૧૬૦૦-૩૨૦૦.

૩૯૫ પ્ર. પ્રત્યેક ગુણહાનિમાં પ્રથમાદિ સમ-
યોમાં દ્રવ્યનું પરિમાણ કેવી રીતે હોય છે ?

ઉ. નિષેકહારને ચયથી ગુણવાથી પ્રત્યેક ગુણ-

હાનિના પ્રથમ સમયના દ્રવ્ય નિકળે છે અને પ્રથમ સમયના દ્રવ્યમાથી એક એક ચય બાદ કરવાથી ઉત્તરોત્તર સમયોના દ્રવ્યોનું પરિમાણ નીચળે છે, જેમકે— નિષેકહાર ૧૬ ને ચય ૩૨ થી ગુણુવાથી પ્રથમ ગુણુહાનિના પ્રથમ સમયના દ્રવ્ય ૫૧૨ થાય છે અને ૫૧૨ માથી એક એક ચય અથવા બત્રીશ બત્રીશ બાદ કરવાથી બીજા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૪૮૦, ત્રીજા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૪૪૮, ચોથા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૪૧૬, પાંચમા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૩૮૪, છઠા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૩૫૨, સાતમા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૩૨૦ અને આઠમા સમયના દ્રવ્યોનું પરિમાણ ૨૮૮ નીકળે છે. એવી રીતે દ્વિતીયાન્ક ગુણુહાનિયોમા પણ પ્રથમાદિ સમયોના દ્રવ્યોનું પરિમાણ કાઢી લેવું
૩૬૬ પ્ર. નિષેકહાર કેને કહે છે ?

ઉ. ગુણુહાનિઆયામથી બમણા પરિમાણને નિષેકહાર કહે છે જેમકે—ગુણુહાનિ આયામ ૮ થી બમણા ૧૬ ને નિષેકહાર કહે છે

૩૯૭ પ્ર. ચય કેને કહે છે ?

ઉ. શ્રેણીવ્યવહાર ગણિતમા સમાન હાનિ અથવા સમાન વૃદ્ધિના પરિમાણને ચય કહે છે

૩૯૮ પ્ર. આ પ્રકરણમાં ચયનું પરિમાણ કાઢવાની કઈ રીત છે ?

ઉ. નિષેકહારમા એક અધિક ગુણુહાનિ આયામનુ પ્રમાણ જોડીને અર્ધા કરવાથી જે લબ્ધ આવે, તેને ગુણુહાનિઆયામથી ગુણ્યા કરવી, એવી રીતે ગુણુવાથી જે ગુણુનફલ (ગુણુકાર) થાય, તેનો ભાગ વિવક્ષિત ગુણુહાનિના દ્રવ્યમા ઉમેરવાથી વિવક્ષિત ગુણુહાનિના ચયનુ પરિમાણ નીકલે છે

જેમકે—નિષેકહાર ૧૬ મા એક અધિક ગુણુહાનિ-આયામ ૬ ઉમેરવાથી ૨૫ થયા પચીસના અર્ધા ૧૨।। ને ગુણુહાનિઆયામ ૮ થી ગુણુવાથી ૧૦૦ થાય છે. તે ૧૦૦ નો ભાગ વિવક્ષિત પ્રથમ ગુણુહાનિના-દ્રવ્ય ૩૨૦૦ મા ઉમેરવાથી પ્રથમ ગુણુહાનિસબ્ધી ચય ૩૨ આવ્યા એવી રીતે દ્વિતીય ગુણુહાનિના

ચયનુ પરિમાણ ૧૬, તૃતીયનુ પરિમાણ ૮, ચતુર્થનુ
૪, પચમનુ ૨ અને અન્તિમ ગુણુદાનિના ચયનુ
પરિમાણ ૧ જાણુવુ

૩૯૯ પ્ર. અનુભાગની રચનાનો ક્રમ કયો છે ?

ઉ. દ્રવ્યની અપેક્ષાથી જે રચના ઉપર બનાવી
છે, તેમા પ્રત્યેક ગુણુદાનિના પ્રથમાદિ સમય સખધી
દ્રવ્યને વર્ગણા કહે છે અને તે વર્ગણાઓમા જે
પરમાણુ છે, તેને વર્ગ કહે છે. પ્રથમ ગુણુદાનિની
પ્રથમ વર્ગણામા જે ૫૧૨ વર્ગ છે, તેમા અનુભાગ-
શક્તિના અવિભાગપ્રતિચ્છેદ સમાન છે. અને તે
દ્વિતીયાદિ વર્ગણાઓના વર્ગોના અવિભાગપ્રતિચ્છેદોની
અપેક્ષાએ સર્વથી ન્યૂન અર્થાત્ જઘન્ય છે દ્વિતી
યાદિ વર્ગણાના વર્ગોમા એક એક અવિભાગપ્રતિ-
ચ્છેદની અધિકતાના ક્રમથી જે વર્ગણાપર્યન્ત એક
એક અવિભાગપ્રતિચ્છેદ વધે ત્યા સુધીની વર્ગણા-
ઓના સમૂહનુ નામ એક સ્પર્શક છે અને જે વર્ગણાના
વર્ગોમા યુગપત (એક સાથે) અનેક અવિભાગ-

પ્રતિચ્છેદોની વૃદ્ધિ થઇને પ્રથમ વર્ગણના વર્ગોના અવિભાગપ્રતિચ્છેદોની સખ્યાથી બમણી સખ્યા થઈ જાય, ત્યાંથી બીજા સ્પર્શકનો પ્રારંભ સમજવો એવી જ રીતે જે જે વર્ગણઓના વર્ગોમાં પ્રથમ વર્ગણના વર્ગોના અવિભાગપ્રતિચ્છેદોની સખ્યાથી ત્રણગુણા ચારગુણા આદિ અવિભાગપ્રતિચ્છેદ હોય, ત્યાંથી ત્રીજા, ચોથા આદિ સ્પર્શકનો પ્રારંભ સમજવો એવી રીતે એક ગુણુદાનિમાં અનેક સ્પર્શક થાય છે.

૪૦૦ પ્ર. આસ્રવ કોને કહે છે ?

ઉ. બધના કારણને આસ્રવ કહે છે અથવા કર્મોનાં આવવાના દ્વારને આસ્રવ કહે છે જેમકે તળાવમાં પાણી આવવાને દ્વાર મુકેલું હોય છે તે દ્વારા તળાવમાં પાણી આવે છે, તેવી રીતે આત્માના પ્રદેશોમાં મન-વચનકાયરૂપ દ્વારથી કર્મો આવે છે, તેને આસ્રવ કહે છે.

૪૦૧ પ્ર. આસ્રવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર ભેદ છે—દ્રવ્યબળનું નિમિત્ત કારણ,
દ્રવ્યબળનું ઉપાદાન કારણ, ભાવબળનું નિમિત્ત કારણ
અને ભાવબળનું ઉપાદાન કારણ

૪૦૨ પ્ર. કારણ કોને કહે છે ?

ઉ. કાર્યની ઉત્પાદક સામગ્રીને કારણ કહે છે

૪૦૩ પ્ર. કારણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે—એક સમર્થ કારણ અને બીજું
અસમર્થ કારણ

૪૦૪ પ્ર. સમર્થ કારણ કોને કહે છે ?

ઉ. પ્રતિબળનો અભાવ થવાથી સહકારી સમ-
ન્ત સામગ્રીઓના સહભાવને સમર્થ કારણ કહે છે
સમર્થ કારણના થવાથી અનંત સમયમા કાર્યની
ઉત્પત્તિ નિયમથી થાય છે

૪૦૫ પ્ર. અસમર્થ કારણ કોને કહે છે ?

ઉ. ભિન્ન ભિન્ન પ્રત્યેક સામગ્રીને અસમર્થ કારણ
કહે છે અસમર્થ કારણ કાર્યનો નિયામક નથી

૪૦૬ પ્ર. સહકારી સામગ્રીના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે - એક નિમિત્ત કારણ, બીજું
ઉપાદાન કારણ

૪૦૭ પ્ર. નિમિત્તકારણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે પદાર્થ સ્વયં કાર્યરૂપ ન પરિણમે,
પરંતુ કાર્યની ઉત્પત્તિમા સહાયક થાય, તેને નિમિત્ત
કારણ કહે છે જેમકે-ઘડાની ઉત્પત્તિમા કુંભાર, દડ,
ચક્ર આદિ સહાયક છે

૪૦૮ પ્ર. ઉપાદાન કારણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે પદાર્થ સ્વયં કાર્યરૂપ પરિણમે, તેને
ઉપાદાનકારણ કહે છે. જેમકે-ઘડાની ઉત્પત્તિમા
માટી અનાદિ કાલથી દ્રવ્યમા જે પર્યાયોનો પ્રવાહ
આવી રહ્યો છે, તેમા અનન્તર પૂર્વક્ષણવર્તી ~~અર્થમા~~
ઉપાદાન કારણ છે અને અનન્તર ઉત્તરક્ષણવર્તી
પર્યાય કાર્ય છે

૪૦૯ પ્ર. દ્રવ્યખંડ કોને કહે છે ?

ઉ. કાર્માણુમ્કધરૂપ પુદ્ગલદ્રવ્યમા આત્માની
સાથે સત્ત્વ ધ ચવાની શક્તિને દ્રવ્યખંડ કહે છે

૪૧૦ પ્ર. ભાવબંધ કેને કહે છે ?

ઉ. આત્માના યોગકષાયરૂપ ભાવોને ભાવબંધ કહે છે

૪૧૧ પ્ર. દ્રવ્યબંધનું નિમિત્તકારણ શું છે ?

ઉ. આત્માના યોગકષાયરૂપ પાંચામ દ્રવ્યબંધનું નિમિત્તકારણ છે

૪૧૨ પ્ર. દ્રવ્યબંધનું ઉપાદાનકારણ શું છે ?

ઉ. બંધ થવાના પૂર્વ ક્ષણમા બંધ થવાના સન્મુખ કાર્માણુ ચક્રબંધને દ્રવ્યબંધનું ઉપાદાન કારણ કહે છે

૪૧૩ પ્ર. ભાવબંધનું નિમિત્તકારણ શું છે ?

ઉ. ઉદય અને ઉદીરણા અવસ્થાને પ્રાપ્ત પૂર્વબદ્ધ કર્મ ભાવબંધનું નિમિત્ત કારણ છે

૪૧૪ પ્ર. ભાવબંધનું ઉપાદાનકારણ શું છે ?

ઉ. ભાવબંધના વિવક્ષિત સમયથી અનંતર પૂર્વ ક્ષણવર્તી યોગ કષાયરૂપ આત્માના પર્યાય વિશેષને ભાવબંધનું ઉપાદાન કારણ કહે છે

૪૧૫ પ્ર. ભાવાસ્રવ કેને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્યબધના નિમિત્ત કારણ અથવા ભાવ-
બધના ઉપાદાન કારણને ભાવાસ્રવ કહે છે

૪૧૬ પ્ર. દ્રવ્યાસ્રવ કેને કહે છે ?

ઉ. દ્રવ્યબધના ઉપાદાન કારણ અથવા ભાવ-
બધના નિમિત્ત કારણને દ્રવ્યાસ્રવ કહે છે

૪૧૭ પ્ર. પ્રકૃતિબંધ અને અનુભાગબંધમાં શો
ભેદ છે ?

ઉ. પ્રત્યેક પ્રકૃતિના લિન્ન લિન્ન ઉપાદાન શ-
ક્તિયુક્ત અનેક ભેદરૂપ કાર્માણુ સ્કધનો આત્માથી
મબધ થવાને પ્રકૃતિબધ કહે છે, અને તે જ સ્કધોમા
ફક્તદાન શક્તિના તાગતમ્યને (ન્યૂનાધિક્તાને) અનુ-
ભાગબધ કહે છે

૪૧૮ પ્ર. સમસ્ત પ્રકૃતિયોના બંધનું કારણ
સામાન્યતાથી યોગ છે અથવા તેમાં કાંઈ વિશે-
ષતા છે ?

ઉ. જેવી રીતે લિન્ન લિન્ન ઉપાદાન શક્તિયુક્ત

નાના પ્રકારના ભોજનોને મનુષ્ય હસ્તદ્વારા ઇચ્છાવિ-
શેષપૂર્વક ગ્રહણ કરે છે અને વિશેષ ઇચ્છાના અભાવમાં
ઉદર પૂર્ણ કરવાને માટે સામાન્ય ભોજનનું ગ્રહણ કરે
છે, તેવી જ રીતે આ જીવ વિશેષ કષાયના અભાવમાં
યોગ માત્રથી કેવળ સાતાવેદનીયરૂપ કર્મને ગ્રહણ કરે
છે, પરંતુ તે યોગ જો કોઈ કષાય વિશેષથી અનુ-
રજિત હોય તો અન્યાન્ય પ્રકૃતિયોનો પણ બધા
કરે છે

૪૧૯ પ્ર. પ્રકૃતિઅંશના કારણત્વની અપેક્ષાથી
આમ્લવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાચ ભેદ છે.—મિથ્યાત્વ, અવિગતિ, પ્રમાદ,
કષાય અને યોગ

૪૨૦ પ્ર. મિથ્યાત્વ કોને કહે છે ?

ઉ. મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિના ઉદયથી અદેવમાં (કુદે-
વમાં) દેવશુદ્ધિ, અતત્ત્વમાં તત્ત્વશુદ્ધિ, અધર્મ (કુધર્મ)
માં ધર્મશુદ્ધિ ઇત્યાદિ વિપરિતાભિનિવેશરૂપ જીવના
પરિણામને મિથ્યાત્વ કહે છે

૪૨૧ પ્ર. મિથ્યાત્વના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાંચ ભેદ છે—એકાન્તિક મિથ્યાત્વ, વિપરીત મિથ્યાત્વ, સાશયિક મિથ્યાત્વ, આજ્ઞાનિક મિથ્યાત્વ અને વૈનયિક મિથ્યાત્વ

૪૨૨ પ્ર. એકાન્તિક મિથ્યાત્વ કેને કહે છે ?

ઉ. પદાર્થ વિષે અનેક ધર્મ છે તેમા એવો અભિપ્રાય કરે કે વસ્તુ ધર્મી માત્ર છે અથવા ધર્મ માત્ર પણ છે તથા કોઈ એક ધર્મને ગ્રહણ કરી કહે કે આ એક ધર્મ માત્ર જ છે, અસ્તિત્વ જ છે, નાસ્તિત્વ જ છે, એક વસ્તુ માત્ર જ છે, એક પુરુષ માત્ર જ આ સર્વ રચના છે તથા અનેક પણ છે, નિત્ય પણ છે, અનિત્ય પણ છે ધર્મ, ધર્મીમા એ એમ જ છે અન્યથા નથી, ઇત્યાદિ અત્યંત અભિસન્નિવેશ (અભિપ્રાય)ને એકાન્તિક મિથ્યાત્વ કહે છે; જેમકે—બૌદ્ધમતાવલંબી પદાર્થને સર્વથા ક્ષણિક માને છે.

૪૨૩ પ્ર. વિપરીત મિથ્યાત્વ કેને કહે છે ?

ઉ. આત્માનુ સ્વરૂપ જે પ્રકારે છે તેથી જીધું

માને તેને એટલે કે તેથી ઊંધી રુચિને વિપરીત મિથ્યાત્વ કહે છે, જેમકે શરીરને આત્મા માને, સગ્રથને નિર્ગ્રથ માને, કેવળીના સ્વરૂપને વિપરીતપણે માને

૪૨૪ પ્ર. સાંશયિક મિથ્યાત્વ કોને કહે છે ?

ઉ. ધર્મ અહિંસાલક્ષણ છે કે નહિ, સમ્યક્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર એ મોક્ષમાર્ગના સાધનભૂત છે કે નહિ ઇત્યાદિ મતિદ્વિવિધ્યને સાંશયિક મિથ્યાત્વ કહે છે

૪૨૫ પ્ર. આજ્ઞાનિક મિથ્યાત્વ કોને કહે છે ?

ઉ. જ્યાં હિતાહિત વિવેકનો કાષ્ઠપણુ સદ્ભાવ ન હોય, હિતાહિતના વિવેકની પરીક્ષા રહિત શ્રદ્ધાનુકરણ તેને આજ્ઞાનિકમિથ્યાત્વ કહે છે જેમકે -પશુ-વધને ધર્મ સમજવો

૪૨૬ પ્ર. વૈનયિક મિથ્યાત્વ કોને કહે છે ?

ઉ. સમસ્ત દેવ, અને સમસ્ત મતોમા સમ-દર્શીપણુ માનવું તેને વૈનયિક મિથ્યાત્વ કહે છે

૪૨૭ પ્ર. અવિરતિ કોને કહે છે ?

ઉ. હિંસાદિક પાપોમા તથા પાપ ઇન્દ્રિય અને

મનના વિષયોમા પ્રવૃત્તિ થવાને અવિરતિ કહે છે

૪૨૮ પ્ર. અવિરતિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ ભેદ છે —અનન્તાનુબધિક્ષાયોદયજનિત,
અપ્રત્યાખ્યાનાવરણકુષાયોદયજનિત અને પ્રત્યાખ્યાના
વરણકુષાયોદયજનિત

૪૨૯ પ્ર. પ્રમાદ કેને કહે છે ?

ઉ. સજ્વલન અને નોકષાયના તીવ્ર ઉદયથી
નિગતિચાર ચાગ્રિ પાળવામા અનુત્સાહને તથા સ્વ-
રૂપની અસાવધાનતાને પ્રમાદ કહે છે

૪૩૦ પ્ર. પ્રમાદના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૫૬૨ ભેદ છે —વિકથા ૪ (ત્રીકથા, રાષ્ટ્ર-
કથા, ભોજનકથા, રાજકથા), કષાય ૪ [સજ્વલનના
તીવ્ર ઉદયજનિત ક્રોધ, માન, માયા, લોભ], ઇન્દ્રિ-
યોના વિષય ૫, નિદ્રા એક અને સ્નેહ એક-એમ
૫૬૨ પ્રમાદ છે

૪૩૧ પ્ર. કષાય કેને કહે છે ?

ઉ. સજ્વલન અને નોકષાયના મદ ઉદયથી

પ્રાદુર્ભૂત આત્માના પરિણામવિશેષને કપાય કહે છે
૨૩૪ પ્ર. યોગ કેને કહે છે ?

ઉ. મનોવર્ગણા અથવા કાયવર્ગણા (આહાર-
વર્ગણા તથા કાર્માણવર્ગણા) અને વચનવર્ગણાના
અવલબનથી કર્મ, નોકર્મને ગ્રહણ કરવાની શક્તિ-
વિશેષને યોગ કહે છે

૪૩૩ પ્ર. યોગના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પદર ભેદ છે — મનોયોગ ૪ (સત્ય મ-
નોયોગ, અસત્ય મનોયોગ, ઉભય મનોયોગ અને
અનુભય મનોયોગ), કાયયોગ ૭ (ઔદારિક, ઔદા-
રિકમિશ્ર, વૈક્રિયક, વૈક્રિયકમિશ્ર, આહારક, આહારક-
મિશ્ર અને કાર્માણ), વચનયોગ ૪ (સત્યવચનયોગ,
અસત્યવચનયોગ, ઉભયવચનયોગ, અનુભય વચનયોગ)

૪૩૪ પ્ર. મિથ્યાત્વની પ્રધાનતાથી કઈ કઈ પ્ર-
કૃતિયોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. મિથ્યાત્વની પ્રધાનતાથી ૧૬ પ્રકૃતિયોનો
બંધ થાય છે — મિથ્યાત્વ, હુડકસસ્થાન, નપુસકવેદ,

નરકગતિ, નરકગત્યાનુપૂર્વી, નરકાયુ, અસપ્રાપ્તાસૃપા-
ટિકાસહનન, જાતિ ૪ (એકેન્દ્રિય, દ્વીન્દ્રિય,
ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય), સ્થાવર, આતાપ, સૂક્ષ્મ, અ-
પર્યાપ્ત અને સાધારણ

૪૩૫ પ્ર. અનંતાનુબધિક્ષાયોદયજનિત અવિર-
તિથી કઈ કઈ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. અનતાનુબધિક્ષાયોદયજનિત અવિરતિથી
૨૫ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે—અનતાનુબધી ક્રોધ,
માન, માયા, લોભ, સત્યાનગૃહ્ણિ, નિદ્રાનિદ્રા, પ્રચલા-
પ્રચલા, દુર્ભંગ, દુશ્વર, અનાદેય, અપ્રશન્ત વિહા-
યોગતિ, સ્ત્રીવેદ, નીચગોત્ર, તિર્યગ્ગતિ, તિર્યગ્ગત્યા-
નુપૂર્વી, તિર્યગાયુ, ઉદ્યોત, સસ્થાન ૪ (ન્યગ્રોધ,
સ્વાતિ, કુબ્જક, વામન), સહનન ૪ (વજ્રનારાય,
નારાય, અર્દ્ધનારાય, અને કીલિત).

૪૩૬ પ્ર. અપ્રત્યાખ્યાનાવરણકૃષાયોદયજનિત
અવિરતિથી કઈ કઈ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. દશ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે —અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, મનુષ્યગતિ, મનુષ્યગત્યાનુપૂર્વી, મનુષ્યાયુ, ઔદાગિકશરીર, ઔદારિકાગોપાગ અને વજ્રકપલનાગય સહનન

૪૩૭ પ્ર. પ્રત્યાખ્યાનાવરણકપાયોદયગ્નિત અવિરતિથી કઈ કઈ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. ચાર પ્રકૃતિયોનો—અર્થાત્—પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો

૪૩૮ પ્ર. પ્રમાદથી કેટલી પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. છ પ્રકૃતિયોનો—અર્થાત્—અમ્થિગ, અગુભ, અસાતાવેદનીય, અયશ કીર્તિ, અરતિ અને શોકનો

૪૩૯ પ્ર. કપાયના ઉદયથી કેટલી પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. અદ્વાવન પ્રકૃતિયોનો—અર્થાત્—દેવાયુ ૧, નિદ્રા ૧, પ્રયલા ૧, તીર્થંકર ૧, નિર્માણ ૧, પ્રશન્ત વિહાયોગતિ ૧, પચેન્દ્રિયગ્નિ ૧, તૈજસશરીર ૧,

કાર્માણુશરીર ૧, આહારકશરીર ૧, આહારકા-
 ગોપાગ ૧, સમચતુસ સમ્પ્રાપ્તિ ૧, વૈકલ્પિકશરીર ૧,
 વૈકલ્પિકાગોપાગ ૧, દેવગતિ ૧, દેવગત્યાનુપૂર્વી ૧,
 રૂપ ૧, રસ ૧, ગંધ ૧, સ્પર્શ ૧, અગુરુલઘુ ૧,
 ઉપધાત ૧, પદ્ધાત ૧, ઉચ્ચૈશ્વર્ય ૧, ત્રસ ૧, આદર
 ૧, પર્યાપ્તિ ૧, પ્રત્યેક ૧, મિથ્ય ૧, શુભ ૧, સુભગ
 ૧, સુસ્વર ૧, આદેય ૧, હામ્ય ૧, ગતિ ૧, જુગુ-
 પ્સા ૧, ભય ૧, પુરુષવેદ ૧, સન્વલન ક્રોધ ૧-
 માન ૧-માયા ૧-લોભ ૧, મતિજ્ઞાનાવરણ ૧,
 શ્રુતજ્ઞાનાવરણ ૧, અવધિજ્ઞાનાવરણ ૧, મન પર્યાપ-
 જ્ઞાનાવરણ ૧, કેવલજ્ઞાનાવરણ ૧ ચક્ષુર્દર્શનાવરણ ૧,
 અચક્ષુર્દર્શનાવરણ ૧, અવધિદર્શનાવરણ ૧, કેવલ-
 દર્શનાવરણ ૧, દાનાન્તરાય ૧, ભોગાન્તરાય ૧,
 ઉપભોગાન્તરાય ૧, વીર્યાન્તરાય ૧, લાભાન્તરાય ૧,
 યશસ્કીર્તિ ૧, અને ઉચ્ચગોત્ર ૧—એ અદ્વાવન
 પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે

૪૪૦ પ્ર. યોગના નિમિત્તથી ઈ પ્રકૃતિયોનો
 બંધ થાય છે ?

ઉ એક સાતા વેદનીયનો બધ થાય છે

૪૪૧ પ્ર. કર્મપ્રકૃતિ સર્વે ૧૪૮ છે અને કારણ
માત્ર ૧૨૦ નાં લખ્યાં, તો પછી ૨૮ પ્રકૃતિયોનું
શુ થયું ?

ઉ. અપર્ણા ૨૦ ની જગ્યાએ ૪ નું ગ્રહણ
કરેલું છે, એ કારણથી ૧૬ તો એ ઘટી અને પાચે
શરીરના પાચે બધન તથા પાચે સવાતનું ગ્રહણ
કરેલું નથી, તે કારણથી તે દશ ઘટી અને સમ્યગ્મિ-
થ્યાત્વ તથા સમ્યક્પ્રકૃતિમિથ્યાત્વ એ બે પ્રકૃતિયોનો બધ
થતો નથી, કેમકે સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ પૂર્વબદ્ધ મિથ્યાત્વ
પ્રકૃતિના ત્રણ બહુ કરે છે, ત્યારે આ બે પ્રકૃતિયોનો પ્રા-
દુર્ભાવ થાય છે એ કારણથી એ બે પ્રકૃતિઓ ઘટી ગઈ.

૪૪૨ પ્ર. દ્રવ્યાસ્રવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—એક સામ્પ્રાયિક અને બીજો
ધર્મિપથ

૪૪૩ પ્ર. સામ્પ્રાયિક આસ્રવ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ પગમાણું જીવના કષાયભાવોના

નિમિત્તથી આત્મામાં કંઈક વખત માટે સ્થિતિને પ્રાપ્ત થાય, તેના આસ્રવને સામ્પ્રાયિક આસ્રવ કહે છે.

૪૪૪ પ્ર. ઈર્યાપથઆસ્રવ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મ પરમાણુઓનો બધ, ઉદય અને નિર્જરા એક જ સમયમા થાય, તેના આસ્રવને ઈર્યાપથઆસ્રવ કહે છે

૪૪૫ પ્ર. એ બન્ને પ્રકારના આસ્રવોના સ્વામી કોણ કોણ છે ?

ઉ. સામ્પ્રાયિકઆસ્રવનો સ્વામી કષાયસહિત અને ઈર્યાપથઆસ્રવનો સ્વામી કષાયરહિત આત્મા થાય છે

૪૪૬ પ્ર. પુણ્યાસ્રવ અને પાપાસ્રવનું કારણ શું છે ?

ઉ. શુભ યોગથી પુણ્યાસ્રવ અને અશુભ યોગથી પાપાસ્રવ થાય છે

૪૪૭ પ્ર. શુભયોગ અને અશુભયોગ કેને કહે છે ?

ઉ. શુભ પરિણામથી ઉત્પન્ન થયેલ યોગને શુભયોગ કહે છે અને અશુભ પરિણામથી ઉત્પન્ન થયેલ યોગને અશુભયોગ કહે છે

૪૪૮ પ્ર. જે વખતે જીવને શુભયોગ થાય છે, તે વખતે પાપપ્રકૃતિયોના આસ્રવ થાય છે કે નહિ ?

ઉ. થાય છે

૪૪૯ પ્ર. જો જીવને પાપપ્રકૃતિયોના આસ્રવ થાય છે, તો શુભયોગ પાપાસ્રવનું પણ કારણ ઠયું ?

ઉ. શુભયોગ પાપાસ્રવનું કારણ ઠરતું નથી, કારણકે જે વખતે જીવમાં શુભ યોગ થાય છે તે વખતે પુણ્યપ્રકૃતિયોમાં સ્થિતિ અનુભાગ અધિક પડે છે, અને પાપ પ્રકૃતિયોમાં ઓછા પડે છે તેવી જ રીતે જ્યારે અશુભયોગ થાય છે ત્યારે પાપપ્રકૃતિયોમાં સ્થિતિ અનુભાગ અધિક પડે છે અને પુણ્ય પ્રકૃતિયોમાં ઓછા દશાયાય તત્ત્વાર્થસૂત્રના છઠ્ઠા અધ્યાયમાં

જ્ઞાનાવરણાદિ પ્રકૃતિયોના આસ્રવના કારણ જે તત્ત્ર-
દોષનિહવાદિક કહેલા છે, તેનો અભિપ્રાય એ છે કે
તે તે ભાવેથી તે તે પ્રકૃતિયોમા સ્થિતિ, અનુભાગ
અધિક અધિક પડે છે બીજી જે જ્ઞાનાવરણાદિક
પાપપ્રકૃતિયોના આસ્રવ દશમા ગુણસ્થાનસુધી સિ-
દ્ધાન્તશાસ્ત્રમા કહ્યા છે તેમા વિરોધ આવશે અથવા
ત્યા શુભયોગના અભાવનો પ્રસંગ આવશે, કારણકે
શુભયોગ દશમા ગુણસ્થાનથી પહેલા પહેલા જ થાય છે

ઇતિ તૃતીયોઽધ્યાય સમાપ્ત ।

અથ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ

૪૫૦ પ્ર. જીવના અસાધારણ ભાવ કેટલા છે ?

ઉ. પાંચ છે—ઔપશમિક, ક્ષાયિક, ક્ષાયોપશ-
મિક, ઔદયિક અને પાગ્ણામિક

૪૫૧ પ્ર. ઔપશમિકભાવ કેને કહે છે ?

ઉ. કાર્મ પણુ કર્મોના ઉપશમથી થાય તેને ઔપશમિકભાવ કહે છે

૪૫૨ પ્ર. ક્ષાયિકભાવ કેને કહે છે ?

ઉ. કર્મોના સર્વથા નાશ થવાથી આત્માને અત્યન્ત શુદ્ધભાવ થઈ જાય છે તેને ક્ષાયિકભાવ કહે છે

૪૫૩ ક્ષાયોપશમિકભાવ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મોના ક્ષયોપશમથી થાય તેને ક્ષાયોપશમિક ભાવ કહે છે સર્વધાતી કર્મોના ઉદયભાવી ક્ષય અથવા ઉપશમ થવાને તથા દેશધાતી કર્મોના ઉદય થવાથી આત્માને જે ભાવ થાય છે, તેને ક્ષાયોપશમિક અથવા મિશ્રભાવ કહે છે

૪૫૪ પ્ર. ઔદાયિકભાવ કેને કહે છે ?

ઉ. કર્મોનો ઉદય આવવાથી અર્થાત્ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર કાલ, ભાવરૂપ નિમિત્તથી કર્મ જ્યારે પોતાનું ફળ આપે છે તેને ઉદય કહે છે કર્મોના ઉદયથી જે આત્માનો ભાવ થાય છે તેને ઔદાયિકભાવ કહે છે

૪૫૫ પ્ર. પારિણામિકભાવ કેને કહે છે ?

ઉ. જે કર્મોના ઉપશમ, ક્ષય, ક્ષયોપશમ, અથવા ઉદયની અપેક્ષા રાખ્યા વિના જીવનો સ્વભાવ માત્ર હોય તેને પારિણામિકભાવ કહે છે

૪૫૬ પ્ર. ઔપશમિકભાવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે સમ્યક્ત્વભાવ અને ચારિત્રભાવ

૪૫૭ પ્ર. ક્ષાયિક ભાવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. નવ ભેદ છે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ, ક્ષાયિક ચારિત્ર, ક્ષાયિકદર્શન, ક્ષાયિકજ્ઞાન, ક્ષાયિકદાન, ક્ષાયિકલાભ, ક્ષાયિકભોગ, ક્ષાયિકઉપભોગ અને ક્ષાયિકવીર્ય

૪૫૮ પ્ર. ક્ષાયોપશમિકભાવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૧૮ છે—સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર, અશુદ્ધદર્શન, અચ્છુદ્ધદર્શન, અવધિદર્શન, દેશસયમ, મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન પર્યાયજ્ઞાન, કુમતિજ્ઞાન, કુશ્રુતજ્ઞાન, કુઅવધિજ્ઞાન, દાન, લાભ, ભોગ, ઉપભોગ અને વીર્ય.

૪૫૯ પ્ર. ઔદયિકભાવ કેટલા છે ?

ઉ. ૨૧ છે—ગતિ ૪, ક્ષાય ૪, લિંગ ૩, મિ-
થ્યાદર્શન ૧, અજ્ઞાન ૧, અસયમ ૧, અસિદ્ધત્વ ૧,
લેશ્યા ૬ (પીત, પદ્મ, શુકલ, કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત)
૪૬૦ પ્ર. પારિણામિકભાવ કેટલા છે ?

ઉ. ત્રણ છે—જીવત્વ, ભવ્યત્વ, અભવ્યત્વ
૪૬૧ પ્ર. લેશ્યા કેને કહે છે ?
ઉ. ક્ષાયના ઉદયથી અનુગ્રજિત યોગોની પ્રવૃ-
ત્તિને ભાવલેશ્યા કહે છે અને શરીરના પીત, પદ્માદિ
વર્ણોને દ્રવ્યલેશ્યા કહે છે

૪૬૨ પ્ર. ઉપયોગ કેને કહે છે ?
ઉ. જીવના લક્ષણરૂપ ચૈતન્યાનુવિધાથી પરિણા-
મને ઉપયોગ કહે છે

૪૬૩ પ્ર. ઉપયોગના કેટલા ભેદ છે ?
ઉ. બે ભેદ છે—દર્શનોપયોગ અને જ્ઞાનોપયોગ
૪૬૪ પ્ર. દર્શનોપયોગના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે—અક્ષુર્દર્શન, અચક્ષુર્દર્શન, અવધિ-
દર્શન અને કેવળદર્શન

૪૬૫ પ્ર. જ્ઞાનોપયોગના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. આઠ છે—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન પર્યાયજ્ઞાન, કેવળજ્ઞાન, કુમતિજ્ઞાન, કુશ્રુતજ્ઞાન, અને કુઅવધિજ્ઞાન

૪૬૬ પ્ર. સંજ્ઞા કોને કહે છે ?

ઉ. અભિલાષાને (વાચ્છાને) સજ્ઞા કહે છે

૪૬૭ પ્ર. સંજ્ઞાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે—આહાર, ભય, મૈથુન અને પરિગ્રહ

૪૬૮ પ્ર. માર્ગણા કોને કહે છે ?

ઉ. જે જે ધર્મવિશેષોથી જીવોનું અન્વેષણ (શોધ) કરાય, તે તે ધર્મવિશેષોને માર્ગણા કહે છે

૪૬૯ પ્ર. માર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૧૪ છે—ગતિ, ઇન્દ્રિય, કાય, યોગ, વેદ, કપાય, જ્ઞાન, સયમ, દર્શન, લેશ્યા, ભગ્યત્વ, સમ્યક્ત્વ, સંસિત્વ, આહાર

૪૭૦ પ્ર. ગતિ કોને કહે છે ?

ઉ. ગતિનામા નામકર્મના ઉદ્દયથી જીવના પર્યાયવિગેષને ગતિ કહે છે

૪૭૧ પ્ર. ગતિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે —નરકગતિ, નિર્ચયગતિ, મનુષ્યગતિ, દેવગતિ

૪૭૨ પ્ર. ઇન્દ્રિય કેને કહે છે ?

ઉ. આત્માના લિંગને (ચિહ્નને) ઇન્દ્રિય કહે છે.

૪૭૩ પ્ર. ઇન્દ્રિયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે —દ્રવ્યેન્દ્રિય અને ભાવેન્દ્રિય.

૪૭૪ પ્ર. દ્રવ્યેન્દ્રિય કેને કહે છે ?

ઉ. નિર્વૃત્તિ અને ઉપકગ્ણને દ્રવ્યેન્દ્રિય કહે છે.

૪૭૫ પ્ર. નિર્વૃત્તિ કેને કહે છે ?

ઉ. પ્રદેશોની ગ્યનાવિશેષને નિર્વૃત્તિ કહે છે

૪૭૬ પ્ર. નિર્વૃત્તિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે —બાહ્યનિર્વૃત્તિ અને આભ્યન્તરનિર્વૃત્તિ

૪૭૭ પ્ર. બાહ્યનિર્વૃત્તિ કેને કહે છે ?

ઉ. ઇન્દ્રિયોના આકારરૂપ પુદ્ગલની ગ્યનાવિશેષને બાહ્યનિર્વૃત્તિ કહે છે

૪૭૮ પ્ર. આભ્યન્તર નિર્વૃત્તિ કેને કહે છે ?

ઉ. આત્માના વિશુદ્ધ પ્રદેશોના ઇન્દ્રિયાકાર
રચનાવિશેષને આભ્યન્તર નિર્વૃત્તિ કહે છે

૪૭૯ પ્ર. ઉપકરણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે નિર્વૃત્તિનો ઉપકાર (રક્ષા) કરે, તેને
ઉપકરણ કહે છે

૪૮૦ પ્ર. ઉપકરણના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—આભ્યન્તર અને બાહ્ય

૪૮૧ પ્ર. આભ્યન્તર ઉપકરણ કોને કહે છે ?

ઉ. નેત્ર-ઇન્દ્રિયમા કૃષ્ણ, શુકલ મહાલની મા-
ફક સર્વે ઇન્દ્રિયોમા જે નિર્વૃત્તિનો ઉપકાર કરે, તેને
આભ્યન્તર ઉપકરણ કહે છે

૪૮૨ પ્ર. બાહ્ય ઉપકરણ કોને કહે છે ?

ઉ. નેત્ર-ઇન્દ્રિયમા પલક વગેરેની માફક જે
નિર્વૃત્તિનો ઉપકાર કરે, તેને બાહ્યોપકરણ કહે છે

૪૮૩ પ્ર. ભાવેન્દ્રિય કોને કહે છે ?

ઉ. લઙ્ઘિ અને ઉપયોગને ભાવેન્દ્રિય કહે છે.

૪૮૪ પ્ર. લઙ્ઘિ કોને કહે છે ?

ઉ. જ્ઞાનાવગ્ણ કર્મના ક્ષયોપશમને લગ્નિષ કહે છે

૪૮૫ પ્ર. ઉપયોગ કોને કહે છે ?

ઉ. ક્ષયોપશમ હેતુવાળા ચેતનાના પગિણામ-વિશેષને ઉપયોગ કહે છે

૪૮૬ પ્ર. દ્રવ્યેન્દ્રિયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાચ છે—સ્પર્શન, રસના, ઘ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર

૪૮૭ પ્ર. સ્પર્શન ઇન્દ્રિય કોને કહે છે ?

ઉ. જે દ્વારા આઠ પ્રકારના સ્પર્શો (શીત, ઉષ્ણ, રુક્ષ, ચિક્ષણ, કઠોર, કોમલ, હલકા, ભારે) નું જ્ઞાન થાય તેને સ્પર્શનેન્દ્રિય કહે છે

૪૮૮ પ્ર. રસના ઇન્દ્રિય કોને કહે છે ?

ઉ. જે દ્વારા પાચ પ્રકારના—(તીખો, કડવા, કષાયલો, ખાટો, અને મીઠો) રસોના સ્વાદનું જ્ઞાન થાય તેને રસનેન્દ્રિય કહે છે

૪૮૯ પ્ર. ઘ્રાણેન્દ્રિય કોને કહે છે ?

ઉ. જે દ્વારા બે પ્રકારની ગંધ (સુગન્ધ અને

દુર્ગન્ધ) નુ જ્ઞાન થાય તેને ધ્રાણેન્દ્રિય કહે છે

૪૯૦ પ્ર. ચક્ષુરિન્દ્રિય કોને કહે છે ?

ઉ. જે દ્રાગ પાચ પ્રકારના વર્ણોનુ (ધોળા પીળા, લીલો, લાલ અને કાળા રંગનુ) જ્ઞાન થાય, તેને ચક્ષુરિન્દ્રિય કહે છે

૪૯૧ પ્ર. શ્રોત્ર ઇન્દ્રિય કોને કહે છે ?

ઉ. જે દ્રાગ સાત પ્રકારના સ્વરોનુ જ્ઞાન થાય તેને શ્રોત્રેન્દ્રિય કહે છે

૪૯૨ પ્ર. કયા કયા જીવોને કઈ કઈ ઇન્દ્રિયો હોય છે ?

ઉ પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ અને વનસ્પતિ એ જીવોને એક સ્પર્શ ઇન્દ્રિય જ હોય છે કર્મીઆ વગેરે જીવોને સ્પર્શન અને રસના એ બે ઇન્દ્રિયો હોય છે કીડી વગેરે જીવોને સ્પર્શન, રસના અને ધ્રાણુ (નાક) એ ત્રણ ઇન્દ્રિયો હોય છે માખી, ભમરા વગેરે જીવોને સ્પર્શન, રસના, નાક અને આંખો એ ચાર ઇન્દ્રિયો હોય છે ઘોડા, આદિ ચાર-

પગા જનાવર-પશુ, મનુષ્ય, દેવ, અને નાગકી જીવાને
સ્પર્શન, જીભ, નાક, આંખો અને કાન એ પાંચે
ઇન્દ્રિયો હોય છે

૪૯૩ પ્ર. કાય કોને કહે છે ?

ઉ. ત્રસ, સ્થાવર નામકર્મના ઉદયથી આત્માના
પ્રદેશ પ્રચય (સમૂહ) ને કાય કહે છે

૪૯૪ પ્ર. ત્રસ કોને કહે છે ?

ઉ. ત્રસનામા નામકર્મના ઉદયથી ક્ષીન્દ્રિય,
ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય અને પચ્ચેન્દ્રિયોમા જન્મ લેવા-
વાળા જીવાને ત્રસ કહે છે

૪૯૫ પ્ર. સ્થાવર કોને કહે છે ?

ઉ. સ્થાવરનામા નામકર્મના ઉદયથી પૃથિવી,
અપ, તેજ, વાયુ અને વનસ્પતિમા જન્મ લેવાવાળા
જીવાને સ્થાવર કહે છે

૪૯૬ પ્ર. બાહર કોને કહે છે ?

ઉ. પૃથિવી આદિથી જે રોકાઈ ગય અથવા
બીજાને રોકે તેને બાહર કહે છે

૪૯૭ પ્ર. સૂક્ષ્મ કોને કહે છે ?

ઉ. જે પોતે પૃથિવી આદિ૩થી રોકાય નહિ અને બીજા પદાર્થોને રોકે નહિ તેને સૂક્ષ્મ કહે છે

૪૯૮ પ્ર. વનસ્પતિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે - પ્રત્યેક અને સાધારણ

૪૯૯ પ્ર. પ્રત્યેક વનસ્પતિ કોને કહે છે ?

ઉ. એક શરીરનો જે એક જ સ્વામી હોય તેને પ્રત્યેક વનસ્પતિ કહે છે

૫૦૦ પ્ર. સાધારણ વનસ્પતિ કોને કહે છે ?

ઉ. જે જીવાના આહાર, શ્વાસોચ્છ્વાસ, આયુ અને કાય એ સાધારણ (સમાન અથવા એક) હોય તેને સાધારણ વનસ્પતિ કહે છે જેમકે - કદમ્બાદિક

૫૦૧ પ્ર. પ્રત્યેક વનસ્પતિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે - સપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક અને અપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક

૫૦૨ પ્ર. સપ્રતિષ્ઠિતપ્રત્યેક કોને કહે છે ?

ઉ. જે પ્રત્યેક વનસ્પતિના આશ્રય અનેક

સાધારણુવનસ્પતિ શરીર હોય તેને સપ્રતિષ્ઠિત-
પ્રત્યેક વનસ્પતિ કહે છે

૫૦૩ પ્ર. અપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક કેને કહે છે ?

ઉ. જે પ્રત્યેકવનસ્પતિને આશ્રય કોઈપણ સાધા-
રણુવનસ્પતિ ન હોય તેને અપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક કહે છે

૫૦૪ પ્ર. સાધારણુ વનસ્પતિ સપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક
વનસ્પતિમાં જ હોય છે કે કોઈ બીજામાં
હોય છે ?

ઉ. પૃથ્વીની, અપ, તેજ, વાયુ, કેવળી ભગવાન,
આહારક શરીર, દેવ, નાગકી એ આઠે મિવાય
સર્વ સસારી જીવોના શરીર સાધારણુ અર્થાત્ નિ-
ગોદને આશ્રય છે

૫૦૫ પ્ર. સાધારણુ વનસ્પતિના (નિગોદના)
કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે - નિત્યનિગોદ અને ઇતરનિગોદ

૫૦૬ પ્ર નિત્યનિગોદ કેને કહે છે ?

ઉ. જોણે કોઈ વખત પણ નિગોદ સિવાય
ખીજો પર્યાય પ્રાપ્ત કર્યો નથી અને કદી નિગોદ સિવાય
ખીજો પર્યાય પ્રાપ્ત કરશે પણ નહિ તેને નિત્યનિગોદ કહે છે
૫૦૭ પ્ર. ઇતરનિગોદ કોને કહે છે ?

ઉ. જે નિગોદથી નીકળીને ખીજા પર્યાય પ્રાપ્ત
કરી ફરીને નિગોદમાં ઉત્પન્ન થાય તેને ઇતરનિગોદ
કહે છે

૫૦૮ પ્ર. બાદર અને સૂક્ષ્મ કયા કયા જીવ છે ?

ઉ. પૃથિવી, અપ, તેજ, વાયુ, નિત્યનિગોદ,
ઇતરનિગોદ—એ છ બાદર અને સૂક્ષ્મ બન્ને પ્રકારના
હોય છે બાકીના સર્વે જીવ બાદર જ હોય છે,
સૂક્ષ્મ હોતા નથી

૫૦૯ પ્ર. યોગ કોને કહે છે ?

ઉ. પુદ્ગલવિપાકી શરીર અને અગોપાગનામ
નામકર્મના ઉદયથી મનોવર્ગણા, તથા વચનવર્ગણા તથા
કાયવર્ગણાના અવલબનથી, કર્મ નોકર્મને ગ્રહણ કર-
વાની જીવની શક્તિનિષેષને ભાવયોગ કહે છે તે જ

ભાવયોગના નિમિત્તથી આત્મપ્રદેશના પરિસ્પર્શને
(ચચલ હોવાને) દ્રવ્યયોગ કહે છે

૫૧૦ પ્ર. યોગના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૫૮ છે - મનોયોગ ૪, વચનયોગ ૪ અને
કાયયોગ ૭

૫૧૧ પ્ર. વેદ કોને કહે છે ?

ઉ. નોકપાયના ઉદયથી ઉત્પન્ન થયેલ જીવને
મેથુન કરવાની અભિલાષાને ભાવવેદ કહે છે, અને
નામ કર્મના ઉદયથી આવિર્ભૂત જીવના ચિહ્નવિશેષને
દ્રવ્યવેદ કહે છે,

૫૧૨ પ્ર. વેદના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ત્રણ છે - સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ નપુસકવેદ.

૫૧૩ પ્ર. કષાય કોને કહે છે ?

ઉ. જે આત્માના મન્યકૃત્વ, દેશચારિત્ર, સક-
લચાગ્રિ અને યથાખ્યાતચારિત્રરૂપ પરિણામોને ધાને
તેને કષાય કહે છે

૫૧૪ પ્ર. કષાયના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. સોળ ભેદ છે —અનન્તાનુબધી ૪, અપ્રત્યાખ્યાનાવરણીય ૪, પ્રત્યાખ્યાનાવરણીય ૪ અને સજ્જલન ૪

૫૧૫ પ્ર. જ્ઞાનમાર્ગજ્ઞાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન પર્યાય, કેવલ, તથા કુમતિ, કુશ્રુત અને કુઅવધિ

૫૧૬ પ્ર. સંયમ કોને કહે છે ?

ઉ. અહિસાદિક પાત્ર વ્રત ધાગણુ કરવાને, ઈર્ષ્યાપદ્ય આદિ પાત્ર સમિતિયોના પાળવાને, ક્રોધાદિ કષાયોનો નિગ્રહ કરવાને, મનોયોગાદિક ત્રણે યોગોને શેકવાને તથા સ્પર્શન આદિ પાત્રે ઇન્દ્રિયોના વિષયોનો વિજય કરવાને સંયમ કહે છે

૫૧૭ પ્ર. સંયમ માર્ગજ્ઞાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. માત્ર ભેદ છે —સામાયિક, હેદોપસ્થાપના, પરિહાર વિશુદ્ધિ, સૂક્ષ્મ સમ્પરાય, યથાખ્યાત, સયમાસયમ અને અસયમ.

૫૧૮ પ્ર. દર્શનમાર્ગજ્ઞાના કેટલા ભેદ છે.

ઉ. ચાર ભેદ છે - ચક્ષુર્દર્શન, અચક્ષુર્દર્શન, અવધિદર્શન, અને કેવળદર્શન

૫૧૯ પ્ર. લેશ્યામાર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. છ ભેદ છે - કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, પીત, પદ્મ અને શુકલ

૫૨૦ પ્ર. ભવ્યમાર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે - ભવ્ય અને અભવ્ય

૫૨૧ પ્ર. સમ્યક્ત્વ કેને કહે છે ?

ઉ. તત્ત્વાર્થત્રિદ્વાનને સમ્યક્ત્વ કહે છે

૫૨૨ પ્ર. સમ્યક્ત્વમાર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. છ ભેદ છે - ઉપશમ સમ્યક્ત્વ, ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ, ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ, સમ્યગ્મિથ્યાત્વ, સાર્વાદન, અને મિથ્યાત્વ

૫૨૩ પ્ર. સંજ્ઞી કેને કહે છે ?

ઉ. જેમા સજ્ઞા હોય તેને સંજ્ઞી કહે છે

૫૨૪ પ્ર. સંજ્ઞા કેને કહે છે ?

ઉ દ્રવ્યમન દ્વારા શિક્ષાદિ ગ્રહણ કરવાને
સક્તા કહે છે

૫૨૫ પ્ર. સંજ્ઞીમાર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ બે ભેદ છે - એક સરી અને બીજો અસરી

૫૨૬ પ્ર. આહાર કેને કહે છે ?

ઉ. ઔદારિક આદિ શરીર અને પર્યાપ્તિયોગ્ય
પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરવાને આહાર કહે છે

૫૨૭ પ્ર. આહારમાર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે - આહારક અને અનાહારક

૫૨૮ પ્ર. અનાહારક જીવ કઈ કઈ અવસ્થામાં
થાય છે ?

ઉ. વિગ્રહ ગતિ, અને કોઈ કોઈ સમુદ્ધાતમા
અને અયોગકેવળી અવસ્થામા જીવ અનાહારક થાય છે

૫૨૯ પ્ર. વિગ્રહ ગતિ કેને કહે છે ?

ઉ. એક શરીરને છોડી બીજા શરીરપ્રતિ
ગમન કરવાને વિગ્રહ ગતિ કહે છે

૫૩૦ પ્ર વિગ્રહ ગતિમાં કયો યોગ હોય છે ?

ઉ. કાર્માણ્યોગ હોય છે

૫૩૧ પ્ર. વિશ્વગતિના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચાર છે - ઋણુગતિ, પાણિમુક્તાગતિ, લાગ-લિકાગતિ અને ગોમૂત્રિકા ગતિ

૫૩૨ પ્ર. એ વિશ્વ ગતિઓમાં કેટલો કેટલો કાળ લાગે છે ?

ઉ. ઋણુગતિમાં એક સમય, પાણિમુક્તા અર્થાત્ એક વાક વાળી ગતિમાં બે સમય, લાગલિકા ગતિમાં ત્રણ સમય, અને ગોમૂત્રિકા ગતિમાં ચાર સમય લાગે છે

૫૩૩ પ્ર. એ ગતિઓમાં અનાહારક અવસ્થા કેટલા સમય સુધી રહે છે ?

ઉ. ઋણુગતિવાળો જીવ અનાહારક હોતો નથી પાણિમુક્તાગતિમાં એક સમય, લાગલિકામાં બે સમય અને ગોમૂત્રિકામાં ત્રણ સમય જીવ અનાહારક રહે છે

૫૩૪ પ્ર. મોક્ષ જવાવાળા જીવને કઈ ગતિ થાય છે ?

ઉ. ઋણુગતિ થાય છે અને તે જીવ અના-
દ્વારકે જ થાય છે

૫૩૫ પ્ર. જન્મ કેટલા પ્રકારના હોય છે ?

ઉ. ત્રણ પ્રકારના—ઉપપાદજન્મ, ગર્ભજન્મ
અને સંમૂર્ચનજન્મ

૫૩૬ પ્ર. ઉપપાદજન્મ કેને કહે છે ?

ઉ. જે જીવ દેવોની ઉપપાદ શય્યા તથા
નારકિયોના યોનિમ્થાનમાં પહોંચના જ અતર્મુહૂર્તમાં
યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ જાય, તે જન્મને ઉપપાદ-
જન્મ કહે છે.

૫૩૭ પ્ર. ગર્ભજન્મ કેને કહે છે ?

ઉ. માતા પિતાના રજોવીર્યથી જેનું શરીર
બને, તે જન્મને ગર્ભજન્મ કહે છે

૫૩૮ પ્ર. સંમૂર્ચનજન્મ કેને કહે છે ?

ઉ. માતાપિતાની અપેક્ષા વિના અહિં તહિંના
પરમાણુઓનેજ શરીરરૂપ પરિણુમાવે, તેના જન્મને
સંમૂર્ચનજન્મ કહે છે

૫૩૯ પ્ર. કયા કયા જીવને કયો કયો જન્મ થાય છે ?

ઉ. દેવ, નારકી જીવોને ઉપપાદ જન્મ જ થાય છે જરાયુજ, અડજ, અને પોત (જે યોનિમાથી નીકળતાની સાથે જ ભાગવા, દોડવા લાગી જાય છે અને જેના ઉપર ઓર વગેરેની ક્રોધણી હોતી નથી તે) જીવોને ગર્ભજન્મ જ થાય છે. અને બાકીના જીવોને સમ્ભૂર્જન જન્મ જ થાય છે

૫૪૦ પ્ર. કયા કયા જીવોને કયા કયા લિંગ હોય છે ?

ઉ. નારકીજીવો અને સમ્ભૂર્જન જીવોને નપુ-સક લિંગ હોય છે અને દેવોને પુલિંગ અને સ્ત્રીલિંગ હોય છે અને બાકીના જીવોને ત્રણ લિંગ હોય છે

૫૪૧ પ્ર. જીવસમાસ કોને કહે છે ?

ઉ. જીવોને રહેવાના દેકાણાને જીવસમાસ કહે છે

૫૪૨ પ્ર. જીવસમાસના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૯૮ છે -તિર્યચના ૮૫, મનુષ્યના ૯,

નારકીઓના બે અને દેવોના બે

૫૪૩ પ્ર. તિર્યચના ૮૫ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. સમ્ભૂચ્છનના ૩૯ અને ગર્ભજના ૧૬

૫૪૪ પ્ર. સમ્ભૂચ્છનના ૬૯ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. એકેન્દ્રિયના ૪૨, વિકલત્રયના ૯ અને
પચ્ચેન્દ્રિયના ૧૮

૫૪૫ પ્ર. એકેન્દ્રિયના ૪૨ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. પૃથિવી, અપ, તેજ, વાયુ, નિત્યનિગોદ,
ઇતરનિગોદ, એ છના બાહર અને સૂક્ષ્મની અપેક્ષાથી
૧૨ તથા સપ્રતિષ્ઠિતપ્રત્યેક અને અપ્રતિષ્ઠિતપ્રત્યેકને
ઉમેરવાથી ૧૪ થાય છે તે ચૌદના પ્રયામક, નિર્વૃ-
ત્યપર્યામક અને લઘ્વપર્યામક એ ત્રણેની અપેક્ષાએ
૪૨ જીવસમાસ થાય છે.

૫૪૬ પ્ર. વિકલત્રયના ૯ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. દ્વીન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય અને ચતુરિન્દ્રિયના પર્યા-
મક, નિર્વૃત્યપર્યામક અને લઘ્વપર્યામકની અપેક્ષાએ
નવ ભેદ થયા

૫૪૭ પ્ર. સમ્બૂધ્ધિન પંચેન્દ્રિયના ૧૮ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. જલચર, સ્થલચર, નલચર, એ ત્રણેના સૈની અસૈનીની અપેક્ષાએ ૬ ભેદ થયા અને તે છના પર્યામક, નિર્વૃત્ત્યપર્યામક, લઘ્વપર્યામકની અપેક્ષાએ ૧૮ જીવસમાસ થાય છે

૫૪૮ પ્ર. ગર્ભજ પંચેન્દ્રિયના ૧૬ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. કર્મભૂમિના ૧૨ અને ભોગભૂમિના ૪

૪૫૯ પ્ર. કર્મભૂમિના બાર ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. જલચર, સ્થલચર, નલચર એ ત્રણેના સૈની, અસૈનીના ભેદથી ૭ ભેદ થયા. અને તેના પર્યામ-નિર્વૃત્ત્યપર્યામકની અપેક્ષાએ બાર ભેદ થયા

૫૫૦ પ્ર. ભોગભૂમિના ચાર ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. ચલચર, અને નલચર એના પર્યામક અને નિર્વૃત્ત્યપર્યામકની અપેક્ષાએ ચાર ભેદ થયા ભોગભૂ-મિમા અસૈનીતિર્થ ચ થતા નથી.

૫૫૧ પ્ર. મનુષ્યોના નવ ભેદ કયા હયા છે ?

ઉ. આર્યાખંડ, મલેચ્છખંડ, ભોગમૂમિ અને કુભોગમૂમિ એ ચારે ગર્ભજોના પર્યાપ્તક, નિર્વૃત્ત્યપર્યાપ્તકની અપેક્ષાએ આડે થયા તેમા સમ્ભૂચ્છાન મનુષ્યનો લઘ્વપર્યાપ્તક ભેદ ઉમેરવાથી નવ ભેદ થાય છે

૫૫૨ પ્ર. નારડીઓના બે ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. પર્યાપ્તક, અને નિર્વૃત્ત્યપર્યાપ્તક

૫૫૩ પ્ર. દેવોના બે ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. પર્યાપ્તક અને નિર્વૃત્ત્યપર્યાપ્તક

૫૫૪ પ્ર. દેવોને વિશેષ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉ. ચાર છે—ભવનવાસી, વ્યન્તર, જ્યોતિષક અને વૈમાનિક

૫૫૫ પ્ર. ભવનવાસી દેવના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૬૧ છે—અસુરકુમાર, નાગકુમાર, વિષ્ણુકુમાર, સુવર્ણકુમાર, અગ્નિકુમાર, વાતકુમાર, અનિતકુમાર, ઉદધિકુમાર, દીપકુમાર, અને દિક્કુમાર

૫૫૬ પ્ર. વ્યન્તર દેવોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. આઠ ભેદ છે—કિન્નર, કિંપુરુષ, મહોરગ, ગધર્વ, યક્ષ, ગણસ, ભૂત અને પિશાચ

૫૫૭ પ્ર. જ્યોતિષક દેવોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. પાચ ભેદ છે—સૂર્ય, ચન્દ્રમા, ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા

૫૫૮ પ્ર. વૈમાનિક દેવોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે છે—કલ્પોપપન્ન અને કલ્પાતીત

૫૫૯ પ્ર. કલ્પોપપન્ન કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા ઇન્દ્રાદિકાની કલ્પના હોય તેને કલ્પોપપન્ન કહે છે

૫૬૦ પ્ર. કલ્પાતીત કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા ઇન્દ્રાદિકાની કલ્પના ન હોય તેને કલ્પાતીત કહે છે

૫૬૧ પ્ર. કલ્પોપપન્ન દેવોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ સોળ—૧ સૌવર્મ, ૨ ઐશાન, ૩ સાન્તકુમાર, ૪ માહેન્દ્ર, ૫ અહ્મ, ૬ અહ્મોત્તર, ૭ લાતવ, ૮ કાપિષ્ઠ, ૯ શુક, ૧૦ મહાશુક, ૧૧ સતાર, ૧૨ સહ-

સાર, ૧૩ આનત, ૧૪ પ્રાણુત, ૧૫ આરણુ, અને
૧૬ અચ્યુત.

૫૬૨ પ્ર. કલ્પાતીત દેવોના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ૨૩ છે -નવ ગ્રંથેયક, નવ અનુદિશ, પાચ
પચોત્તર (વિજય, વૈજયન્ત, જયન્ત, અપરાજિત
અને સર્વાર્થસિદ્ધિ)

૫૬૩ પ્ર. નારકીઓના વિશેષ ભેદ કેટલા છે ?

ઉ. પૃથિવિયોની અપેક્ષાએ સાત ભેદ છે

૫૬૪ પ્ર. સાત પૃથિવિયોનાં નામ કયા કયા છે ?

ઉ. રત્નપ્રભા (ધર્મા), શર્કરાપ્રભા (વશા),
વાલુકાપ્રભા [મેવા], પકપ્રભા, (અજના), ધૂમપ્રભા
[અગ્નિ], તમપ્રભા [મધવી], મહાતમપ્રભા [માધવી]

૫૬૫ પ્ર. સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય જીવોને રહેવાનું
સ્થાન કયાં છે ?

ઉ. સર્વલોક

૫૬૬ પ્ર. બાહર એકેન્દ્રિય જીવો કયાં રહે છે ?

ઉ. બાહર એકેન્દ્રિય જીવ કોઈપણ આધાતુ

નિમિત્ત પ્રાપ્ત કરીને નિવાસ કરે છે

૫૬૭ પ્ર. ત્રસ જીવ કયાં રહે છે ?

ઉ. ત્રસ જીવ ત્રસનાલીમા જ રહે છે

૫૬૮ પ્ર. વિકલત્રય જીવ કયાં રહે છે ?

ઉ. વિકલત્રય જીવ ઝર્મભૂમિ અને અન્તના અર્ધા
કીપ તથા અતના અવ્યભૂમણુ સમુદ્રમા જ રહે છે

૫૬૯ પ્ર. પંચેન્દ્રિય તિર્યગ કયાં કયાં રહે છે ?

ઉ. તિર્યગ્ લોકમા રહે છે, પરન્તુ જલચર
તિર્યગ્ લવાણુ સમુદ્ર, કાલોત્પિ સમુદ્ર અને અવ્યભૂ-
મણુ સમુદ્રના ચિવાગ ચાન્ય સમુદ્રોમા નથી

૫૭૦ પ્ર. નારકી જીવો કયાં રહે છે ?

ઉ. નારકી જીવો અધેલોકની સાત પૃથિવિ-
ગોમ [નગ્રોમા] રહે છે

૫૭૧ પ્ર. ભવનવાસી અને વ્યન્તર દેવો કયાં
રહે છે ?

ઉ. પહેલી પૃથિવીના અગભાગ^૧ અને પકભા-

૧ પહેલી ગ્તપ્રભા પૃથિવીના ત્રણ ભાગ છે
તેમાંથી ઉપરના અગભાગમા ચિત્રા, વજ્રા વેદૂર્યાઆદિ

ગવા? તથા તિર્થંકુલોકમા ગહે છે

૫૭૨ પ્ર. જ્યોતિષક દેવ ક્યાં રહે છે ?

ઉ. પૃથિવીથી સાતસો નેવુ યોજનની ઊંચાઈથી નવમો યોજનની ઊંચાઈસુધી એટલે એકસોદશ યોજન આકાશમા એક ગજૂમાત્ર તિર્થંકુલોકમા જ્યોતિષક દેવ નિવાસ કરે છે

૫૭૩ પ્ર. વૈભાનિક દેવ ક્યાં રહે છે ?

એ. એ. હવતર યોજનની ૧૬ પૃથિવીઓ છે, તેમાંથી ઉપરની એક અને નીચેની એક એમ બે પૃથિવીઓ દાડીને વચલી ૧૪ પૃથિવીઓમાં કિન્નર, કિપુરુષ, મહોગ્ગ, ગધર્વ યક્ષ, ભૂત અને પિશાચ એ સત પ્રકારના વ્યન્તરોનો તથા નાગકુમાર, વિહાતકુમાર, મુવર્ણકુમાર, અશિંગુમાર, અનિતકુમાર, ઉદ્ધિલકુમાર, દીપકુમાર અને ત્રિકુમાર એ નવ પ્રકારના ભવનવાસી દેવોનો નિવાસ છે અને ખગલાગની નીચે -

(૨) ૮૪૦૦૦ મોટો પકભાગ છે, તેમાં અમુરકુમાર અને ગક્ષસ દેવોનો નિવાસ છે

ઉ. ગર્ધ્વલોકમા

૫૭૪ પ્ર. મનુષ્ય કયાં રહે છે ?

ઉ. નરલોકમા

૫૭૫ પ્ર. લોકના કેટલા લોક છે ?

ઉ. ત્રણ છે - ગર્ધ્વલોક, મધ્યલોક અને અધોલોક

૫૭૬ પ્ર. અધોલોક કોને કહે છે ?

ઉ. મેરુપર્વતની નીચે સાત રજ્જુ અધોલોક છે

૫૭૭ પ્ર. ગર્ધ્વલોક કોને કહે છે ?

ઉ. મેરુના ઉપર લોકના અતપર્યન્ત ગર્ધ્વ-લોક છે

૫૭૮ પ્ર. મધ્યલોક કોને કહે છે ?

ઉ. એક લાખ ચાલીશ યોજન મેરુની ઊંચાઈની બરાબર મધ્ય લોક છે

૫૭૯ પ્ર. મધ્યલોકનું વિશેષ સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. મધ્યલોકના અત્યન્ત મધ્યમા એક લાખ યોજન લાખો પહોળો ગોળ (ચાળીની માફક)

૧ અહિં એક યોજન એ હજાર કોશનો માણવો

જમ્બૂદ્વીપ છે જમ્બૂદ્વીપના મધ્યમા એક લાખ યોજન
 જિયો સુમેરુ પર્વત છે, જેનું એક હજાર યોજન જમીનની
 અદર મૂળ છે ૯૯ હજાર યોજન પૃથિવીના જીપર
 છે અને ચાલીશ યોજનની જિયી ચૂલિકા (ચોટી) છે
 જમ્બૂદ્વીપના મધ્યમા પૂર્વ પશ્ચિમ તરફ લાખા છઠ
 કુલાચલ પર્વત પડેલા છે, જેનાથી જમ્બૂદ્વીપના
 સાત ખડ થઈ ગયા છે. તે સાતે ખડોના નામ
 આવી રીતે છે—ભગત, હૈમવત, હર્ગિવર્ષ, વિદેહ, રમ્યક,
 હૈરણ્યવત, અને ઐગવત વિદેહક્ષેત્રમા મેરુથી ઉત્તર
 દિશામા ઉત્તરકુરુ અને દક્ષિણ દિશામા દેવકુરુ છે
 જમ્બૂદ્વીપની ચારે બાજુએ ખાઈની માફક લપેટાયેલો
 બે લાખ યોજનનો પહોળો લવણ સમુદ્ર છે લવણ
 સમુદ્રને ચારે તરફથી લપેટાયેલો ચાર લાખ યોજન
 પહોળો ધાતકીખડ દ્વીપ છે

આ ધાતકીખડ દ્વીપમા બે મેરુ પર્વત છે અને

(૨) હિમવાન, મહાહિમવાન, નિષધ, નીલ, રુકમી,
 અને શીખરી,—એ છ કુલાચલ છે

લેન, દુલાયલાદિની સપૂર્ણગચના જન મુદ્રીપથી બમણી
 છે. ધાતકીખડને ચરે તરફ લપેટાયેલો અડ લાખ
 ચોજનનો પહોળો કાલોદધિ સમુદ્ર છે અને કાલેદધિ
 સમુદ્રને લપેટાયેલો મોળ લાખ ચોજન પહોળો પુષ્કરદ્વીપ
 છે. પુષ્કરદ્વીપની મધ્યમાં કકણના આગરે ગોળ અને
 પૃથ્વીપર વિન્નાગ એક હનર બાવીસ ચોજન,
 મધ્યમાં સાતસો તેરીસ ચોજન, ઉપર ચારસો ચોવીસ
 ચોજન અને ત્રીસો સત્તનો એડવીશ ચોજન અને
 જમીનની અદર ચારસો ત્રીશ ચોજન તે એક ટાશ જેની
 જડ છે (મૂળ છે) એવા માનુષોત્તર નામનો પર્વત
 પહેલો છે, જેનાથી પુષ્કરદ્વીપના બે ખડ અર્ધ ગયા
 છે. પુષ્કરદ્વીપના પહેલા અર્ધા ભાગમાં જમ્બૂદ્વીપથી
 બમણી બમણી અર્ધાત્રયાતકીખડ દ્વીપની બગચર બધી
 ગચના છે જમ્બૂદ્વીપ ધાતકીખડદ્વીપ અને પુષ્કરદ્વીપ-
 દ્વીપ તથા લવણસમુદ્ર અને કાલોદધિ સમુદ્ર એટલા
 ક્ષેત્રને નગલોક કહે છે. પુષ્કરદ્વીપથી આગળ પરમ્પર
 એક બીજાને લપેટાયેલા બમણાબમણા વીંતાગવાળા
 મધ્ય લોકના અન્ત મુધી દ્વીપ અને સમુદ્ર છે.

પાચ મેરુ સપ્તધી પાચ ભગ્નતક્ષેત્ર, પાચ ઐગ-
વતક્ષેત્ર, દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુને છોડીને પાચ
વિદેહક્ષેત્ર એવી રીતે સર્વ મળીને ૧૫ કર્મભૂમિ છે.
પાચ હૈમવત ગ્ચને પાચ હૈમપ્તયવત એ દશ ક્ષેત્રોમા
જવન્ય ભોગભૂમિ છે પાચ હરિ અને પાચ રમ્યક
એ દશ ક્ષેત્રોમા મધ્યમ ભોગભૂમિ છે અને પાચ
દેવકુરુ તથા પાચ ઉત્તરકુરુ એ દશ ક્ષેત્રોમા ઉત્તમ
ભોગભૂમિ છે જ્યાં અસિ, મસિ, કૃપિ, મેવા, શિશ્પ અને
વાગિન્ય એ ૭ કર્મોની પ્રવૃત્તિ છે, તેને કર્મભૂમિ કહે છે

જ્યાં એ ૭ કર્મોની પ્રવૃત્તિ હોતી નથી, તેને
ભોગભૂમિ કહે છે મનુષ્યક્ષેત્રથી બહારના સમગ્ર
દ્વીપોમા જવન્ય ભોગભૂમિ જેવી ગચના છે, પરન્તુ
અન્તિમ સ્વયંભૂરમણુ દ્વીપના ઉત્તરાર્ધમા તથા સમ-
ગ્ર સ્વયંભૂરમણુ મમુદ્રમા અને ચારે ખુણાની
પૃથ્વીઓમા કર્મભૂમિ જેવી ગચના છે લવણુ સમુદ્ર
અને કાલોત્કલિ સમુદ્રમા ૯૬ અન્તર્દ્વીપ છે, જેમા
કુભોગભૂમિની રચના છે. ત્યાં મનુષ્ય જ ગહે છે, તેમા

મનુષ્યોની આકૃતિયો નાના પ્રકારની કુત્સિત છે
 ઇતિ ચતુર્થોઽધ્યાય સમાપ્ત ।

અથ પંચમોઽધ્યાયઃ પ્રારબ્ધતે

૫૮૦ પ્ર. સંસારમાં સમસ્ત પ્રાણી સુખને ચાહે
 છે અને સુખનો જ ઉપાય કરે છે, પરંતુ સુખને
 પ્રાપ્ત કેમ થતા નથી ?

ઉ સસારી જીવ (ખગ) અસલી સુખનું સ્વરૂપ
 અને તેનો ઉપાય જાણતા નથી અને તેનું સાધન પણ
 ક્રન્તા નથી, તેથી ખરા સુખને પ્રાપ્ત થતા નથી

૫૮૧ પ્ર. અસલી સુખનું સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. આલ્હાદ્ભવરૂપ જીવના અનુજીવી ગુણને
 અસલી સુખ કહે છે એજ જીવનો ખામ સ્વભાવ છે,
 પરંતુ સસારી જીવોએ ભ્રમવશ સાતાવેદનીય કર્મના
 ઉદ્દયજનિત તે ખગ સુખના વૈભાવિક પગિણીતરૂપ
 સાતાપરિણામને જ સુખ માની ગણ્યુ છે

૫૮૨ પ્ર. સંસારી જીવને અસલી સુખ કેમ મળતું નથી ?

ઉ. કર્મોએ તે સુખને દાખી ગાળ્યું છે, એ કાગળથી અસલી સુખ સંસારી જીવને મળતું નથી

૫૮૩ પ્ર. સંસારી જીવને અસલી સુખ કયારે મળે છે ?

ઉ. સંસારી જીવને ખરું સુખ મોક્ષ થવાથી મળે છે

૫૮૪ પ્ર. મોક્ષનું સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. આત્માથી સમન્ત કર્મોના વિપ્રમોક્ષને (અત્યન્ત વિયોગને) મોક્ષ કહે છે

૫૮૫ પ્ર. તે મોક્ષની પ્રાપ્તિનો ઉપાય કયો છે ?

ઉ. મોક્ષની પ્રાપ્તિનો ઉપાય નવગ અને નિર્જગ છે

૫૮૬ પ્ર. સંવર કેને કહે છે ?

ઉ. આસ્રવના નિરોધને સંવર કહે છે અર્થાત્ અનાગત (નવીન) કર્મોનો આત્માની સાથે સંબંધ

ન થવાને સવર કહે છે

૫૮૭ પ્ર. નિર્જરા કેને કહે છે ?

ઉ. આત્માનો પૂર્વથી આવેલા કર્મોથી સમગ્ર
છૂટવાને નિર્જરા કહે છે

૫૮૮ પ્ર. સંવર અને નિર્જરા થવાનો ઉપાય
શું છે ?

ઉ. સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચાગ્રિ
એ ત્રણે પૂર્ણ ગુણોની ઐક્યતા જ સવર અને નિર્જરા
થવાનો ઉપાય છે

૫૮૯ પ્ર. એ ત્રણે પૂર્ણ ગુણોની ઐક્યતા એક
સાથે થાય છે કે અનુક્રમથી થાય છે ?

ઉ. અનુક્રમથી થાય છે

૫૯૦ પ્ર. એ ત્રણે પૂર્ણ ગુણોની ઐક્યતા થવાનો
ક્રમ કેવી રીતે છે ?

ઉ. જેમ જેમ ગુણુસ્થાન વધે છે, તેમ જ
એ ગુણો પણ વધતા વધતા અતમા પૂર્ણ થાય છે

૫૯૧ પ્ર. ગુણુસ્થાન કેને કહે છે ?

ઉ. મોહ અને યોગના નિમિત્તથી સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, અને સમ્યકચારિત્રરૂપ આત્માના ગુણોની તાગતમ્યરૂપ અવસ્થાવિશેષને ગુણુસ્થાન કહે છે

૫૯૨ પ્ર. ગુણુસ્થાનના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. ચૌદ ભેદ છે - ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ સાસાદન, ૩ મિશ્ર, ૪ અવિગતસમ્યગ્દષ્ટિ, ૫ દેશવિગત, ૬ પ્રમત્તવિગત, ૭ અપ્રમત્તવિરત, ૮ અપૂર્વકગ્ણુ, ૯ અનિવૃત્તિકગ્ણુ, ૧૦ સુદ્ધસામ્પરાય, ૧૧ ઉપશાન્ત-મોહ, ૧૨ ક્ષીણમોહ, ૧૩ સયોગકેવલી, ૧૪ અયોગકેવલી એ ચૌદ ગુણુસ્થાન છે

૫૯૩ પ્ર. ગુણુસ્થાનોનાં આ નામ પડવાનું કારણ શું છે ?

ઉ. ગુણુસ્થાનોના આ નામ પડવાનું કારણ મોહનીયકર્મ અને યોગ છે

૫૯૪ પ્ર. કયા કયા ગુણુસ્થાનનું કંથું નિમિત્ત છે ?

ઉ. આદિના ચાર ગુણુસ્થાન તો દર્શનમોહનીય કર્મના નિમિત્તથી છે પાંચમા ગુણુસ્થાનથી માડીને

આગમા ગુણુસ્થાન પર્યન્ત આઠ ગુણુસ્થાન ચારિત્ર-
મોહનીયકર્મના નિમિત્તથી છે અને તેગમુ અને ચૌ-
દમુ ગુણુસ્થાન યોગોના નિમિત્તથી છે ભાવાર્થ—
પહેલુ મિથ્યાત્વગુણુસ્થાન દર્શનમોહનીયકર્મના ઉદયથી
ધાય છે તેમા આત્માના પગિણામ મિથ્યાત્વરૂપ થાય છે

ચોથુ ગુણુસ્થાન દર્શનમોહનીયકર્મના ઉપશમ,
ક્ષય અથવા ક્ષયોપશમના નિમિત્તથી થાય છે આ
ગુણુસ્થાનમા આત્માના સમ્યજ્દર્શન ગુણુનો પ્રાદુ-
ર્ભાવ થઈ જાય છે

ત્રીજી સમ્યજ્મિથ્યાત્વ (મિત્ર) ગુણુસ્થાન દર્શન-
મોહનીયકર્મના ઉદયથી સમ્યજ્મિથ્યાત્વરૂપ થાય છે
આ ગુણુસ્થાનમા આત્માના પગિણામ સમ્યજ્મિથ્યાત્વ
અથવા ઉભયરૂપ થાય છે

પહેલા ગુણુસ્થાનમા ઔદયિકભાવ, ચોથા ગુણુ-
સ્થાનમા ઔપશમિક, ક્ષાયિક અથવા ક્ષાયોપશમિક-
ભાવ અને ત્રીજી ગુણુસ્થાનમા ઔદાયિકભાવ થાય છે.
પરન્તુ ત્રીજી ગુણુસ્થાન દર્શનમોહનીય કર્મની ઉદય,

ઉપશમ, ક્ષય અને ક્ષયોપશમ એ ચાર અવસ્થાઓ-
માથી કોઈ પણ અવસ્થાની અપેક્ષા ગમતુ નથી,
તેથી અહિયા દર્શનમોહનીયકર્મની અપેક્ષાથી પારિ-
ણામિક ભાવ છે, કિન્તુ અનન્તાનુયધીરૂપ ચાગ્રિ-
મોહનીયકર્મનો ઉત્પન્ન હોવાથી આ ગુણુસ્થાનમા
ચારિત્રમોહનીયકર્મની અપેક્ષાથી ઔદાયિકભાવ પણ
કહી શકાય છે આ ગુણુસ્થાનમા અનન્તાનુયધીના
ઉદયથી સમ્યક્ત્વનો ઘાત થઈ ગયો છે, તેથી અહિયા
સમ્યક્ત્વ નથી અને મિથ્યાત્વનો પણ ઉદય આગ્યો
નથી તેથી મિથ્યાત્વ અને સમ્યક્ત્વની અપેક્ષાથી
અનુદયરૂપ છે

પાત્રમા ગુણુસ્થાનથી દશમા ગુણુસ્થાન સુધી
(દેશવિરત, પ્રમત્તવિરત, અપ્રમત્તવિરત, અપૂર્વકરણ,
અનિવૃત્તિકરણ, સૂક્ષ્મસાપરાય એ) છ ગુણુસ્થાન
ચારિત્રમોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમથી થાય છે તેથી
આ ગુણુસ્થાનોમા ક્ષાયોપશમિક ભાવ થાય છે આ
ગુણુસ્થાનોમા સમ્યક્ચારિત્ર ગુણુની અનુક્રમે વૃદ્ધિ
થતી જાય છે

અગિયારમું ઉપશાત્તમોહ ગુણુચ્ચાન ચાગ્રિતમોહનીય કર્મના ઉપશનથી થાય છે, તેથી અગિયારમા ગુણુ ચાનમા ઔપશમિક ભાવ થાય છે જે કે અધ્યા ચાગ્રિતમોહનીય કર્મનો પૂર્ણતા ઉપશમ થઈ ગયો છે, તોપણુ યોગનો સદ્ભાવ હોવાથી પૂર્ણ ચાગ્રિત નથી કેમકે સમ્યક્ચાગ્રિતના લક્ષણમા યોગ અને કપાયના અભાવથી સમ્યક્ચાગ્રિત થાય છે, એવું લખ્યું છે

બારમું ક્ષીણમોહ ગુણુચ્ચાન ચાગ્રિત મોહનીય કર્મના ક્ષયથી ધાર છે તેથી અહિયા ક્ષાયિક ભાવ નાય છે આ ગુણુચ્ચાનમા પણ અગિયારમા ગુણુચ્ચાનની માફક સમ્યક્ચાગ્રિતની પૂર્ણતા નથી સમ્ય-જ્ઞાન ગુણુ જે કે ચોથા ગુણુચ્ચાનમા જ પ્રગટ થઈ ચુક્યો હતો ભાવાર્થ-જે કે આન્માનો જ્ઞાનગુણુ અનાદિકાળથી પ્રવાહરૂપ આવી આવી રહ્યો છે, તોપણુ નિર્જનમોહનીય કર્મનો ઉત્થ થવાથી તે જ્ઞાન મિથ્યારૂપ હતું પરંતુ ચોથા ગુણુચ્ચાનમા ન્યારે નિર્જનમોહનીયકર્મના

ઉત્પત્તિ અભાવ થઈ ગયો, ત્યારે તેજ આત્માનો જ્ઞાનગુણ સમ્યજ્ઞાન કહેવાવા લાગ્યો અને પચમાદિ ગુણુચ્ચાનોમા તપશ્ચરણાદિના નિમિત્તથી અવધિ, મન પર્યાય જ્ઞાન પણ કાઈ કાઈ જીવને પગટ થઈ જાય છે તથાપિ કેવલજ્ઞાનના થયા વિના સમ્યજ્ઞાનની પૂર્ણતા થઈ શકતી નથી તેથી આ બારમા ગુણુચ્ચાન-મુધી જો કે સમ્યજ્ઞાનની પૂર્ણતા થઈ ગઈ છે (કેમકે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વના વગર ક્ષપકચ્રેણી ચઢાતી નથી અને ક્ષપકચ્રેણીના વગર બારમા ગુણુસ્થાને જાય નહિ) તોપણ સમ્યજ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર ગુણુ અન્યાગ મુધી અપૂર્ણ છે, તેથી અત્યાગમુધી મોક્ષ થતો નથી

તેરમું સયોગ કેવલી ગુણુચ્ચાન યોગોના સદ્ભાવની અપેક્ષાથી થાય છે, તેથી તેનું નામ સયોગ અને કેવળજ્ઞાનના નિમિત્તથી સયોગ કેવળી છે. આ ગુણુચ્ચાનમા સમ્યજ્ઞાનની પૂર્ણતા થઈ જાય છે, પરન્તુ ચારિત્ર ગુણુની પૂર્ણતા ન હોવાથી, મોક્ષ થતો નથી

ચૌદમું અયોગકેવળી ગુણુસ્થાન યોગોના અભાવની અપેક્ષાએ છે તેથી તેનું નામ અયોગકેવળી છે આ ગુણુસ્થાનમા સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્કાર્યારિત્ર એ ત્રણે ગુણોની પૂર્ણતા થઈ જાય છે, તેથી મોક્ષ પણ હવે દૂર રહ્યો નથી અર્થાત્ અ, ઇ, ઉ, ઋ, ઌ એ પાંચ હ્રસ્વ સ્વરોનો ઉચ્ચાર કરવામા જોટલો વખત લાગે છે તેટલા જ વખતમા મોક્ષ થઈ જાય છે

પદ્મ પ્ર. મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનનું સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિના ઉદયથી અતત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનરૂપ આત્માના પરિણામ વિશેષને મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાન કહે છે આ મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમા રહેવાવાળો જીવ વિપરીત શ્રદ્ધાન કરે છે અને સાચા ધર્મ તરફ તેની રચિ (પ્રીતિ) હોતી નથી જેમકે પિત્ત-જ્વરવાળા રોગીને દૂધ વગેરે રસ કડવા લાગે છે, તેવી જ રીતે, તેને પણ સત્ય ધર્મ સારો લાગતો નથી

પદ્મ પ્ર. મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમાં કંઈ કંઈ પ્રકૃતિયોનો ખંડ થાય છે ?

ઉ. કર્મની ૧૪૮ પ્રકૃતિયોમાથી સ્પર્શાદિ ૨૦ પ્રકૃતિયોનો અભેદ વિવક્ષાથી સ્પર્શાદિક ચારમા અને બંધન ૫, અને સંધાન ૫ ની અભેદ વિવક્ષાથી પાંચે શરીરોમા અન્તર્ભાવ થાય છે, તેથી ભેદ વિવક્ષાથી સર્વ ૧૪૮ અને અભેદ વિવક્ષાથી ૧૨૨ પ્રકૃતિયો છે. સમ્યગ્મિથ્યાત્વ અને સમ્યક્પ્રકૃતિ એ બે પ્રકૃતિયોનો બંધ થતો નથી કેમકે એ બન્ને પ્રકૃતિયોની સત્તા સમ્યક્ત્વ પરિણામોથી મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિના ત્રણ બંધ કબ્બાથી થાય છે, તેથી અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિ જીવની બન્ધયોગ પ્રકૃતિ ૧૨૦ અને સત્ત્વયોગપ્રકૃતિ ૧૪૬ છે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનમા તીર્થ કરપ્રકૃતિ, આહારક શરીર અને આહારક આગોપાગ એ ત્રણ પ્રકૃતિયોનો બંધ થતો નથી, કેમકે એ ત્રણ પ્રકૃતિયોનો બંધ સમ્યગ્દષ્ટિયોનેજ થાય છે, તેથી આ ગુણસ્થાનમા ૧૨૦ માંથી ત્રણ ઘટાડવાથી ૧૧૭ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે

૫૯૭ પ્ર. મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમાં, સમ્યક્પ્રકૃતિ, સમ્ય-
મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિ, આહારક શરીર, આહારક અગોપાગ
અને તીર્થ કર પ્રકૃતિ એ પાત્ર પ્રકૃતિયોનો આ
ગુણુસ્થાનમાં ઉદય થનો નથી, તેથી ૧૨૨ પ્રકૃતિયો-
માંથી પાત્ર ઘટાડવાથી ૧૧૭ પ્રકૃતિયોનો ઉદય પહેલાં
મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમાં થાય છે

૫૬૮ પ્ર. મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમાં સત્તા (સત્ત્વ)
કેટલી પ્રકૃતિયોની રહે છે ?

ઉ મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમાં ૧૪૮ પ્રકૃતિયોની
સત્તા રહે છે

૫૬૯ પ્ર. સાસાદનગુણુસ્થાન કેને કહે છે ?

ઉ. પ્રથમોપશમ સમ્યક્ત્વના કાળમાં ત્યારે
વધારેમાં વધારે ૬ આવલી અને ઓછામાં ઓછો
૧ સમય બાકી રહે, તે સમયમાં કોઈ એક અન્તા-
નુમધી કષાયના ઉદયથી જેનું સમ્યક્ત્વ નાશ થઈ
ગયું છે, એવો જીવ સાસાદનગુણુસ્થાનવાળો થાય છે
૬૦૦ પ્ર પ્રથમોપશમ સમ્યક્ત્વ કેને કહે છે ?

ઉ. સમ્યક્ત્વના ત્રણ ભેદ છે—દર્શનમોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિ અને અનન્તાનુગ્રધીની ૪ પ્રકૃતિ એવી રીતે સાત પ્રકૃતિયોનો ઉપશમ થવાથી જે ઉત્પન્ન થાય, તેને ઉપશમ સમ્યક્ત્વ કહે છે અને એ સાતે પ્રકૃતિયોનો ક્ષય થવાથી જે ઉત્પન્ન થાય, તેને ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વ કહે છે અને છ પ્રકૃતિયોના અનુદય અને સમ્યક્પ્રકૃતિ નામના મિથ્યાત્વના ઉદયથી જે ઉત્પન્ન થાય, તેને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ કહે છે

ઉપશમ સમ્યક્ત્વના જે ભેદ છે પ્રથમોપશમસમ્યક્ત્વ, અને દ્વીતિયોપશમસમ્યક્ત્વ અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિની પાસ અને સાદિ મિથ્યાદષ્ટિની સાત પ્રકૃતિયોના ઉપશમથી ઉત્પન્ન થાય, તેને પ્રથમોપશમ સમ્યક્ત્વ કહે છે

૬૦૧ પ્ર. દ્વીતીયોપશમ સમ્યક્ત્વ કેને કહે છે ?

ઉ. સાતમા ગુણુચ્ચાનમા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્દષ્ટિ જીવ શ્રેણી ચઢવાની અનુગ્રધ અવસ્થામા અનન્તાનુગ્રધી ચતુષ્ટયનું વિસર્ગોજન (અપ્રત્યાગ્રધાના-

દિરૂપ) કરીને દર્શનમોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિયોનો ઉપશમ કરીને સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે, તેને ક્ષીતીયો-પશમ સમ્યક્ત્વ કહે છે

૬૦૨ પ્ર. આવલી કોને કહે છે ?

ઉ. અસખ્યાત સમયની એક આવલી થાય છે

૬૦૩ પ્ર. સાસાદનગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-યોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. પહેલા ગુણુસ્થાનમાં જે ૧૧૭ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે તેમાંથી મિથ્યાત્વગુણુસ્થાનમાં જેની વ્યુચ્છિન્નિ છે, એવી સોળ પ્રકૃતિયો ઘટાડવાથી ૧૦૧ પ્રકૃતિયોનો બંધ સાસાદનગુણુસ્થાનમાં થાય છે તે સોળ પ્રકૃતિના નામ-મિથ્યાત્વ, હુડકસસ્થાન, નપુ સક-વેદ, નગકગતિ, નરકગત્યાનુપૂર્વી, નરકાયુ, અસપ્રાપ્ત-સૃપાટિકામહનન, એકેન્દ્રિયગતિ, વિકલલય ગતિ ત્રણ, મ્થાવર, આતાપ, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત અને સાધા-ગુણ એ સોળ છે.

૬૦૪ પ્ર. વ્યુચ્છિન્નિ કોને કહે છે ?

ઉ. જે ગુણસ્થાનમાં કર્મપ્રકૃતિયોનો બંધ, ઉદય અથવા સત્ત્વ (સત્તા) ની વ્યુચ્છિત્તિ કહી હોય, તે ગુણસ્થાન સુધી જ તે પ્રકૃતિયોનો બંધ, ઉદય અથવા સત્તા પ્રાપ્ત થાય છે આગળના કોઈ પણ ગુણસ્થાનમાં તે પ્રકૃતિયોનો બંધ, ઉદય અથવા સત્ત્વ હોતા નથી તેને વ્યુચ્છિત્તિ કહે છે

૬૦૫ પ્ર. સાસાદનગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-તિયોનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. પહેલા ગુણસ્થાનમાં જે ૧૧૭ પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે, તેમાંથી મિથ્યાત્વ, આતાપ, સુદ્ધમ, અપર્યાપ્ત અને સાધારણ એ પાંચ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનની વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિયો બાદ કરવાથી ૧૧૨ ગ્રહી, પરન્તુ નરકગત્યાનુપૂર્વીનો આ ગુણસ્થાનમાં ઉદય થતો નથી, તેથી આ ગુણસ્થાનમાં ૧૧૧ પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે.

૬૦૬ પ્ર. સાસાદનગુણસ્થાનમાં સત્ત્વ (સત્તા) કેટલી પ્રકૃતિયોની રહે છે ?

ઉ. સાસાન્નગુણુચ્ચાનમા ૧૪૫ પ્રકૃતિયોની સત્તા રહે છે અહિંયા તીર્થંકર પ્રકૃતિ, આહારક શરીર, અને આહારક અગોળગ એ ત્રણ પ્રકૃતિયોની સત્તા રહેતી નથી

૬૦૭ પ્ર. ત્રીણું મિશ્રગુણુસ્થાન કોને કહે છે ?

ઉ. સમ્યગ્મિથ્યાત્વપ્રકૃતિના ઉદયથી જીવને દેવળ સમ્યક્ત્વ પગિણામ પ્રાપ્ત થતુ નથી અથવા દેવળ મિથ્યાત્વરૂપ પગિણામ પણ પ્રાપ્ત થતુ નથી, પરન્તુ મળેલા દલીગોળના ગ્વાન્ની માફક એક લિન્ન જાતિનુ મિશ્ર પગિણામ થાય છે, તેને મિશ્રગુણુચ્ચાન કહે છે

૬૦૮ પ્ર મિશ્ર ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોના બંધ થાય છે ?

ઉ. બીજા ગુણુસ્થાનમા બધ પ્રકૃતિ ૧૦૧ હતી, તેમાંથી વ્યુચ્છિન્નપ્રકૃતિ પચ્ચીસને (અનન્તા-નુબધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, ત્યાગનગૃહિ, નિદ્રા-નિદ્રા, પ્રચલાપ્રચલા, દુર્ભાગ, દુ વગ, અનાદેય,

ન્યગ્રોધ સસ્થાન, સ્વાતિસસ્થાન, કુબ્જકસસ્થાન,
 વામન સસ્થાન, વજ્રનારાય સહનન, નારાયસહનન,
 અર્ધનારાય સહનન, કીલિત સહનન, અપ્રશસ્ત-
 વિહાયોગતિ, સ્ત્રીવેદ, નીચગોત્ર, તિર્યગ્ગતિ, તિર્ય-
 ગ્ગત્યાનુપૂર્વા, તિર્યગાયુ અને ઉદ્યોત)ને બાદ કરવાથી
 બાકી રહી ૭૬, પરન્તુ આ ગુણસ્થાનમા કોઈ પણ
 આયુક્રમનો બધ થતો નથી, તેથી ૭૬ માથી
 મનુષ્યાયુ અને દેવાયુ એ બન્નેને બાદ કરવાથી ૭૪
 પ્રકૃતિયોનો બધ થાય છે નરકાયુની તો પહેલા ગુણ-
 સ્થાનમા અને તિર્યગાયુની બીજા ગુણસ્થાનમા જ
 વ્યુત્પત્તિ થઈ ચૂકી છે

૬૦૯ પ્ર. મિશ્રગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોનો
 ઉદય થાય છે ?

ઉ. બીજા ગુણસ્થાનમા ૧૧૧ એકસો અગ્નિ-
 આગ પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે, તેમાંથી વ્યુત્પન્ન
 પ્રકૃતિ નવ (અનન્તાનુબધી ક્રોધ, માન, માયા,
 લોભ, એકેન્દ્રિયાદિક ૪ અને સ્થાવર ૧) ને બાદ

કરવાથી બાકી રહેલી ૧૦૨ માથી નગ્નગન્યાનુપૂર્વી-
વગર (કેમકે તે બીજા ગુણસ્થાનમાં બાદ કરેલી છે)
બાકીની ત્રણ અનુપૂર્વી ઘટાડવાથી (કેમકે ત્રીજા
ગુણસ્થાનમાં મરણ નહિ હોવાથી કોઈપણ અનુ-
પૂર્વીનો ઉદય નથી) બાકી રહેલી ૯૯ પ્રકૃતિ અને
એક સમ્યગ્મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિનો ઉદય આપીયા આવી
મળ્યો, તે કારણથી આ ગુણસ્થાનમાં ૧૦૦ પ્રકૃતિ-
યોનો ઉદય થાય છે

૬૧૦ પ્ર. મિશ્રગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોની
સત્તા રહે છે ?

ઉ. ત્રીજા મિશ્ર ગુણસ્થાનમાં તીર્થ કર પ્રકૃતિને
છોડીને ૧૪૭ પ્રકૃતિયોની સત્તા રહે છે

૧૧૧ પ્ર. ચોથા અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનનું
સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. દર્શનમોહનીયની ત્રણ અને અનન્તાનુ ૫-
ધીની ચાર પ્રકૃતિ એ સાત પ્રકૃતિયોના ઉપશમ,
અથવા ક્ષય અથવા ક્ષયોપશમથી - અને અપ્રત્યાખ્યા-

નાવરણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભના ઉદયથી વ્રત
રહિત સમ્યક્ત્વધારી ચોથા ગુણસ્થાનવર્તી થાય છે.

૬૧૨ પ્ર. આ ચોથા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોનો બંધ થાય છે ?

ઉ. ત્રીજા ગુણસ્થાનમાં ૭૪ પ્રકૃતિયોનો બંધ
થાય છે, જેમાં મનુષ્યાયુ, દેવાયુ અને તીર્થંકર પ્રકૃતિ એ
ત્રણ સહિત ૭૭ પ્રકૃતિયોનો બંધ આ ચોથામાં થાય છે

૬૧૩ પ્ર. ચોથા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. ત્રીજા ગુણસ્થાનમાં ૧૦૦ પ્રકૃતિયોનો
ઉદય થાય છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિ સમ્યગ્મિ-
ત્વાત્વ બાદ કરવાથી ૯૯ રહી, તેમાં ચાર અનુપૂર્વી
અને એક સમ્યક્પ્રતિમિત્ત્યાત્વ એ પાંચ પ્રકૃતિયો
ઉમેરવાથી ૧૦૪ પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે

૬૧૪ પ્ર. ચોથા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોની સત્તા રહે છે ?

ઉ. મર્વની, અર્થાત્ ૧૪૮ પ્રકૃતિયોની, પગન્તુ

ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને ૧૪૧ પ્રકૃતિયોની જ સત્તા છે
૬૧૫ પ્ર. પાંચમા દેશવિરત ગુણુસ્થાનનું સ્વ-
રૂપ શું છે ?

ઉ. પ્રત્યાખ્યાનાવગ્ણ ક્રોધ, માન, માયા લોભના ઉદયથી જો કે સયમભાવ યતો નથી, તોપણ અપ્ર-
ત્યાખ્યાનાવગ્ણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભના ઉપશમથી
શ્રાવકવ્રતરૂપ દેશચારિત્ર થાય છે, તેને જ દેશવિરત
નામે પાંચમું ગુણુસ્થાન કહે છે પાંચમું આદિ ઉપ-
ગ્ના સર્વ ગુણુસ્થાનોમા સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્દર્શ-
નનું અવિનાભારી સમ્યગ્જ્ઞાન અવશ્ય થાય છે, એના
વિના પાંચમા છઠ્ઠા વગેરે ગુણુસ્થાનો યતાં નથી

૬૧૬ પ્ર. પાંચમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોનો જન્મ થાય છે ?

ઉ. ચોથા ગુણુસ્થાનમા જે ૭૭ પ્રકૃતિયોનો
જન્મ કહ્યો છે, તેમાથી વ્યુચ્છિન્ન ૧૦ (અપ્ર-
ત્યાખ્યાનાવગ્ણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, મનુષ્ય-
ગતિ, મનુષ્યગત્યાનુપૂર્વી, મનુષ્યાયુ ઔદારિક શરીર,

ઔદાગિક અગોપાગ, વજ્રપલનારાય સહનન)ને બાદ કરવાથી બાકી રહેલી ૬૭ પ્રકૃતિયોનો બંધ થાય છે ૬૧૭ પ્ર. પાંચમા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. ચોથા ગુણસ્થાનમાં જે ૧૦૪ પ્રકૃતિયોનો ઉદય કર્યો છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિ ૧૭ [અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, દેવગતિ, દેવગત્યાનુપૂર્વી, દેવાયુ, નરકગતિ, નરકગત્યાનુપૂર્વી, નરકાયુ, વૈક્રિયિકશરીર, વૈક્રિયિકઅગોપાગ, મનુષ્યગત્યાનુપૂર્વી, તિર્યગ્ગત્યાનુપૂર્વી, દુર્ભગ, અનાદેય, અપયશસ્કીર્તિ]ને બાદ કરવાથી બાકી રહેલી ૮૭ પ્રકૃતિયોનો ઉદય છે.

૬૧૮ પ્ર. પાંચમા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોની સત્તા રહે છે ?

ઉ. ચોથા ગુણસ્થાનમાં જે ૧૪૮ ની સત્તા રહેવાનું કહ્યું છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિ એક નરકાયુ વગર ૧૪૭ પ્રકૃતિની સત્તા રહે છે, પરન્તુ

ક્ષાયિક સમ્યજ્ઞટિની અપેક્ષાએ ૧૪૦ પ્રકૃતિની જ સત્તા ગ્રહે છે

૬૧૯ પ્ર. છઠ્ઠા પ્રમત્તવિરત નામના ગુણુસ્થાનનું સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. સન્વલન અને નોકપાયના ત્રિવ ઉદયથી સયમભાવ તથા મલજનક પ્રમાદ એ બન્ને ય એક સાથે યાય છે [જો કે સન્વલન અને નોકપાયનો ઉદય ચારિત્ર ગુણનો વિરોધી છે, તથાપિ પ્રત્યાખ્યાનાવગણ કપાયનો ઉપશમ થવાથી પ્રાદુર્ભૂત સકલ સયમને ઘાતવામા અમર્થ નથી, તેથી ઉપચારથી સયમનો ઉત્પાદક કહ્યો છે] તેથી આ ગુણુસ્થાનવર્તી મુનિને પ્રમત્ત વિરત અર્થાત્ ચિત્રલાચગણી કહે છે

૬૨૦ પ્ર છઠ્ઠા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોનો અંશ થાય છે.

ઉ. પાંચમા ગુણુસ્થાનમા જો ૬૭ પ્રકૃતિયોનો અંશ થાય છે, તેમાથી પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ ચાર વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિયો બાદ કર-

વાથી બાકી ગ્રહેલી ૬૩ પ્રકૃતિયોનો બધ થાય છે
૬૨૧ પ્ર. છઠ્ઠા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોનો
ઉદય થાય છે ?

ઉ. પાચમા ગુણુસ્થાનમાં ૮૭ પ્રકૃતિયોનો ઉદય
કર્યો છે તેમાંથી વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિ આઠ (પ્રત્યા-
ખ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, તિર્યગ્ગતિ,
નિર્ધગાયુ, ઉદ્યોત, અને નીચગોત્ર)ને ઘટાડવાથી બાકી
ગ્રહેલી ૭૯ પ્રકૃતિયોમાં આહારક શરીર, અને
આહારક અગોપાગ એ બે પ્રકૃતિ ઉમેરવાથી ૮૧
પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે

૬૨૨ પ્ર. છઠ્ઠા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિયોની
સત્તા છે ?

ઉ. પાચમા ગુણુસ્થાનમાં ૧૪૭ પ્રકૃતિયોની
સત્તા કહી છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિન્ન પ્રકૃતિ એક નિર્ધ-
ગાયુને ઘટાડવાથી ૧૪૬ પ્રકૃતિયોની સત્તા ગ્રહે છે,
પરંતુ ક્ષાયિકસમ્યગ્દષ્ટિને ૧૩૯ની જ સત્તા છે

૬૨૩ પ્ર. સાતમા અપ્રમત્તવિરત નામના ગુણુ-
સ્થાનનું સ્વરૂપ શું છે ?

ઉ. સન્નવલન અને નોકધાયનો મદ ઉદય થવાથી પ્રમાદગ્રહિત સયમભાવ થાય છે, તે કાગળથી આ ગુણુચ્ચાનવત્તી મુનિને અપ્રમત્તવિરત કહે છે

૬૨૪ પ્ર. અપ્રમત્તવિરતગુણુસ્થાનના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે -સ્વસ્થાન અપ્રમત્તવિરત, અને સાતિશય અપ્રમત્તવિરત.

૬૨૫ પ્ર. સ્વસ્થાનઅપ્રમત્તવિરત કેને કહે છે ?

ઉ. જે હજારો વખત છઠ્ઠાથી સાતમામા અને સાતમામાથી છઠ્ઠા ગુણુસ્થાનમા આવે જાય, તેને સ્વસ્થાનઅપ્રમત્ત કહે છે.

૬૨૬ પ્ર. સાતિશય અપ્રમત્તવિરત કેને કહે છે ?

ઉ. જે ઐશ્વરી ચઢવાની સન્મુખ હોય, તેને સાતિશય અપ્રમત્તવિરત કહે છે

૬૨૭ પ્ર. ઐશ્વરી ચઢવાને પાત્ર કોણ છે ?

ઉ. ક્ષાયિકસમ્યજ્ઞદષ્ટિ અને દ્વીતીયોપશમ-સમ્યજ્ઞદષ્ટિ જ ઐશ્વરી ચઢે છે, પ્રથમોપશમ

સમ્યક્ત્વવાળા નથા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વવાળા શ્રેણી ચઢી શકતા નથી

પ્રથમોપશમસમ્યક્ત્વવાળા જીવ પ્રથમોપશમસમ્યક્ત્વને છોડીને ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ થઇને પ્રથમ જ અનન્તાનુબધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનુ વિસયોજન કરીને દર્શનમોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિયોનો ઉપશમ કરીને યા તો દ્વીતીયોપશમસમ્યગ્દષ્ટિ થઈ જાય અથવા ત્રણ પ્રકૃતિયોનો ક્ષય કરી ક્ષાયિકસમ્યગ્દષ્ટિ થઈ જાય, ત્યારે શ્રેણી ચઢવાને પાત્ર થાય છે

૬૨૮ પ્ર. શ્રેણી કેને કહે છે ?

ઉ. જ્યાં ચારિત્રમોહનીયકર્મની બાકી રહેલી ૨૧ પ્રકૃતિયોનો ક્રમથી ઉપશમ તથા ક્ષય કરાય, તેને શ્રેણી કહે છે

૬૨૯ પ્ર. શ્રેણીના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ. બે ભેદ છે ઉપશમશ્રેણી અને ક્ષયકશ્રેણી

૬૩૦ પ્ર. ઉપશમશ્રેણી કેને કહે છે ?

ઉ. જેમા ચારિત્રમોહનીય કર્મની ૨૧ પ્રકૃતિ-
યોનો ઉપશમ કરાય, તેને ઉપશમશ્રેણી કહે છે

૬૩૧ પ્ર. ક્ષપકશ્રેણી કોને કહે છે ?

ઉ. જેમા ઉપરની ૨૧ પ્રકૃતિયોનો ક્ષય કરાય
૬૩૨ પ્ર એ બન્ને શ્રેણીઓમાં કયા કયા જીવ
ચઢે છે ?

ઉ ક્ષાયિકસમ્યગ્દષ્ટિ તો બન્નેય શ્રેણીએ ચઢે
છે અને દ્વિતીયોપશમસમ્યગ્દષ્ટિ ઉપશમશ્રેણીએ જ
ચઢે છે, ક્ષપકશ્રેણી ચઢતો નથી

૬૩૩ પ્ર. ઉપશમ શ્રેણીને કયા કયા ગુણસ્થાન છે ?

ઉ. ઉપશમ શ્રેણીને ચાગ ગુણસ્થાન છે આ-
દમુ અપૂર્વકગ્ણ, નવમું અનિવૃત્તિકરણ, દશમુ
સૂક્ષ્મસામ્પરાય અને અગીયારમુ ઉપશાન્ત મોહ છે.

૬૩૪ પ્ર. ક્ષપક શ્રેણીને કયા કયા ગુણસ્થાન છે ?

ઉ. આદમુ અપૂર્વકગ્ણ, નવમુ અનિવૃત્તિ-
કરણ, દશમુ સૂક્ષ્મસાપરાય, આગમુ ક્ષીણમોહ એ

ચાર ગુણુરથાન છે.

૬૩૫ પ્ર. ચારિત્ર મોહનીયની ૨૨ પ્રકૃતિયોના ઉપશમભાવને તથા ક્ષય કરવાને માટે આત્માના કયા પરિણામ નિમિત્ત કારણ છે ?

ઉ. અધ કરણ, અપૂર્વકરણ, અને અનિવૃત્તિ-કરણ એ ત્રણ નિમિત્ત કારણ છે.

૬૩૬ પ્ર. અધ:કરણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કરણમા (પરિણામ સમૂહમા) ઉપ-રિતનસમયવર્તી તથા અધસ્તનસમયવર્તી જીવોના પરિણામ સદશ તથા વિસદસ હોય, તેને અધ કરણ કહે છે તે અધ કરણ સાતમા ગુણુસ્થાનમા થાય છે

૬૩૭ પ્ર. અપૂર્વકરણ કોને કહે છે ?

ઉ. જે કરણમા ઉત્તરોત્તર અપૂર્વને અપૂર્વ પરિણામ થતા જાય અર્થાત્ લિન્નસમયવર્તી જીવોના પરિણામ સદા વિસદશ જ હોય અને એક સમયવર્તી જીવોના પરિણામ સદશ પણ હોય અને વિસદશ પણ હોય તેને અપૂર્વકરણ કહે છે અને એજ આઠમું ગુણુસ્થાન છે

૬૩૮ પ્ર. અનિવૃત્તિકરણ કોને કહે છે ?

ઉ ને કગણુમા ભિન્નસમયવર્તી જીવોના પરિણામ વિસદશ જ હોય અને એક સમયવર્તી જીવોના પરિણામ સદશ જ હોય, તેને અનિવૃત્તિકરણ કહે છે એજ નવમું ગુણુચ્ચાન છે એ ત્રણેય કગણોના પરિણામ પ્રતિસમય અનન્તગુણી વિશુદ્ધતા માટે થાય છે

૬૩૯ પ્ર. અધઃકરણનું દૃષ્ટાન્ત શું છે ?

ઉ. એક દેવદત્ત નામના રાજાને ૩૦૭૨ મનુષ્ય (જે ૧૬ કચેરીઓમા બેઠેલા) સેવક છે પહેલી કચેરીમા ૧૬૨ મનુષ્ય છે બીજીમા ૧૬૬ ત્રીજીમા ૧૭૦, ચોથીમા ૧૭૪, પાંચમીમા ૧૭૮, છઠ્ઠીમા ૧૮૨, સાતમીમા ૧૮૬, આઠમીમા ૧૯૦, નવમીમા ૧૯૪, દશમીમા ૧૯૮, અગીયારમીમા ૨૦૨, બારમીમા ૨૦૬, તેરમીમા ૨૧૦, ચૌદમીમા ૨૧૪, પંદરમીમા ૨૧૮, અને સોળમીમા ૨૨૨ મનુષ્ય કામ કરેછે

પહેલી કચેરીમા ૧૬૨ મનુષ્યોમાથી પહેલા મનુષ્યનો પગાર રૂ ૧), બીજાનો ૨ ૨), ત્રીજાનો

૩ ૩), એવી રીતે એક એક વધતા ૧૬૨ મા મનુ-
ષ્યનો પગાર ૧૬૨) છે

ખીજી કચેરીમા ૧૬૬ મનુષ્યો કામ કરે છે,
તેમાથી પહેલા મનુષ્યનો પગાર ૩ ૪૦) છે અને
ખીજા, ત્રીજા વગેરેના પગારમા એક એક રૂપીઓ ક્રમ-
થી વધાગતા ૧૬૬ મા મનુષ્યનો પગાર ૩ ૨૦૫) છે

ત્રીજી કચેરીમા ૧૭૦ મનુષ્યો કામ કરે છે,
તેમાથી પહેલા મનુષ્યનો પગાર રૂ ૮૦) છે અને ખીજા
ત્રીજા આદિ મનુષ્યોનો એક એક રૂપીઓ પગારમા વ-
ધાગતા વધાગતા ૧૭૦ મા મનુષ્યનો પગાર ૩ ૨૪૯) છે

ચોથી કચેરીમા ૧૭૪ મનુષ્યો કામ કરે છે
તેમાથી પહેલા મનુષ્યોનો પગાર ૩ ૧૨૧) છે અને
ખીજા, ત્રીજા આદિ મનુષ્યોનો એક એક રૂપીઓ
વધતા ૧૭૪ મા મનુષ્યનો પગાર ૨૯૪ રૂપીઆ થાય
છે, એવી રીતે ક્રમથી ૧૬મી કચેરીમા જે ૨૨૨ મનુષ્ય
નોકર છે, તેમાથી પહેલાનો પગાર ૩ ૬૯૧) અને
૨૨૨મા મનુષ્યનો પગાર ૯૧૨) છે આ દૃષ્ટાન્તમા

પહેલી કચેરીમા ૩૯ મનુષ્યોનો પગાર, ઉપરની કચેરીઓના કોઈ પણ મનુષ્યના પગાર સાથે મળતો નથી. તથા છેલ્લા ૫૭ મનુષ્યોનો પગાર નીચેની કચેરીઓના કોઈપણ મનુષ્યના પગાર સાથે મળતો નથી બાકીના પગાર ઉપર નીચેની કચેરીઓના પગારોની સાથે યથાસભવ સદશ પણ છે એવી રીતે યથાર્થમા પણ ઉપરના સમય સબધી પરિણામો અને નીચેના સમય સબધી પરિણામોમા સદશતા યથાસભવ જાણવી તેનું વિશેષ સ્વરૂપ ગોમદસારજીના ગુણુસ્થાનાધિકારમા તથા છાપેલા મુશીલા ઉપન્યાસના ૨૪૭ મા પાનાથી ૨૬૩ મા પાના સુધીમા જોવું.

૬૪૦ પ્ર. સાતમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે ?

ઉ. જ્યાં ગુણુસ્થાનમાં જે ૬૩ પ્રકૃતિઓનો બંધ જલ્દી છે, તેમાથી વ્યુચ્છિત્તિ પ્રકૃતિ છના (અન્ધર, અશુભ, અસાતા, અયશસ્કીર્તિ, અરતિ અને શોક)ના ઘટનાથી બાકી ગંહલી ૫૭ પ્રકૃતિમા આદ્યારકશરીર

અને આહારક અગોપાગ એ એ પ્રકૃતિયોને ભેળ-
વાથી પદ પ્રકૃતિયોનો બધ થાય છે.

૬૪૧ પ્ર. સાતમા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. છઠ્ઠા ગુણસ્થાનમાં જે ૮૧ પ્રકૃતિયોનો
ઉદય કલો છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિત્તિ પ્રકૃતિ પાચ
(આહારક શરીર, આહારક અગોપાંગ, નિદ્રાનિદ્રા,
પ્રત્યક્ષાપ્રત્યક્ષા અને મ્ત્યાનગૃહિ) ના ઘટવાથી બાકી
ગહેલી ૭૬ પ્રકૃતિયોનો ઉદય થાય છે

૬૪૨ પ્ર. સાતમા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોની સત્તા રહે છે ?

ઉ. છઠ્ઠા ગુણસ્થાનની માફક આ ગુણસ્થાનમાં
પણ ૧૪૬ પ્રકૃતિયોની સત્તા રહે છે, કિન્તુ ક્ષાયિક-
સમ્યગ્દષ્ટિને ૧૩૯ પ્રકૃતિની જ સત્તા રહે છે

૬૪૩ પ્ર. આઠમા અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનમાં
કેટલી પ્રકૃતિયોનો બધ થાય છે ?

ઉ. સાતમા ગુણસ્થાનમાં જે પદ પ્રકૃતિયોનો

અધ કહ્યો છે, તેમાથી વ્યુચ્છિતિ પ્રકૃતિ એક દેવા-
યુના ઘટાડવાથી ૫૮ પ્રકૃતિયોનો અધ થાય છે

૬૪૪ પ્ર આઠમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
યોનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. સાતમા ગુણુસ્થાનમા જે ૭૬ પ્રકૃતિયોનો
ઉદય કહ્યો છે, તેમાથી વ્યુચ્છિતિ પ્રકૃતિ ચાગ (સ-
મ્યદ્ પ્રકૃતિ, અર્દ્ધનારાય, કીલક, અમપ્રાપ્તાસુપાટિકા
મહનન)ના ઘટાડવાથી બાકી રહેલી ૭૨ પ્રકૃતિયો-
નો ઉદય થાય છે

૬૪૫ પ્ર આઠમા અપૂર્વકરણ ગુણુસ્થાનમાં
કેટલી પ્રકૃતિયોની સત્તા રહે છે ?

ઉ. સાતમા ગુણુસ્થાનમા જે ૧૪૬ પ્રકૃતિયોની
સત્તા કહી છે, તેમાથી વ્યુચ્છિતિપ્રકૃતિ અનન્તાનુ-
અધી, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ ચારને ઘટાડ-
વાથી દ્વિતીયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ ઉપશમ શ્રેણીવાળાને
તો ૧૪૨ પ્રકૃતિની સત્તા છે, પરંતુ ક્ષાયિકસમ્યગ્દષ્ટિ
ઉપશમશ્રેણીવાળાને દર્શનમોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિ

રહિત ૧૩૯ ની સત્તા રહે છે અને ક્ષપકશ્રેણીવાળાને સાતમા ગુણુસ્થાનની વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ આઠ (અનન્તાનુબધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ તથા દર્શન-મોહનીયની ત્રણ અને એક દેવાયુ) ને ઘટાડવાથી બાકી રહેલી ૧૩૮ પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે

૬૪૬ પ્ર નવમા અનિવૃત્તિકરણ ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે ?

ઉ. આઠમા ગુણુસ્થાનમાં જે ૫૮ પ્રકૃતિઓનો બંધ કહ્યો છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ છત્રીશ (નિદ્રા, પ્રચલા, તીર્થ કર, નિર્માણ, પ્રશન્ત વિહાર-યોગતિ, પચેન્દ્રિયજ્ઞતિ, તૈજસ શરીર, કાર્માણુ શરીર, આહારક શરીર, આહારક અગોપાગ, સમન્વતુરસ સસ્થાન, વૈક્રિયિકશરીર, વૈક્રિયિક અગોપાગ, દેવગતિ, દેવગત્યાનુષ્ટીર્ણી, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ, અગુરુલક્ષ્ણત્વ, ઉપધાન, પગધાત, ઉચ્છ્વાસ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, સ્થિર, શુભ, સુભગ, સુસ્વગ, આદ્ય, હાસ્ય, રતિ, જુગુપ્સા, ભય) ને ઘટાડવાથી બાકી રહેલી ૨૨

પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે

૬૪૭ પ્ર. નવમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. આઠમા ગુણુસ્થાનમાં જે ૭૨ પ્રકૃતિઓનો
ઉદય થાય છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિન્નપ્રકૃતિ છ (લાય,
ગતિ અરતિ, શોક, ભય, બુગુપ્તિ) ને વટાડવાથી
બાકી ગેરેલી ૬૬ પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે

૬૪૮ પ્ર. નવમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓની સત્તા રહે છે ?

ઉ. આઠમા ગુણુસ્થાનની માફક આ ગુણુસ્થા-
નમાં પણ ઉપશમત્રેણીવાળા દ્વિતીયોપશમસમ્ય-
જ્ઞાપિતે ૧૪૨, ક્ષાયિક સમ્યજ્ઞાપિતે ૧૩૬ પ્રકૃતિનો
અને ક્ષપકત્રેણીવાલાને ૧૩૮ પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે

૬૪૯ પ્ર. દશમા ગુણુસ્થાન સુક્ષ્મસામ્યરાયનુ
સ્વપ્ન પ શું છે ?

ઉ. અત્યંત સુદમ અવસ્થાને પ્રાપ્ત લોક કપા-
ના ઉદયને અનુભવ કરના જીવને સુક્ષ્મસામ્યરાય

નામનુ દશમુ ગુણુમ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે
૬૫૦ પ્ર. દશમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓનો બંધ થાય છે ?

ઉ. નવમા ગુણુમ્થાનમા જે ૨૨ પ્રકૃતિઓનો
બંધ થાય છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ પાંચ (પુરુષ-
વદ, સજ્વલન ક્રોધ, માન, માયા, લોભ) ને ઘટાડ-
વાથી બાકી રહેલી ૧૭ પ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે

૬૫૧ પ્ર. દશમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. નવમા ગુણુમ્થાનમા જે ૬૬ પ્રકૃતિઓનો
ઉદય થાય છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ છ (સ્ત્રી-
વેદ, પુરુષવેદ, નપુ સકવેદ, સજ્વલન ક્રોધ, માન,
માયા) ને ઘટાડવાથી બાકી રહેલી ૬૦ પ્રકૃતિઓનો
ઉદય થાય છે

૬૫૨ પ્ર. દશમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓની સત્તા રહે છે ?

ઉ. ઉપશમશ્રેણીમા તે નવમા ગુણુમ્થાનની મા-

કક દ્વિતીયોપશમસમ્યગ્દષ્ટિને ૧૪૨ પ્રકૃતિ અને ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને ૧૩૮ પ્રકૃતિ અને ક્ષપકત્રેણીવાલાને નવમા ગુણુચ્ચાનમા ને ૧૩૮ પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ ૩૬ (તિર્યગ્ગતિ ૧, તિર્યગ્ગત્યાનુપૂર્વી ૧, વિકલત્રયની ૩, નિદ્રાનિદ્રા ૧, પ્રચલાપ્રચલા ૧, મ્ત્યાનગૃહ્ણિ ૧, ઉદ્ધોત ૧, આતપ ૧, એકેન્દ્રિય ૧, સાધારણ ૧, સૂક્ષ્મ ૧, મ્થાવર ૧, અપ્રત્યાખ્યાનાવગણુની ૪, પ્રત્યાખ્યાનાવગણુની ૪, નોકપાયની ૯, સન્વલન ક્રોધ ૧, માન ૧, માયા ૧, નગ્કગતિ ૧, નગ્કગત્યાનુપૂર્વી ૧) ને ઘટાડવાથી બાકી રહેલી ૧૦૦ પ્રકૃતિઓની સત્તા છે

૬૫૩ પ્ર. અગ્નીઆરમા ઉપશાન્તમોહ ગુણુચ્ચા-
નનુ સ્વરૂપ શુ' છે ?

ઉ આગ્નિમોહનીયની ૨૧ પ્રકૃતિઓનો ઉપશમ થવાથી યથાખ્યાતચારિત્રને ધારણ કરવાવાળા મુનિને અગ્નિઆરમા ઉપશાન્તમોહ નામનુ ગુણુચ્ચાન થાય છે આ ગુણુચ્ચાનનો કાળ સમાપ્ત થતા મોહનીયતા ઉ-

દયથી જીવ નીચલા ગુણુસ્થાનોમા આવી જાય છે
 ૬૫૪ પ્ર. ૧૧મા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
 ઓનો બંધ થાય છે ?

ઉ. દશમા ગુણુસ્થાનમા જે ૧૭ પ્રકૃતિઓનો
 બંધ થતો હતો, તેમાથી વ્યુદ્વિઘ્નિતિપ્રકૃતિ ૧૬ એ-
 ટલે જ્ઞાનાવગળુની ૫ દર્શનાવગળુની ૪ અન્તગાયત્રી
 ૫, યશ કીર્તિ ૧ ઉચ્ચજોત્ર ૧, એ મર્વને ઘટાડવાથી
 બાકી રહેલી એક માત્ર સાતાર્વેન્નીયપ્રકૃતિનો બંધ
 થાય છે

૬૫૫ પ્ર અગ્નીઆરમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્ર-
 કૃતિઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. દશમા ગુણુસ્થાનમા જે ૧૦ પ્રકૃતિઓનો
 ઉદય થાય છે, તેમાથી વ્યુદ્વિઘ્નિતિપ્રકૃતિ એક સ-
 ન્વજન લોભને ઘટાડવાથી બાકી રહેલી ૫૬ પ્રકૃતિ-
 ઓનો ઉદય થાય છે

૬૫૬ પ્ર. અગ્નીઆરમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી
 પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે ?

ઉ. નવમા ગુણુસ્થાન અને દશમા ગુણુસ્થાનની માફક દ્વિતીયોપરામસમ્યજ્ઞિતે ૧૪૨ પ્રકૃતિ અને ક્ષાગિક્ષમ્યજ્ઞિતે ૧૩૬ પ્રકૃતિઓની સત્તા ગહે છે
 ૬૫૭ પ્ર. બારમા ક્ષીણુમોહ ગુણુસ્થાનનુ સ્વ-
 રૂપ શું છે ? અને તે કેને પ્રાપ્ત થાય છે ?

ઉ. મોહનીય કર્મનો અત્યન્ત ક્ષય થવાથી જ્ઞટિક લાજનજન જળની માફક અત્યન્ત નિર્મલ અવિનાશી યથાખ્યાન ચાગ્રિના ધારક મુનિને ક્ષી-
 ણુમોહ નામનુ બાગ્મુ ગુણુસ્થાન થાય છે

૬૫૮ પ્ર. બારમા ગુણુસ્થાનમાં બંધ કેટલી પ્રકૃતિઓનો થાય છે ?

ઉ. એક સાતાવેદનીય માત્રનો બધ થાય છે
 ૬૫૯ પ્ર. બારમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
 ઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. અગ્નિમા ગુણુસ્થાનમાં જે ૫૯ પ્રકૃતિ-
 ઓનો ઉદય થાય છે, તેમાંથી વજ્જનારાય અને નારાય

એ એ વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિઓને વટાડવાથી ૫૭ પ્રકૃતિ-
ઓનો ઉદય થાય છે

૬૬૦ પ્ર. આરમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓની સત્તા રહે છે ?

ઉ. ૬૬૦માં ગુણુસ્થાનમાં ક્ષપક શ્રેણીવાળાની
અપેક્ષાએ ૧૦૨ પ્રકૃતિઓની સત્તા છે તેમાંથી વ્યુ-
ચ્છિત્તિપ્રકૃતિ મન્વલન લેખના વટાડવાથી આક્રીની
ગેદંડી ૧૦૧ પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે

૬૬૧ પ્ર. તેરમા સંગ્રોગકેવળી નામના ગુણુસ્થા-
નનું સ્વરૂપ શું છે ? અને તે કેને પ્રાપ્ત
થાય છે ?

ઉ. ધાતીઆ ક્રમાંની ૪૭ (જુઓ પ્ર'ન ૩/૭)
અને અધાતીઆ ક્રમાંની ૧૦ (નરગ્ગતિ નિર્ગ્ગતિ,
નરકગત્યાનુપર્વા, નિર્થગ્ગત્યાનુપર્વી, વિકલ્પત્રય ૩,
આયુષ્ત્રિક ૩, ઉદ્ધોત આતપ એકન્દ્રિય સાધારણ
મદ્દમ અને સ્થાવર) મળીને ૬૩ પ્રકૃતિઓનો ક્ષર
થવાથી લેગતોકપ્રકાશક કેળગજાન નથા મનોયોગ,

વચનયોગ અને કાયયોગના ધારક અગ્રહત ભટ્ટારકને સયોગેશ્વળી નામે તેમ્મુ ગુણુસ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ જ કેવળી ભગવાન પોતાની દિવ્યધ્વનિથી ભવ્ય જીવોને મોક્ષમાર્ગનો ઉપદેશ આપીને મસાગમા મોક્ષમાર્ગનો પ્રકાશ કરે છે

૬૬૨ પ્ર તેરમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. એક માત્ર સાતાવેદનીયનો જ યથા થાય છે

૬૬૩ પ્ર તેરમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. બાગમા ગુણુસ્થાનમા જે સત્તાવન પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે, તેમાથી વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ સાળ (જ્ઞાનાવગ્ણુની ૫, અન્તગયની ૫, દર્શનાવગ્ણુની ૪, નિદ્રા અને પ્રયત્ના) ને વટાડવાથી બાકી રહેલી ૪૧ પ્રકૃતિઓમા તીર્થ કર્મની અપેક્ષાથી એક તીર્થકર પ્રકૃતિ ગણવાથી ૪૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે

નાશ કરીને, અરહત ભગવાન મોક્ષધામે [સિદ્ધ-
શિલાએ] પધારે છે

૬૬૬ પ્ર. ચૌદમા ગુણુસ્થાનમા કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓનો બંધ થાય છે ?

ઉ. તેરમા ગુણુસ્થાનમા જે એક સાતાવેદની-
યનો બંધ થતો હતો, તેની આ ગુણુસ્થાનમા વ્યુચ્છિત્તિ
થવાથી કોઈપણ પ્રકૃતિનો બંધ થતો નથી

૬૬૭ પ્ર. ચૌદમા ગુણુસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિ-
ઓનો ઉદય થાય છે ?

ઉ. તેરમા ગુણુસ્થાનમા જે ૪૨ પ્રકૃતિઓનો
ઉદય થાય છે, તેમાંથી વ્યુચ્છિત્તિપ્રકૃતિ ત્રીશ
[વેદનીય ૧, વજ્રઋષભનારાય સહનન ૧, નિર્માણ
૧, મ્થિય ૧, અમ્થિય ૧, શુભ ૧, અશુભ ૧,
સુમ્વર ૧, દુસ્વર ૧, પ્રશન્ત વિહાયોગતિ ૧, અ-
પ્રશન્ત વિહાયોગતિ ૧, ઔદાગિક શરીર ૧, ઔદા-
રિક અગોપાગ ૧, તૈજસ શરીર ૧, કાર્માણુ શરીર

૧, સમયતુરસસસ્થાન ૧, ન્યગ્રોધ ૧, મ્વાતિ ૧, કુખ્જક ૧, વામન ૧, હુડક ૧, ન્પર્શ ૧, રસ ૧, ગધ ૧, વણુ ૧, અગુરુલઘુત્વ ૧, ઉપત્રાત ૧, પગ્ધાત ૧, ઉચ્છ્વાસ ૧, અને પ્રત્યેક] ને વટાડવાથી બાકી રહેલી ૧૨ પ્રકૃતિઓ [વેદનીય ૧, મનુષ્યજાતિ ૧, સનુષ્યાયુ ૧, પચેન્દ્રિયજાતિ ૧, સુભગ ૧, ત્રમ ૧, બાદર ૧, પર્યામ ૧, આદેય ૧, યશક્રાંતિ ૧, તીર્થ કર પ્રકૃતિ ૧ અને ઉચ્ચગોત્ર ૧] નો ઉચ્ચ થાય છે

૬૬૮ પ્ર. ચૌદમા ગુણસ્થાનમાં કેટલી પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે ?

ઉ. તેરમા ગુણસ્થાનની માફક આ ગુણસ્થાનમાં પણ ૮૫ પ્રકૃતિઓની સત્તા છે, પરંતુ દ્વિયગમ સમયમાં ૭૨ અને અન્તિમ સમયમાં ૧૩ પ્રકૃતિઓની સનાનો નાશ કરીને, અગદત ભગવાન મોક્ષે પધારે છે.

ઇતિ પચ્ચમોઽધ્યાય સમાપ્ત

અન્યકર્તાનું અન્તિમ વક્તવ્ય.

દોહડા.

વહૌ શ્રી મહાવીરજીન, વર્ધમાન ગુણુખાન,
 લઘ્યસરોજસમૂહગવિ, કરન સકલ કલ્યાન ૧
 પ્રાત ગ્વાલિયરમે ખમે, લિડ નગર ગુલ અ્યાન,
 શ્રીયુત માધવસિંહ નૃપ, ન્યાય નીતિ ગુણુખાન ૨
 અર્જલપુરવાસી બલિક, જાતિ બઁયા જન,
 લઘ્મન સુત ગોપાળ તહૈ, કીની આય દુકાન ૩
 દન્દ્રપ્રસ્થવાસી સુજન, મોતીલાલ સુજન,
 ઉદાસીન સતારસો, ખાજત નિજ કલ્યાન ૪
 આયે યા પુર લિડમે, દૂદત તત્ત્વજ્ઞાન,
 તિન નિમિત્તા લધુ અન્ય યહ, રચ્યૌ વ્યવગહિત જન. ૫
 શ્રીયુત પન્નાલાલજી, અતિ સજ્જન ગુણુવાન,
 તિન નિજ કાજ વિહાય સખ, કરી સહાય સુજન ૬
 અત્યપ્તુદ્ધિ મમ વિષય યહ, જિનસિદ્ધાન્ત મહાન,
 ભૂલ દેખિકે શોધિયો, કરિયો ક્ષમા સુજન ૭

જે સંજ્ઞન ઇમ અન્થકો, પૈ નિત્ય ધરિ ધ્યાન,
 તે શ્રી જિનસિદ્ધાન્તમે, કરે પ્રવેશ સુજ્ઞન ૮
 વિક્રમ સવત સહસ ઇક, નૌસૈ છયાસકિ જ્ઞન,
 દૃખ્ણપક્ષ શ્રાવણ પ્રથમ, તિથિ નવમી દિન જ્ઞાન ૯
 જિનસિદ્ધાન્તપ્રવશિકા, યા દિન પૂરન જ્ઞન,
 પઠાહુ પઠાવહુ ચિગ જિયહુ, યાવચ્ચન્દ્રસુભાન ૧૦.

ઇતિ શ્રી જૈન સિદ્ધાન્ત પ્રવેશિકા સમાપ્તા

શુદ્ધિ.

પ્રશ્ન.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૩૬૫-ઉત્તર	અસખ્યાત આવલી	સખ્યાત આવલી
૫૮૬-ઉત્તર	૧૨૦ અને સત્વ- યોગ પ્રકૃતિ ૧૪૬	૧૧૧ અને સત્વ- યોગ પ્રકૃતિ ૧૪૩
૬૫૨-ઉત્તર	ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ- ને ૧૩૮	ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ- ને ૧૩૯

વિષયાનુક્રમણિકા.

અ

વિષય	પ્રશ્ન
અક્રિયિકર હેત્વાભાસ	૫૦
અક્રિયિકર હેત્વાભાસના ભેદ .	૫૧
અગુરુલઘુત્વ ગુણ	૧૨૨
અગુરુલઘુત્વ પ્રતિજીવીગુણ	. ૨૪૨
અગુરુલઘુ નામકર્મ	. ૩૦૩
અવાતિયા કર્મ	૩૩૯
અવાતિયા કર્મ કેટલા અને કયા કયા	૩૪૮
અચક્ષુર્દર્શન	. ૨૧૩
અતિવ્યાપ્તિ દોષ	૧૦
અત્યન્તાભાવ	. ૧૮૫
અધર્મદ્રવ્ય ...	૧૪૨
અદ્વાપદ્ય	૩૬૨
અધ કરણ . . .	૬૩૬
અધ કરણનું દર્શન	૬૩૯

અધોલોક	૫૭૬
અનધ્યવસાય	૮૪
અનતાનુઅધી કષાયોદયજનિત અવિરતિથી કર્મ	
કર્મ પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૪૩૫
અનન્તાનુઅધી કષાય	૨૬૯
અનાદેય નામકર્મ	૩૨૬
અનાત્મમૃતલક્ષણ	૫
અનાહારક જીવ કર્મ કર્મ અવગ્યામા થાય છે ? ..	૫૨૮
અનિવૃત્તિકર્મણ .	૬૩૮
અનુભાગઅધ	૩૬૮
અનુભાગરચનાનો ક્રમ	૩૯૯
અનુમાન	૪૧
અનુમાનના અગ	૫૯
અનુમાનઆધિત	૫૬
અનુજીવી ગુણ ..	૧૭૮
અનૈકાતિક હેત્વાભાસ ..	૪૬
અન્ત કરણરૂપ ઉપશમ .	૩૭૪

અન્તર્મુદ્ધર્ત ..	.	૩૬૪
અન્તરાય કર્મ		૩૩૪
અન્તરાય કર્મના ભેદ		૩૩૫
અન્તિમ ગુણહાનિ		૩૬૩
અન્ય ગુણહાનિઓના દ્રવ્યના પરિણામ		૩૬૪
અન્યોન્યાભ્યન્ત નારિ	.	૩૬૨
અન્યોન્યાભાવ	.	૧૮૪
અન્વય દષ્ટાન્ત	૬૫
અન્વયવ્યતિરેકી હેતુ	..	૭૨
અપરર્ષણુ		૩૮૬
અપર્યાપ્તિ નામ કર્મ		૩૧૫
અપૂર્વકગણુ ..	.	૬૩૭
અપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક		૫૦૩
અપ્રત્યાખ્યાનાવગણુ	..	૨૭૦
અપ્રત્યાખ્યાનાવગણુ કષાયોદયજનિત અવિગતિથી		
કર્મ કર્મ પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે		૪૩૬
અપ્રમત્તવિગતગુણુચાન	..	૬૨૩

અપ્રમત્તવિગ્તગુણુચ્ચાનના ભેદ	૬૨૪
અપ્રમત્ત ગુણુચ્ચાનમા કેટલી	
પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૬૪૦
” ” ” ” ઉદય થાય છે ?	૬૪૧
” ” ” પ્રકૃતિઓની સના હોય છે ?	૬૪૨
અઆધિત	૩૯
અભવ્યત્વગુણુ . .	૨૩૦
અભાવ . . .	૧૮૦
અભાવના ભેદ . .	૧૮૧
અયશ કીર્તિનામકર્મ	૩૨૮
અયોગકેવલીનામક ચૌદમુ ગુણુચ્ચાન	૬૬૫
અયોગકેવલી ગુણુચ્ચાનમા કેટલી પ્રકૃતિઓનો	
બધ થાય છે .	૬૬૬
” ઉદય ”	૬૬૭
” સત્તા હોય છે ?	૬૬૮
અર્થપર્યાય . .	૧૫૪
અર્થપર્યાયના ભેદ	૧૫૫
અર્થાવગ્રહ . .	૨૦૬

અર્ધનારાયસ હનન		૨૯૫
અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ	.	૩૮૨
અલક્ષ્ય	.	૧૧
અલોકાકાશ		૧૬૫
અવધિદર્શન		૨૧૪
અવધિજ્ઞાન	.	૨૨
અવગાહપ્રતિજ્ઞવીગુણ		૨૪૧
અવગ્રહ		૨૦૦
અવગ્રહાન્તિ જ્ઞાન બન્નેય પ્રકારના પદાર્થોમા થાય		
છે અથવા કેવી રીતે ?	..	૨૦૫
અવાય		૨૦૨
અવાન્તર સત્તા	..	૧૬૩
અવિનાશાવ સબધ		૩૫
અવિગત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણુચ્ચાન	.	૬૧૧
અવિગતસમ્યગ્દષ્ટિ ગુણુચ્ચાનમા કેટલી પ્રકૃતિઓનો		
	બધ થાય છે ?	૬૧૨
” ” ઉદય ”		૬૧૩

અવિરતસમ્યજ્ઞિ ગુણુચ્ચાનમા કેટલી	
” પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે ?	૬૧૪
અવિરતિ	૪૨૭
અવિરતિના ભેદ	૪૨૮
અવ્યાપ્તિ દોષ ..	૯
અવ્યાપ્તિપ્રતિબંધીગુણુ	૨૪૦
અશુભ નામકર્મ...	૩૨૦
અસપ્રાપ્તપાટિકાસહનન	૨૬૭
અમ ભવ દોષ	૧૨
અસલી સુખનુ સ્વરૂપ	૫૮૧
અસલી સુખ સસારીને કેમ હોતુ નથી ?	૫૮૨
અસલી સુખ ક્યારે મળે છે ?	૫૮૩
અસમર્થ કારણુ . . .	૪૦૫
અસદ્ભૂતવ્યવહારનય	૧૦૩
અસિદ્ધ . . .	૪૦
અસિદ્ધહેત્વાભાસ . . .	૪૪
અગ્નિકાય ..	૧૭૫
અગ્નિકાયના ભેદ . . .	૧૭૬-૧૭૭

અમિતત્વગુણ

૧૧૮

આ

આકાશ દ્રવ્ય

૧૪૩

આકાશના ભેદ

..

૧૬૨

આકાશનું સ્થાન

.

૧૬૩

આગમપ્રમાણ

.

૭૩

આગમબાધિત

૫૭

આઠમા ગુણુચ્ચાનમા કેટલી પ્રકૃતિઓનો

બધ થાય છે ?

૬૪૩

, , ઉદય , , ?

૬૪૪

, , સત્તા હોય છે ?

૬૪૫

આઠે કર્મોની નિયતિ

૩૫૮-૩૫૯

આત્માપ નામકર્મ

૩૦૬

આત્મભૂત લક્ષણ

૪

આત્મેય નામકર્મ

૩૨૫

આનુપૂર્વી નામકર્મ

. .

૩૦૨

આમ	૭૪
આબ્યન્તર ક્રિયા	૨૧૯
આબ્યન્તર ઉપકરણ ..	૪૮૧
આબ્યન્તર નિવૃત્તિ .	૪૭૮
આયુકર્મ ..	૨૭૩
આયુકર્મના ભેદ	૨૭૪
આવલી .	૩૬૫-૬૦૨
આસ્રવ .	૪૦૦
આસ્રવના ભેદ .	૪૦૧
આસ્રવોના સ્વામી કાણુ કાણુ છે ?	૪૪૫
આહાર .	૫૨૬
આહારક શરીર ...	૧૩૫
આહારમાર્ગણના ભેદ .	૫૨૭
આહાર વર્ગણ ..	૧૩૨
આજ્ઞાનિક મિથ્યાત્વ .	૪૨૫

છ

છતર નિગોદ . .	૫૦૭
---------------	-----

ઇન્દ્રિય		૪૭૨
ઇન્દ્રિયના ભેદ	.	૪૭૩
ઇષ્ટ	...	૩૮

ઈ

ઈહાગ્નાન	.	૨૦૧
ઈર્યાપથ આસ્રવ	.	૪૪૪

ઉ

ઉચ્ચ ગોત્રકર્મ		૩૩૨
ઉચ્ચાસ નામકર્મ	.	૩૦૬
ઉત્કર્ષણ	.	૩૮૫
ઉત્પાદ		૧૫૮
ઉદય ...		૩૭૦
ઉદ્યાભાવી ક્ષય	..	૩૮૪
ઉદાહરણ		૬૨
ઉદીરણ	.	૩૭૧
ઉદ્યોત નામકર્મ	.	૩૦૭
ઉપકરણ	.	૪૭૬

ઉપકરણના ભેદ	૪૮૦
ઉપધાત નામકર્મ	..		૩૦૪
ઉપચરિત વ્યવહારનય અથવા ઉપચન્તિ			
અસદ્ભૂત વ્યવહારનય		...	૧૦૪
ઉપનય		.	૬૭
ઉપપાદ જન્મ	..		૫૩૬
ઉપયોગ	૪૬૨-૪૮૫
ઉપયોગના ભેદ	..	.	૪૬૩
ઉપશમ	.		૩૭૨
ઉપશમના ભેદ	..		૩૭૩
ઉપશમ શ્રેણી	.	.	૬૩૦
ઉપશમ શ્રેણીના કયા કયા ગુણુચ્ચાન છે ?			૬૩૩
ઉપશાન્તમોહ ગુણુચ્ચાન			૬૫૩
ઉપશાન્તમોહ ગુણુચ્ચાનમા કેટલી પ્રકૃતિઓનો			
	બંધ થાય છે ?	.	૬૫૪
,, ,	ઉદય	,, ...	૬૫૫

ઉપશાન્તમોહ ગુણમ્થાનમા કેટલી

„ પ્રકૃતિઓની સત્તા રહે છે ?

૬૫૬

ઉપાદાન કાગળુ

૪૦૮

ઊ

ઊર્ધ્વલોક

૫૭૭

ઋ

ઋણસૂત્રનય

૯૭

એ

એકત્વ પ્રત્યક્ષિજ્ઞાન . . .

૩૧

એક મુહૂર્તના વાસોન્દૃશ .

૩૬૭

એકેન્દ્રિયના ૪૨ ભેદ

૫૪૫

એવ ભૂત નય .

૧૦૦

ઐ

ઐકાન્તિક મિથ્યાત્વ .

૪૨૨

ઔ

ઔદયિક ભાવ .

૪૫૪

ઔદયિક ભાવના ભેદ ...

૪૫૯

ઔદાગિક શરીર .

૧૩૩

ઔપશમિક ભાવ	...	૪૫૧
ઔપશમિક ભાવના ભેદ	.	૪૫૬

કે

કર્મ		૨૪૭
કર્મપ્રવૃત્તિ ૧૪૮ ના અધનો હિસાબ		૪૪૧
કમભૂમિના જીવના ૧૨ ભેદ		૫૪૬
કલ્પાતીત દેવ		૫૬૦
કલ્પાતીત દેવાના ભેદ		૫૬૨
કલ્પોપપન્ન		૫૫૬
કલ્પોપપન્ન દેવાના ભેદ...	.	૫૬૧
કાયા	૨૦૧-૪૩૧-૫૧૩	
કાયાના ભેદ	૨૬૭-૫૧૪	
કાયાના ઉદયથી કટલી પ્રવૃત્તિઓના અથ ધાયછે	૪૩૬	
કાય	૪૬૩	
કારણ	૪૦૨	
કારણના ભેદ	૪૦૩	
કાર્માણુ શરીર	૧૦૬	

૧૯૪

કાર્મણ્યવર્જણા	..	૧૦૮
કાલ દ્રવ્ય	.	૧૪૪
કાલદ્રવ્યના ભેદ	..	૧૪૫
કાલદ્રવ્યના ભેદ અને મિથિતિ		૧૬૯
કયા કયા જીવોને કયો કયો જન્મ થાય છે		૫૭૯
,, કયા કયા લિંગ હોય છે		૫૪૦
,, કર્મ કર્મ ઇન્દ્રિયો હોય છે		૪૯૨
કીલક સહનન	.	૨૯૬
કુળજક સમ્પ્રદાય		૨૮૮
કેવલ દર્શન		૨૧૫
કેવલ વ્યતિરેકી હેતુ		૭૧
કેવલ જ્ઞાન		૨૫
કેવલાન્વયી હેતુ		૭૦
કોડાકોડી		૩૬૦
કયા કયા ગુણુચ્ચાનનુ કયુ કયુ નિમિત્ત છે		૫૬૪
કમભાવી વિશેષ	...	૭૬

૧૬૫

ગતિ	.	૪૭૦
ગતિના ભેદ	..	૪૭૧
ગતિ નામકર્મ	...	૨૭૭
ગર્ભ જન્મ	..	૫૩૭
ગર્ભજ પચેન્દ્રિયના ૧૨ ભેદ	...	૫૪૮
ગધ નામકર્મ	.	૨૬૬
ગુણ	...	૧૧૩
ગુણના ભેદ	.	૧૧૪
ગુણસ્થાન	..	૫૬૧
ગુણુચ્ચાનોના ૧૪ નામ		૫૬૨
ગુણુચ્ચાનોના એ નામ ડોવાનુ કારણુ		૫૬૩
ગુણુહાનિ	..	૩૮૬
ગુણુહાનિ આયામ		૩૬૦
ગાન અને ગોત્રના ભેદ	૩૩૦	૩૩૧

૬

વાનિયા કર્મ	.	૩૩૮
વાનિયા કર્મ કેટલા અને ક્યા ક્યા છે ?		૩૪૭

ધ્રાણેન્દ્રિય . . ૪૮૯

ચ

ચય ૩૯૭

ચયતુ પરિભાણ કાઢવાની રીત ૩૯૮

ચક્ષુર્દર્શન .. . ૨૧૨

ચક્ષુર્ગિન્દ્રિય ૪૯૦

ચાગ્રિત ૨૧૭

ચારિત્રના ભેદ ૨૨૮

ચાગ્રિતમોહનીય ૨૬૫

ચારિત્રમોહનીયના ભેદ ૨૬૬

ચાગ્રિતમોહનીયની ૨૧ પ્રકૃતિઓનો ઉપશમ

તથા ક્ષય કરવા માટે આત્માના કયા પગિણામ

નિમિત્ત-કારણ છે ' . ૬૩૫

ચેતના . ૧૮૮

ચેતનાના ભેદ . ૧૮૯

જ

જન્મના ભેદ .. ૫૩૫

ગ્નતિ	..	૨૭૮
ગ્નતિ નામકર્મ		૨૭૯
જીવદ્રવ્ય		૧૨૫
જીવદ્રવ્ય કટલા અને કયા છે ?		૧૭૧
જીવના આકાર		૧૭૨
જીવના ભેદ		૨૪૪
જીવત્વ ગુણ		૨૩૧
જીવના અનુજીવી ગુણ		૧૮૬
જીવના અસાધારણ ભાવ		૪૫૦
જીવવિપાકી કર્મ		૩૪૨
જીવવિપાકી પ્રકૃતિ કટલી અને કર્મ કર્મ છે ?		૩૫૩
જીવસમાસ .		૫૪૧
જીવ સમાસના ભેદ	૫૪૨
જીવાના પ્રાણોની સંખ્યા		૨૩૬
જ્યોતિષક દેવોના યજ્ઞ		૫૭૨
જ્યોતિષક દેવોના ભેદ .		૫૫૭

તર્ક	..	૩૩
તિર્યચના ૮૫ બેદ .		૫૪૩
તીર્થકર નામકર્મ	..	૪૨૬
તૈજસ, કાર્માણુ શરીરોના સ્વામી		૧૪૦
તૈજસ વર્ગાણા	.	૧૩૬
ત્રમ		૪૯૪
ત્રમ છવ કયા ગહે છે ?	..	૫૬૭
ત્રમ નામકર્મ .	.	૩૧૦

દુર્ભાગ નામકર્મ	...	૩૨૨
દર્શન કયારે થાય છે ?		૨૧૧
દર્શનચેતના	.	૧૬૦
દર્શનચેતનાના બેદ		૧૬૪
દર્શનમાર્ગાણાના બેદ .		૫૧૮
દર્શનમોહનીય .		૨૬૦
દર્શનમોહનીયના બેદ .		૨૬૧

દર્શનાવરણ .	.	૨૫૪
દર્શનાવરણના ભેદ ..		૨૫૫
દર્શનોપયોગના ભેદ	...	૪૬૪
દુ સ્વર નામકર્મ .	.	૩૨૪
દષ્ટાત . .		૬૩
દષ્ટાન્તના ભેદ		૬૪
દેવોના બે ભેદ	...	૫૫૩
દેવોના વિશેષ ભેદ	.	૫૫૪
દેશધાતિ કર્મ .		૩૪૧
દેશધાતિ પ્રકૃતિ કેટલી અતે કર્મ કર્મ છે ?		૩૫૦
દેશચારિત્ર		૨૨૪
દેશવિરત નામક પાત્રમુ ગુણુચ્ચાન .		૬૧૫
દેશવિગત ગુણુચ્ચાનમા કેટલી		
„ „ પ્રકૃતિઓનો બ ધ થાય છે ?		૬૧૬
„ „ „ હૃદય ,		૬૧૭
„ „ „ સત્તા હોય છે ?		૬૧૮
દ્રવ્ય	...	૧૧૨

દ્રવ્યના ભેદ	૧૨૪
દ્રવ્યત્વ ગુણ	૧૨૦
દ્રવ્ય નિક્ષેપ	૧૧૦
દ્રવ્ય પ્રાણાના ભેદ	૨૩૪
દ્રવ્યપ્રધ	૪૦૬
દ્રવ્યપ્રધનુ નિમિત્ત કારણુ	૪૧૧
દ્રવ્યપ્રધનુ ઉપાદાન કારણુ	૪૧૨
દ્રવ્યાર્થિક નય	૬૦
દ્રવ્યાર્થિક નયના ભેદ	૬૨
દ્રવ્યાસ્તવ	૮૧૬
દ્રવ્યાસ્તવના ભેદ	૪૪૨
દ્રવ્યેન્દ્રિય	૪૭૪
દ્રવ્યેન્દ્રિયોના ભેદ	૪૮૬
દ્રવ્યોના વિશેષ ગુણ	૧૦૧
દ્વિતીયોપશમ સમ્યક્ત્વ	૬૦૧
દ્વિતીયોપશમસમ્યક્દર્શિ જીવ કર્તા શ્રીજી ચરે છે	૬૩૦

૨૦૧

ધ

ધર્મદ્રવ્ય . . .	૧૪૧
ધર્મદ્રવ્ય તથા અધર્મ દ્રવ્યના વિશેષ	૧૬૭
ધારણા ..	૨૦૩
ધૌવ્ય ..	૧૬૦

ન

નય .	૮૫
નયના ભેદ .	૮૬
નવમા ગુણુચ્ચાનમા ફટલી	
„ „ પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૬૪૬
„ „ „ ઉદય „	૬૪૭
„ „ „ સત્તા હોય છે ?	૬૪૮
નાના ગુણુહાનિ	૩૯૧
નામકર્મ	૨૭૫
નામ કર્મના ભેદ	૨૭૬
નામ નિક્ષેપ	૧૦૭
નામનિક્ષેપ અને ગ્ધાપના નિક્ષેપમા ચો ભેદ છે ?	૧૦૯

નાગકિઓના બે બેદ		૫૫૨
નારકિઓના વિશેષ બેદ		૫૬૩
નારકિ જીવાના સ્થાન		૫૭૦
નારાય સહનન	...	૨૬૪
નિગમન		૬૮
નિત્ય નિગોદ		૫૦૬
નિમિત્ત કારણ		૪૦૭
નિર્જરા		૫૮૭
નિર્માણ નામકર્મ	.	૨૮૧
નિર્વૃત્તિ		૪૭૫
નિર્વૃત્તિના બેદ		૪૭૬
નિશ્ચયનય		૮૭
નિશ્ચય કાળ		૧૪૬
નિશ્ચય નયના બેદ	.	૮૯
નિષેક		૩૭૮
નિષેકહાર	..	૩૯૬
નિષ્કેપ	.	૧૦૫

નિક્ષેપના ભેદ	..	.	૧૦૬
નીચ ગોત્રકર્મ		.	૩૩૩
નૈગમ નય	.		૯૩
નોકપાયના ભેદ	.		૨૬૮
ન્યગ્રોધપગ્મિડલ		.	૨૮૬

૫

પદાર્થોને જાણવાનો ઉપાય			૧
પરવાન નામકર્મ			૩૦૫
પરમાણુ	.		૧૨૮
પરોક્ષ પ્રમાણુ			૨૬
પરોક્ષ પ્રમાણુના ભેદ			૨૭
પરોક્ષ મનિજ્ઞાનના ભેદ			૧૬૮
પર્યાપ્તિકર્મ			૩૧૨
પર્યાપ્તિ			૩૧૩
પર્યાપ્તિના ભેદ			૩૧૪
પર્યાય			૧૪૮
પર્યાયના ભેદ	.		૧૪૯

પર્યાયાર્થિક નય	૯૧
પર્યાયાર્થિક નયના ભેદ	૯૬
પક્ષ	૪૭
પર્યેન્દ્રિય નિર્યય કયા કયા ગહે છે ?	૫૬૯
પાપ કર્મ	૩૩૭
પાપ પ્રવૃત્તિ કેટલી અને કર્મ કર્મ છે ?	૩૫૫
પારિણામિક ભાવ	૪૫૫
પારિણામિક ભાવના ભેદ	૪૬૦
પાગ્મથાર્થિક પ્રત્યક્ષ	૧૮
પાગ્મથાર્થિક પ્રત્યક્ષના ભેદ	૧૯
પુણ્ય કર્મ	૩૩૬
પુણ્ય પ્રવૃત્તિ કેટલી અને કર્મ કર્મ છે ?	૩૫૬
પ્રવૃત્તિય ધના કાગલુત્વની અપેક્ષાએ આશ્રવના કેટલા ભેદ છે ?	૪૧૯
પુણ્યાશ્રવ-પાપાશ્રવના કાગલુ	૪૪૬
પુરુગત દ્રવ્ય	૧૨૬
પુરુગત દ્રવ્યના ભેદ	૧૨૭

પુદ્ગલ દ્રવ્યની સંખ્યા અને મિથિતિ	૧૭૦
પુદ્ગલવિપાકી કર્મ	૩૪૩
પુદ્ગલવિપાકી પ્રકૃતિ કેટલી અને કર્મ કઈ છે ?	૩૫૪
પ્રકૃતિઅધ	૨૫૦
પ્રકૃતિઅધના ભેદ	૨૫૧
પ્રકૃતિઅધ અને અનુભાગ અધમા કયો ભેદ છે ?	૪૧૭
પ્રકૃતિઅધમા વિશેષતા	૪૧૮
પ્રકૃતિઅધના કાગળુત્વની અપેક્ષાએ આશ્રવનભેદ	૪૧૯
પ્રતિજ્ઞા .	૬૦
પ્રતિજ્ઞવી ગુણ	૧૭૯
પ્રતિજ્ઞવી ગુણના ભેદ	૧૮૭
પ્રત્યભિજ્ઞાન	૨૬
પ્રત્યભિજ્ઞાનના ભેદ . .	૩૦
પ્રત્યક્ષ	૧૫
પ્રત્યક્ષના ભેદ	૧૬
પ્રત્યક્ષમાધિત .	૫૫

પ્રત્યાખ્યાનાવરણ કર્મ . . .	૨૭૧
પ્રત્યાખ્યાનાવરણ કષાયોદયજનિત અવિગતિથી	
કર્મ કર્મ પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૪૩૭
પ્રત્યેક નામકર્મ .	૩૧૬
પ્રત્યેક વનસ્પતિ	૪૬૬
પ્રત્યેક વનસ્પતિના ભેદ	૫૦૧
પ્રત્યેક ગુણુદ્ધાનિના દ્રવ્યોનું પગિમાણુ	૩૬૫
પ્રથમોપશમમમ્યત્વ	૬૦૦
પ્રદેશ	૧૬૮
પ્રદેશવત્વગુણુ . .	૧૨૩
પ્રદેશબધ	૩૬૬
પ્રધ્વ સાભાવ .	૧૮૩
પ્રમત્તવિગત નામનું છદ્મ ગુણુચ્ચાન .	૬૧૬
પ્રમત્તવિગત ગુણુચ્ચાનમા કેટલી	
પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૬૨૦
” ” ” ઉદય ”	૬૨૧
” ” ” સત્તા હોય છે ?	૬૨૨

પ્રમાણ	૧૩
પ્રમાણના ભેદ	..		૧૪
પ્રમાણના વિષય			૭૫
પ્રમાણભાસ		..	૮૦
પ્રમાણભાસના ભેદ	.		૮૧
પ્રમાદ	૪૨૬
પ્રમાદના ભેદ		.	૪૩૦
પ્રમાદથી કેટલી પ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે ?			૪૩૮
પ્રમેયત્વ ગુણ			૧૨૧
પ્રાગભાવ	...		૧૮૨
પ્રાણ તથા પ્રાણના ભેદ			૨૩૨-૨૩૩

બ

બંધ	.	.	૧૩૦
બંધના ભેદ		.	૨૪૮
બંધના કારણ			૨૪૯
બંધન નામકર્મ	...		૨૮૨
બલ પ્રાણના ભેદ	...		૨૩૮

બાદર		૪૯૬
બાદર એકેન્દ્રિય જીવ કયા રહે ?		૫૬૬
બાદર અને સૂક્ષ્મ જીવ કયા છે ?	..	૫૦૮
બાધિતવિષય હેત્વાભામ	.	૫૩
બાધિતવિષય હેત્વાભાસના બેઃ		૫૪
બાહ્યક્રિયા	.	૨૧૮
બાહ્યનિર્વૃત્તિ	..	૪૭૭
બાહ્યોપકરણ	..	૪૮૨
ભ		
ભવનવાસી દેવોના બેઃ	..	૫૫૫
ભવનવાસી તથા વ્યતરોના સ્થાન	..	૫૭૧
ભવવિપાકી કર્મ		૩૪૪
ભવવિપાકી પ્રકૃતિ		૩૫૨
ભવ્યત્વ ગુણ	.	૨૨૬
ભવ્યમાર્ગશાના બેઃ	.	૫૨૦
ભાવનિક્ષેપ	..	૧૧૧
ભાવપ્રાણ	...	૨૩૫
ભાવપ્રાણના બેઃ	.	૨૩૭(ક)

ભાવઅધ	૪૧૦
ભાવઅધના નિમિત્ત કારણ	..		૪૧૩
ભાવઅધના ઉપાદાન કારણ	...		૪૧૪
ભાવાસ્તવ	.		૪૧૫
ભાવેન્દ્રિય	૪૮૩
ભાવેન્દ્રિયના ભેદ			૨૩૭ (ખ)
ભાવા વર્ગણા	..	.	૧૩૭
ભાગભૂમિના જીવોના ભેદ	...		૫૫૦

મ

મતિજ્ઞાન	..		૧૬૬
૨ મતિજ્ઞાનના ભેદ	.		૧૬૭
મતિજ્ઞાનના પ્રીત્ત ભેદ	..		૧૬૯
મતિજ્ઞાનના વિષયભૂત પદાર્થોના ભેદ	..		૨૦૪
મધ્યલોક			૫૭૮
મધ્યલોકનું વિશેષ સ્વરૂપ			૫૭૯
મન પર્યય જ્ઞાન	૨૩
મનુષ્યોનો નિવાસ		.	૫૭૪

મનુષ્યોના ૬ ભેદ . . .	૫૫૧
મહાસત્તા . . .	૧૯૧
માર્ગણા ..	૪૬૮
માર્ગણાના ભેદ . ,	૪૬૯
મિથ્યાત્વ . . .	૨૬૨ ૪૨૦
મિથ્યાત્વના ભેદ . . .	૪૨૧
મિથ્યાત્વની પ્રધાનતાથી પ્રકૃતિઓના બધા ભેદ	૪૩૪
મિથ્યાત્વ ગુણુચ્ચાનનુ સ્વરૂપ	૫૬૫
પિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનમા કષ્ટ કષ્ટ	
પ્રકૃતિઓનો બધા થાય છે ?	૫૬૬
” ” ” ઉદય ”	૫૬૭
” ” ” સત્તા હોય છે ?	૫૬૮
મિત્ર ગુણુચ્ચાન . . .	૬૦૭
મિત્ર ગુણુચ્ચાનમા કેટલી પ્રકૃતિઓનો બધા થાય છે ?	૬૦૮
” ” ” ઉદય ”	૬૦૯
” , ” સત્તા હોય છે ?	૬૧૦
મુક્તાણવ . . .	૨૪૬

મુહૂર્ત	...	૩૬૩
મોહનીયકર્મ	.	૨૫૮
મોહનીયકર્મના ભેદ		૨૫૯
મોક્ષનુ સ્વરૂપ	.	૫૮૪
મોક્ષપ્રાપ્તિનો ઉપાય	...	૫૮૫
મોક્ષ જનાગ્ની ગતિ . .	.	૫૩૪

૫

યથાખ્યાન ચાગ્રિ	..	૨૨૬
યથમ્હાનિ નામકર્મ		૩૨૭
યોગ	... ૨૨૦-૪૩૨-૫૦૬	
યોગના ભેદ	૪૩૩-૫૧૦	
યોગના નિમિત્ત કઈ પ્રકૃતિનો બધ થાય છે?	૪૪૦	

૨

ગ્તનત્રયની એકતા યુગપત્ થાય છે વા ક્રમથી ?	૫૮૬	
ગ્તનત્રયના પ્રાર્થુ ગુણોની એકતા થવાનો ક્રમ કયા પ્રકારે છે ?	૫૯૦	
ગ્ત નામકર્મ	.	૩૦૦

રસનેન્દ્રિય ૪૮૮

લ

લખિંધ	...	૪૮૪
લક્ષણ	..	૨
લક્ષણના ભેદ	.	૩
લક્ષણાભાસ		૬
લક્ષણના દોષ	.	૭
લક્ષ્ય	...	૮
લેક્ષ્યા	.	૪૬૧
લેક્ષ્યામાર્ગણના ભેદ	.	૫૧૬
લોઝની મોટાર્થ વગેરે	..	૧૬૬
લોકના ભેદ	..	૫૭૫
લોકાકાશ	..	૧૬૪
લોકાકાશ યગચર જીવ	.	૧૭૩

વ

વજ્રનાગચ સહનન	..	૨૬૩
વજ્રપ્રહિનાગચ સહનન	.	૨૬૨

વનમ્પતિના ભેદ .	.	૪૬૮
વર્ગ	..	૩૮૧
વર્ગણા .		૩૮૦
વર્ણ નામકર્મ	...	૨૬૮
વસ્તુત્વ ગુણ		૧૧૬
અતિરેક દૃષ્ટાન્ત .		૬૬
વ્યક્તાવ્યક્ત પદાર્થોના ભેદ	...	૨૦૬
વ્યય .		૧૫૬
વ્યવહારકાલ		૧૪૭
વ્યવહારગ્નય (દ્રવ્યાર્થિક ગ્નયના ભેદ)		૯૫
વ્યવહારગ્નય (ઉપનય)		૮૮
વ્યવહારગ્નયના ભેદ	.	૧૦૧
વ્યજનપર્યાય		૧૫૦
વ્યજનપર્યાયના ભેદ		૧૫૧
વ્યજનાવગ્રહ અતે તેનો વિશેષ		૨૦૭-૨૦૮
વ્યતરોના ભેદ	..	૫૫૬
વામન સમ્યાન .	..	૨૮૬

વ્યાપ્તિ	૩૪
વિકલત્રયના ૯ ભેદ	૫૪૬
વિકલત્રય કયા રહે છે ?	૫૬૮
વિકલપારમાર્થિક પ્રત્યક્ષ	૨૦
વિકલપારમાર્થિક પ્રત્યક્ષના ભેદ	૨૧
વિગ્રહગતિ	૩૪૬-૫૨૬
વિગ્રહગતિમા કયો યોગ હોય છે ?	૫૩૦
વિગ્રહગતિના ભેદ	૫૩૧
વિગ્રહગતિમા અનાહારક અવયવોનો મમય	૫૩૩
વિગ્રહગતિઓનો કાળ	૫૩૨
વિપક્ષ .	૪૬
વિપરીત મિથ્યાત્વ	૪૨૩
વિપર્યય .	૮૩
વિભાવ અર્થપ્રાયોગ	૧૫૭
વિભાવ વ્યજનપર્યાય	૧૫૩
વિરુદ્ધ હેત્વાભાસ .	૪૫
વિશેષ	૭૬

વિશેષના ભેદ	૭૭
વિશેષ ગુણ			૧૧૬
વિહાયોગતિ નામકર્મ	..		૩૦૮
વીર્ય	..		૨૨૮
વ્યુચ્છિન્નિ		.	૬૦૪
વેદ અને વેદના ભેદ			૫૧૧-૫૧૨
વેદનીય કર્મ અને તેના ભેદ			૨૫૬-૨૫૭
વૈક્રિયિક શરીર			૧૩૪
વૈનયિક નિથ્યાત્વ			૪૨૬
વૈભાવિક ગુણ	.		૨૩૯
વૈમાનિક દેવોના ભેદ			૫૫૮
વૈમાનિક દેવોના ગ્થાન	..	.	૫૭૩

૨૧

શબ્દ નય			૯૮
શરીર નામ કર્મ			૨૮૦
શક્તિ શબ્દની ઇટ્ટતા			૩૮૩
શ્વામોરશ્વાસ	..		૩૬૬

શુભ નામ કર્મ	...	૩૧૬
શુભ યોગ અને અશુભ યોગ	..	૪૪૭
શુભયોગ પાપાસવનુ પણ કારણ ઠયુ		૪૪૬
શુભયોગમાં પાપપ્રકૃતિઓનો આસવ થાય કે નહિ?		૪૪૮
શ્રુતજ્ઞાન	..	૨૧૦
શ્રેણી કોને કહે છે?	...	૬૨૮
શ્રેણીના ભેદ		૬૨૬
શ્રેણી ચઢવાને પાત્ર કોણ છે?		૬૨૭
ત્રાત્રેન્દ્રિય		૪૬૧

૨૧

સકલ આરિત્ર		૨૭૫
સકલ પારમાર્થિક પ્રત્યક્ષ	.	૨૪
સદવચ્ચાશ્રપ ઉપશમ	.	૩૭૫
સદ્ભૂત વ્યવહારનય	.	૧૦૨
સપક્ષ	..	૪૮
સપ્રતિષ્ઠિત પ્રત્યેક		૫૦૨
સમય પ્રત્યક્ષ	.	૩૮૮

સમચતુરસસંસ્થાન	૨૮૫
સમભિરૂઢ નય	૯૯
સમર્થકાગણુ .	.	૪૦૪
સમુદ્ધાત	૧૭૪
સમ્ભૂત્થન જન્મ ..		૫૩૮
સમ્ભૂત્થનના ૬૯ બેદ .	..	૫૪૪
સમ્ભૂત્થન પંચેન્દ્રિયના ૧૮ બેદ ..		૫૪૭
સમ્યક્ત્વ	૫૨૧
સમ્યક્ત્વ માર્ગણના બેદ		૫૨૨
સમ્યક્પ્રકૃતિ	૨૬૪
સમ્યક્મિથ્યાત્વ .	.	૨૬૩
સમ્યક્ત્વ ગુણુ	૨૧૬
સયોગકેવળી ગુણુસ્થાન	૬૬૧

મયોગ કેવલી ગુણુસ્થાનમા કેટલી

પ્રકૃતિઓનો બધાં આય છે ? .. ૬૬૨

” ” ” ઉદય ” ૬૬૩
 ” ” ” સત્તા હોય છે ? ૬૬૪

સર્વધાતિ કર્મ	૩૪૦
સર્વધાતિયા પ્રકૃતિ કેટલી અને કર્મ કર્મ છે ?			૩૪૬
સહકારી સામગ્રીના ભેદ	..		૪૦૬
સહભાવી વિશેષ	..		૭૮
સક્રમણુ .	..		૩૮૭
સમ્રહનય	.		૬૪
સધાત નામકર્મ	.	..	૨૮૩
સજવલન કષાય			૨૭૨
સયમ		.	૫૧૬
સયમ માર્ગણુના ભેદ			૫૧૭
સચા	.		૪૬૬-૫૨૪
સચાના ભેદ			૪૬૭
સચી ..		.	૫૨૩
સચી માર્ગણુના ભેદ		...	૫૨૫
સવર		..	૫૮૬
સવર, નિર્જરા થવાનો ઉપાય			૫૮૮
સશય	...		૮૨

સસારમા સુખ કેમ નથી?		૫૮૦
સસારી જીવ	..	૨૪૫
સસ્થાન નામકર્મ	૨૮૪
સહનન નામકર્મ	.	૨૯૧
સાગર		૩૬૧
સાત પૃથિવિઓના નામ	.	૫૬૪
સાતિશય અપ્રમત્તવિરત	.	૬૨૬
સાદસ્યપ્રત્યભિજ્ઞાન	...	૩૨
સાધન ..		૩૬
સાધ્ય	.	૩૭
સાધારણ નામકર્મ		૩૧૭
સાધારણ વનસ્પતિ	૫૦૦
સાધારણ વનસ્પતિ ક્યા છે ?	.	૫૦૪
સાધારણ વનસ્પતિના ભેદ		૫૦૫
સામાન્ય ગુણ	૧૧૫
સામાન્ય ગુણના ભેદ...		૧૧૭
સામ્પ્રાયિક આસવ	૪૪૩

સાંશયિક મિથ્યાત્વ .	૪૨૪
સાસાદન ગુણસ્થાન ..	૫૬૯
સાસાદન ગુણસ્થાનમા ફેટલી	
પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૧૦૩
” ” ” ઉદય ”	૧૦૫
” ” ” સત્તા હોય છે ?	૧૦૬
સામ્યાવહારિક પ્રત્યક્ષ	૧૭
સિદ્ધ સાધન ---	૫૨
સુખ	૨૨૭
સુલભ નામકર્મ ...	૩૨૧
સુચર નામકર્મ . ..	૩૨૩
સૂક્ષ્મ	૪૬૭
સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય જીવોનું સ્થાન કયા છે ?	૫૬૫
સૂક્ષ્મત્વ પ્રતિજીવી ગુણ... ..	૨૪૩
સૂક્ષ્મ સાપગય ગુણસ્થાન .	૬૪૯

મુક્તમ સામ્પગાય ગુણુસ્થાનમા કેટલી

પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ? ૬૫૦

” ” ” ઉદય ” ૬૫૧

” ” ” સત્તા હોય છે ? ૬૫૨

સ્કંધ .. . ૧૨૬

સ્કંધના ભેદ . . . ૧૩૧

સ્થાપના નિષ્કેપ ... ૧૦૮

સ્થાવર . . . ૪૬૫

સ્થાવર નામકર્મ .. ૩૧૧

સ્થિતિબધ ૩૫૭

સ્થિર અને અસ્થિર નામકર્મ . ૩૧૮

સ્પર્શક ૩૭૬

સ્પર્શનામકર્મ ... ૩૦૧

સ્પર્શનેન્દ્રિય . . . ૪૮૭

સ્મૃતિ . . . ૧૨૮

સ્વભાવઅર્થપર્યાય . . . ૧૫૬

સ્વભાવવ્યજનપર્યાય ૧૫૨

સ્વવચન બાધિત	.	..	૫૮
સ્વરૂપાચરણચારિત્ર	.		૨૨૩
સ્વગ્રંથાન અપ્રમત્ત વિરત			૬૨૫
સ્વાતિ સસ્થાન	.	..	૩૮૭

હ

હુડક સસ્થાન	.	.	૨૬૦
હેતુ	..	.	૬૧
હેતુના ભેદ	.	.	૬૬
હેત્વાભાસ	.		૪૨
હેત્વાભાસના ભેદ	૪૩

ક્ષ

ક્ષપકશ્રેણી			૬૩૧
ક્ષપકશ્રેણીના કયા કયા ગુણસ્થાન છે			૬૩૪
ક્ષય			૩૭૬
ક્ષયોપશમ		...	૩૭૭
ક્ષાયિક ભાવ	૪૫૨
ક્ષાયિક ભાવના ભેદ			૪૫૭

ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ કર્મ શ્રેણી ચદે છે ?	૬૩૨
ક્ષાયોપશમિકભાવ . . .	૪૫૩
ક્ષાયોપશમિક ભાવના ભેદ .	૪૫૮
ક્ષીણમોહ ગુણુચ્ચાન . .	૬૫૭
ક્ષીણમોહગુણુચ્ચાનમા કેટલી	
પ્રકૃતિઓનો બધ થાય છે ?	૬૫૮
" " " ઉપય "	૬૫૯
" " " સત્તા હોય છે ?	૬૬૦
ક્ષેત્રવિપાકી કર્મ કોને કહે છે ?	૩૪૫
ક્ષેત્રવિપાકી પ્રકૃતિ કેટલી અને કર્મ કર્મ છે ?	૩૫૧
જી	
જ્ઞાનચેતના .	૧૯૨
જ્ઞાનચેતનાના ભેદ	૧૯૫
જ્ઞાનમાર્ગણના ભેદ . .	૫૧૫
જ્ઞાનોપયોગના ભેદ	૪૬૫
જ્ઞાનાવરણ	૨૫૨
જ્ઞાનાવરણના ભેદ .	૨૫૩

સમ્યક્જ્ઞાનના વિષય દ્રવ્યાનુયોગનું સ્વરૂપ:—

જીવાજીવસુતત્ત્વે, પુણ્યાપુણ્યે ચ બન્ધમોક્ષૌ ચ ।
દ્રવ્યાનુયોગદોષઃ, શ્રુતવિઘ્નાલોકમાતનુતે ॥

અન્વયાર્થ:—દ્રવ્યાનુયોગરૂપી દોષક જીવ અને અજીવ તત્ત્વને, પુણ્ય અને પાપને તથા બધ અને મોક્ષને ભાવ શ્રુતજ્ઞાનને અનુકૂળ નિરૂપણ કરે છે.

ભાવાર્થ:—જે શાસ્ત્ર. જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, બધ અને મોક્ષને ભાવશ્રુતજ્ઞાન અનુસાર જાણે છે તેને દ્રવ્યાનુયોગ કહે છે, એ પણ સમ્યક્જ્ઞાનનો અવયવ છે

રત્નકરણ્ડશ્રાવકાચાર ।

